DE REBVS GESTIS EPISCOPORVM VASIONENSIVM LIBRI QVATVOR.

AVTORE

R. P. IOANNE COLVMBI, Manuascensi, è Societ. IESV, S. Theologiæ Professore.

LVGDVNI,

Ex Typographia IACOBI CANIER, in vico Mercatorio.

M. DC. LVI.

Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo D.

D. IOSEPHO MARIÆ SVARES

Epiſcopo Vaſionenſi.

IOANNES COLVMBI
è Societate IESV.

NON facilè dixerim, EPISCOPORVM ILLVSTRISSIME, quid ſecutus ſis, cùm iuſsiſti vt ſcriberem de rebus geſtis eorum Præſulum, qui ante te ſederunt

Vaſione , quod tu illa ſermonis elegantia , illa eruditionis celebritate vir poteras vnus omnium felicisſimè perficere. Quoniam ipſæ cum tuis ita coniunctæ ſunt, vt ſine iis dici non posſint, neque , vt maximè poſſent , debeant , cuipiam fortaſſe videberis modeſtiæ illi tuæ id conceſsiſſe , quam & voce , & vultu ac totius corporis habitu , velut innatam præ te fers. Sed ego ſemper exiſtimaui ſententiam eiuſmodi eſſe hominis potiùs ex ignauia timidi , quàm viri à ſapien

ſapientia moderati. Scilicet contra modeſtiam is mage non peccat, qui ſua ſuorumque præclara facinora aſſumit ſibi dicenda, quàm qui gerenda ſuſcepit: Niſi fortaſſe putandum eſt plus arrogantiæ in eo eſſe vt dicas, quàm vt agas præ aliis; atque vt ſumma facinora recites, quàm vt fortiter & animosè ea vnus ſuſcipias. Operibus quippe ſua vox eſt, eaque index animi verior, quàm & ſcriptorum voluminum & ipſius quoque oris ac linguæ. Potiùs inte-

ã 3 reſt

reſt maximè poſterorum,atque adeò virorum omnium qui verum amant,ipſius etiã ſeu famæ, ſeu ſinceritatis, vt qui à maioribus fortiter geſta acceperunt domi ſuæ, & qui magna quoque gerunt aguntue, ea ipſi aliis referant. Nam quando certiùs, apertiùs, veriùs recitabuntur, quàm ab illis qui ipſa penitus nouere. Et aliena profectò nunquam ita ſcimus, vt noſtra. Aquæ etiam (nam quid alia memorem?) nonnihil deperit, quæ à fonte in vas immittitur: plurimùm verò, quæ ab

ab vno in aliud transfunditur. Vox ipſa quæ res dicit nunquam ſincerior eſt, quàm in ipſo loquentis ore. Vt ab eo diſcedit, vt aliquid deperdit ſui; longiúſque profuſa ſenſim deteritur, donec omnis euaneſcat. Denique hinc fit vt fama veri nuntia feratur ficti prauique tenax, quòd aliorum de rebus loquimur, non de noſtris. Sed vtcumque hoc habeat, veriſſimus ille amor quo ante annos triginta complecteris amantem tui, facit vt magis putem te, qui tuus omnino erat, eum

in

in ſcribendo locum dediſſe mihi : neque fui difficilis ego iubenti , vt dum ſcriberes à te geſta , non ab iis gerendis aliquando deſiſteres. Igitur etſi calamo manum non admouiſti , ſcripſiſti tamen tu etiam hos de Vaſionenſibus Epiſcopis commentarios, niſi fortè ſcribentis mens quæ calamo non vtitur, dicenda non ſit ſcribere quæ manu ponit in carta. Tu ille es qui & aperto Epiſcopij tabulario, & tuis omnibus libris cartiſque mecũ familiariter communicatis meam mentem

ſcriben

ſcribendis omnibus inſtruxiſti. Neque manum, vt mea ſit, quæ à prima adoleſcentia amiciſsimi viri eſt, quiſquam arbitrabitur à te alienam eſſe. Sed vide an iſta aberrauerit à tuis cogitationibus: id enim ſcilicet cauſæ eſt cur hos commentarios ad te detulerim.

AVTOR LECTORI.

QVAM illustris quondam fuerit Episcoporum Vasionensium claritas, mi lector, hinc intelligis quòd Sidonius Apollinaris & nobilitate generis, & opum vi eò celebritatis euectus, vt Auiti Imperatoris filiam haberet in matrimonio, Fonteium sibi suæque familiæ Validissimum semper patronum fuisse *fatetur. Tanto apud homines nomini vitæ integritas veraque de cœlo sanctitas respondebat. Nam cùm Theodosius, Quinidius, Barthus, alius post alium Episcopi cœlestibus sint aucti honoribus, certè fateamur oportet inquilinum ac veluti domesticum ipsis & ferme, vt ita loquar, hæreditarium fuisse virtutis omne genus. Sed Saracenorum principio, deinde Albigensium fecit, vt tantorum virorum omnis pene memoria obliuione sepulta sit: Vastauere Prouinciam, Vasionem incen-*

derunt

derunt euerteruntque. Igitur ad quos de Vasionensium Episcoporum rebus gestis commentarios legendos accedis, arbitrare de fauillis cineribusque ereptum opus esse. Post antiquissimos illos Præsules Mornatius, Lambescius, Railanæus, Laudunensis, magna apud Occitanos & Prouinciales nomina; Raibaldus demum & Ripertus Flottæ Guilelmo Forcalquериensium regulo ex Iausseranda Flotta matre genito proximi sanguine sederunt Vasione: sedit Petrus de Casa per vitam, & à morte prodigiis celeberrimus. Hoc affero, vt videas potuisse Saracenos, Albigenses per Raimundos Tolosæ Comites Faide filium & nepotem potuisse Vasionensium Episcoporum tabulas, domos, ciuitatem, regionem dare gladiis ignibusque, celebritatem ac virtutem euertere perdereque non potuisse. Quæ res ab ipsis fortiter gestæ sunt, eas, vt ad me peruenerunt, tu bonus & facilis accipe.

EGo Hugo Guilelmus Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunensi, facta mihi potestate ab admodum R. Patre nostro Generali, facultatem concedo, vt libri quatuor de rebus gestis Episcoporum Vasionensium, à Patre Ioanne Columbi eiusdem Societatis Theologo compositi, & à tribus Societatis eiusdem censoribus approbati, typis mandentur. In cuius rei fidem has litteras sigillo nostro munitas, & manu nostra subscriptas dedimus Lugduni die 15. Maij anno 1655.

HVGO GVILELMVS.

DE

DE REBVS GESTIS EPISCOPORVM VASIONENSIVM

LIBER PRIMVS.

VAſionenſium, ſeu Vaſienſium, aut Vaſenſium, (tribus enim iſtis nominibus dixerunt antiqui Patres) Epiſcoporum primus ignoratur. Anno poſt Chriſtum natum trecenteſimo decimo quarto Dafnus ſiue Damas, *cum Victore* *Dafnus.* *exorciſta de ciuitate Vaſenſi*, interfuit concilio Arelatenſi, quod poſt Romanum Melchiadis agente Conſtantino magno in cauſa Donatiſtarum coactum eſt, cùm, vt loquitur Auguſtinus epiſtola CLXII Glorio & aliis Epiſcopis, illi omnes *in pertinacia ſceleſtiſsimi ſchiſmatis permanerent.* Et ego quidem exiſtimabam Dafnum nobiliſſi-

mam & clarissimis fœtam viris Ecclesiam a maioribus accepisse, quæ in Exorcistis, ferme vltimo clericorum gradu, haberet Victorem celeberrimo illo totius Occiden-
2 tis Episcoporum consessu dignum. Certè Vasio tum ea erat, vt fortissimis & omni ornamentorum genere illustrissimis viris abundaret. *Vocontiorum ciuitatis duo capita* inquit, Plinius trecentis ferme ante Dafnum annis, *Vasio & Lucus Augusti: oppida verò ignobilia nouemdecim.* Luco autem vel euerso, vel sua deiecto celebritate centū annis post Plinium, Ptolemæus Vasionem solam Vocontiorum ciuitatem agnouit, cui proinde vni tum subiecta erant omnia illa Plinij ignobilia oppida. Cùm autem non multò antè docuisset *Massiliam Græcorum Phocensium fœderatam* quoque fuisse, profectò non obscurè significauit Vasionem opibus, viris, omnibusque belli & pacis artibus floruisse, Romanis pro fœdere sub Traiano principe venerandam, Mas-
3 siliæque supparem. Posita tum erat in conualle, quam Ouidia quidem fluuius, postquam è pluribus in vnum alueum conue-

nientibus

nientibus inter Aulanum & Rupeculam
(Rochettam vulgus dicit)pagos ortus, per
fana Gallæ & Leodegarij torrentis in mo-
rem decucurrit, interſecat; amœni verò
primùm tumuli, deinde non infelices ne-
que ingrati montes in theatri ſpeciem
cingunt. Habebat Ouidiam ad Libonotum,
& nunc etiam ab aquilone fluminis viſun-
tur ſacrarum & profanarum ædium ma-
gnæ & latè iacentes ruinæ, argumentũ am-
pliſſimæ quondam vrbis. Sed quanta fuerit 4
poſt ſuperatos à Burgundionibus Vocon-
tios docent quæ poſt quinquageſimum ſu-
pra quadringẽtos annum Sidonius ſcripſit
Apollinari. *Viennam veni, vbi Thauma-*
ſtum germanum tuum mœſtiſsimum inueni.
Namque confirmat magiſtro militum Chilpe-
rico victorioſiſsimo viro inſuſurratum tuo po-
tiſsimùm machinatu oppidum Vaſionenſe par-
tibus noui principis applicari. Quem nouum
principem appellat, eſt Gundobaldus Gun-
derici Burgundionum regis filius primo-
genitus, qui Chilperici equitum, cùm
pater viueret, magiſtri filiarum altera, ſeu
Chrona ex Adone, ſeu Mucunina ex Gre-

gorio Turonenſi cæſa, alteram Chrotildeni poſtea dedit Clodoueo Francorum regi vxorem. Ei poſt patris mortem tam opportuna occupando Chilperici regno viſa, ob nobilitatem ſcilicet, opeſque, ac ſitum eſt Vaſio, vt eam ſibi adiunxerit, non Apollinaris quidem opera, quem ſanctiſſimum poſtea præſulem habuit Valentia, ſed
5 neſcio quibus aliis artibus. Neque minùs florentem fuiſſe arbitror poſt Burgundionum regnum à Clodoueo extinctum. Nam quæ res igitur fecit, vt eam Carolus Prouinciæ rex Ludouici Pij per Lotarium imperatorem filiorum nepos adierit, non aditis Carpentoracte & Auenione vrbibus non multùm diſſitis, vt intelligitur ex tabulis, quibus in ipſa ſcriptis Carpentoractenſia quædam, cum S. Antonij ſacra æde, prædia tribuit Epiſcopo Vendacenſi? Sed quæ ab Sarracenis primùm, deinde ab aliis ad alios, vſque ad Raimundos Faidæ filium & nepotem comites Toloſanos, ſæpe turpiterque vaſtata cremataque fuerat potentiſſima vrbs, demum vehementer acciſa, ſeque plurimùm minor, à

conualle

conualle ad montem proximum, vbi nunc sedet, deportata necessariò est post arcem ab Raimundo Faidæ nepote impositam illius summo vertici. Verùm, vt hæc omnia habeant, quæ pro loco fusiùs exequi non possum, certè Dafno Pontifice post annum Christi trecentesimum clara plurimùm & nobilis erat.

Quis eo mortuo Episcopatum adierit non inuenio. Sed vnum aliquid apud Adonem post annum trecentesimum tricesimum septimum temporibus Constantij, quem Constantinus magnus genuit, lego quod ad non modicum Vasionis decus facit. *Nectarius Viennensis Episcopus, in doctrina fidei eximius, qui in Vasensi illa Synodo primus interfuit, & Patris, & Filij, & Spiritus S. vnam esse naturam, & potestatem & deitatem, & virtutem in Ecclesia publicè prædicauit & docuit.* Etsi Ado sub illum annum de hoc Concilio scripsit, putabam ego tamen habitum, vt in eo publica fierent acta Nicenæ Synodi, quæ Nicasius Diensis Episcopus ad ipsam à Gallicanis præsulibus, quemadmodum attuli libro 2. de 6

Valentinis Epiſcopis numero 12. miſſus, ab Oriente retulerit. Nam cur ergo Nectarius, qui ei præerat, in ipſa docuit Trinitatis eſſentiam eſſe vnam, quod in Niceno Concilio præcipuè definitum eſt: et Vaſioni perhonorificum omnino fuit ab Epiſcopis eligi ad recipienda Nicenorum, Patrum reſponſa.

7 *Auſpicius.* Poſt centum à prima Synodo Vaſenſi annos, Auſpicius præfuit Eccleſiæ Vaſionenſi. Lego interfuiſſe tribus conciliis, Regenſi anno 439. Arauſicano anno 440. ſecundo Vaſenſi anno 442. reorque eum eſſe, ad quem quando cum reliquis prouinciæ Arelatenſis præſulibus conſecrabat Arelatenſibus Epiſcopum Rauennium anno 449. S. Leo literas dedit. Et fortaſſis ipſe ille eſt, quem Sidonius libro 4. epiſtola 7. laudat à doctrinæ abundantia, & cui decimam libri octaui epiſtolam *ſollicitus venerator* ſcribit pro Petro tribunitio viro, qui eam *ſedulò expopoſcerat, & cui opem manente reſpectu nihilominus æquitatis* precatur.

8 *Fonteius.* Auſpicio ſucceſſit Fonteius illo anno

449.

449. aut sequente, ad quem Sidonius anno pòst secundo & vicesimo in Episcopum Aruernensem electus dedit literas in hæc verba. *Sic te familia mea validissimum semper pationum fuisse reminiscor, vt amicitias suas non tam expetendas mihi, quàm repetendas putem. His adiicitur, quòd indignissimo mihi impositum sacerdotalis nomen officij confugere me ad precum vestrarum præsidia compellit, vt adhuc vlcerosæ conscientiæ minùs hiulca vulnera vestro saltem cicatricentur oratu. Quapropter me meosque commendans, & excusans litteras seriores, granditer obsecro vt intercessione consueta, cuius viribus immanè polletis, clericalis tyrocinij in nobis rudimenta tueamini.* Eiusdem humanitatem laudat libro 7. epist. 4. *Cùm sitis,* inquit, *opinione magni, gradu maximi, testis est Vindicius noster non tamen esse vos ampliùs dignitate, quàm dignatione laudãdos. Prædicat sanctas & melleas, & floridas, quæ procedunt de temperata communione blanditias, nec tamen ex hoc quidquam Pontificali deperire personæ, quòd sacerdotij fastigium non frangitis comitate, sed flectitis.* Fonteio, sedente

ſedente Chunnorum (Hunnos nunc vulgò dicimus, rex Attila Gallias deuaſtauit, & Gregorius Turonenſis libro 1. de miraculis cap. 13. autor eſt, rem in Vaſatenſi vrbe memorabilem eueniſſe, cùm obſideretur à Gauſerico verbis ſequentibus. *Sacerdos conuocatis ciuibus vigilias celebrat, & miſſarum agit feſta proliberatione populi ſui. Dum autem hæc ageret, reſpiciens ſurſum, videt ſuper altare quaſi de camera templi cadere tres guttas æquales magnitudine, claritate & candore cryſtallum vincentes. Cùm que cum admiratione & ſtupore vehementi intenderent, eaſque nullus auderet attingere, Petrus quidam Presbyter qui, vt res ipſa aſſerit, magni erat meriti, exhibita argentea patena guttas colligere nititur, quæ dum per altare vago curſu rotantur, defluentes in ipſam patenam ſtatim in ſe coniunctæ vnam gemmam pulcherrimam effecerunt. Paruitque euidenti ratione contra iniquam & Deo odibilem Arianam hæreſim, quæ eo tempore pullulabat,*
10 *hæc acta.* Hactenus Turonenſis. Quæ ſit ei Vaſatenſis ciuitas nonnulli quæritant: & ſunt qui velint eſſe eamdem cum Vaſenſi,

vt vbi sincera Nicenorum patrum de Trinitate sententia ante centum annos Gallicanis præsulibus probata fuerat, ibi diuinis etiam operibus firmata sanciretur. Neque verò putant Hunnos ad Vasatensem, quæ vulgari sermone appellatur *Basas*, depopulationibus peruenisse, & (vt non mirere Vasatensem pro Vasensi scripsisse) addunt Gregorium hoc sibi in huiusmodi nominibus assumere, vt ea plurimis multúmque variis demutationibus flectat. Libro 2. de miraculis S. Martini capite 44. scripserat Pictauum; postea dixit Pictauiensem capite 45. & Pictauensem capite 56. Præterea cùm scripsisset ibidem libro 3. capite 34. Turonum, addidit capire 36. vt scriberet Turonicum. Denique libro de sanctorum patrum vita capite 10. legis Caduricinum, & is ille est quem capite 20. inuenies Cadurcensem, & libro 4. historiæ capite 47. Cadurcinum. Hæc alij sentiunt iactantque: etsi ea non probem, refellere tamen non vacat. Certè qui ea ferunt, nunquam negabunt Turonensem alibi locorum semper scripsisse Vasa-

tensem pro vrbe, quam Galli voramus *Basas*, nusquam pro Vasione.

11 *Ethilius.* Ethilius, siue Sextilius anno quingentesimo septimo interfuit Aurelianensi tertio: sed an Fonteio successerit non habeo cur asseram, aut negem. *Gemellus.* Gemellus Vasensis antistes subscripsit Epaunensi concilio, quod anno quingentesimo decimo septimo coactum est. Quæ verò fuerit Epauna dixi libro 2. de Valentinis Episcopis numero 20. stetit olim vbi nunc Iena Sabaudorum ad Rhodanum est, nomine ab Epiena deciso, in quam Epauna sensim ita facientibus sæculis sese aperuerat. Eo ipso anno mortuus est Vasione Eripius presbyter. Hoc affero, non quòd res ab illo præclarè gestæ ad me peruenerint, sed quoniam eius inscriptio sepulchralis, nobile antiquitatis argumentum, ad nostra vsque tempora perdurat incorrupta. Sic habet marmor in basilica quondam çathedrali effossum è parietinis aulæ.

HIC

✠ HIC IN PACE
REQVIESCIT
SANCTÆ MEMORIÆ
ERIPIVS PB̄R
QVI VIXIT
ANS XXVII
MENS. X. D. XVIII.
OB. VIII. KL. FBRVAR.
PC. ITERVM
AGAPITI. V. C.
CONSS. ✠

Ex iſta inſcriptione intelligis Eripium presbyteratu initiatum fuiſſe ante annum ætatis ſuæ triceſimum, præcepto Patrum è Gotthorum regno Agathenſium non ſeruato à Vaſionenſibus in Burgundionum regno poſitis. Anno poſt Eripium nono,
non multis Vaſione milliaribus, Caſaria 12
virgo ſancta & nobilis mortua eſt in Odoacrenſi nemore, vbi nunc cæſis arboribus viſitur arx ad Auenionem Sanctandreana Rhodano impoſita. Placet afferre epitaphium eius conditorio cùm ſepeliebatur inſculptum, quia faciet vt nonnihil

in Eripiano non prætermittendum aduertam.

MENSIBVS ET GEMINIS CONCLV
DENS TEMPORA VITÆ
VIVIT IN ÆTERNVM NVLLVM
MORITVRA PER ÆVVM
ISTA VALENS FIERI FLETV MANĀ
TE ROGAVIT
IVRA SACERDOTII SERVANS
NOMENQVE IVGALIS
✠ OBIIT BON.M. CASARIA ME
DIVMNOCT̄.D.D̄NICOINLVCESCENTE
VI IDVS DECEMB̄. QVATRAGIES
ET VI.P̄. C. BASILII IVNIORIS V.C.C.
ANN. XII. REGN. DOMINI CHILDE
BERTI REGĪ INDICT. QVINTA.

Sunt qui ex particula &, initio huius inscriptionis posita, colligant partem ipsius posteriorem priore amissa esse, non totam: sed ita tulerunt rudia sæcula, vt orationem aliquando non minùs quàm apud Latinos auctores sententiam inchoaret. Libro 2. n. 23. videbimus Guilelmum Arausicanum

sicanum Antistitem, suas de damnis Vasionensi Ecclesiæ à Comite Tolosano illatis tabulas ab ea inchoasse. Marculfus sic orditur formulam 1. libri 1. *Dum & nobis diuina pietas de natiuitate filij gaudium habere concessit*, & formulam 24. libri 2. *Ideoque placuit.* Althelmus ita cecinit monosticho 194. *Seruiet & segnis duro sub fasce laborum.* Accedamus ad alia. Annus, quo S. Casaria in hac epigraphe traditur obiisse diem extremum, est Christi quingentesimus vicesimus sextus. Is enim est sextus & quadragesimus post consulatum Basilij iunioris, & duodecimus Childeberti Francorum Regis, quandoquidem ille consulatum gessit quadringentesimo Christi; iste regnum iniit quingentesimo decimoquarto, quo Clodoueus pater vita excessit. Cùm autem ea feratur conclusisse mensibus geminis tempora vitæ, intelligis morbum quo extincta est durasse duos omnino menses. Valens inscriptionis autor se dicit & sacerdotem, & iugalem seu coniugem Casariæ, vt quod de quibusdam aliis legimus & suspicimus, Casaria quæ ab omni-

bus pro virgine habetur coliturque, virginitatem in coniugio illibatam ſeruauerit. Par omnino aliquid memorat Gregorius Turonenſis libro de gloria confeſſorum cap. 32. eum accipe. *Duos fuiſſe apud Aruernum, virum ſcilicet & puellam, refert antiquitas, qui coniuncti coniugio, non coitu, & in vno ſtrato quieſcentes, non ſunt ab alterutro polluti in voluptate carnali. Poſt multos verò annos, cùm eis eſſet latenter vita caſtiſsima, ex conſenſu pari vir tonſuratus ad clericatum, puella verò religioſum induit ve-*
14 *ſtimentum.* Sed vide annos Childeberti Francorum regis cum anno Romani conſulis poſitos, ſeneſcente iam per Gallias imperij dignitate, & memoria conſulum ipſius ex eo tantùm ſeruata, quòd Clodoueus patritij nomen oblatum non abiecerat. An ipſius filiis quoque, aut Childeberto certè, id datum eſt? cur verò igitur in Eripij presbyteri tumulo nullus regis annus cum Agapiti conſulatu ſcriptus eſt? putabam aut nouo exemplo hoc factum in B. Caſariæ epitaphio, aut ſi tum ferebat in Gotthia conſuetudo, Vaſionenſes non ſer-

uaſſe

uaſſe ob turbas à Clodomiro Chilperici fratre toto Burgundionum regno, in regiæ ipſorum gentis, quod vehementer ſequebatur excidium. Verùm hæc ſatis pro loco fuerint, redeamus ad Gemellum Epiſcopum. Quo anno Chriſti mortuus fuerit, quàm multam ætatem in Epiſcopatu 15
poſuerit, non liquet. Aut ipſo, aut alio poſt ipſum incerto mihi antiſtite Concilium tertium Vaſione habitum eſt anno quingenteſimo octauo, vt ſignificat decretum Carpentoractenſis, quod præcedente anno latum fuit in hæc verba: *Hoc etiam placuit cuſtodiri, vt ſequenti anno in vico Vaſenſi octauo idus Nouembris debeat Concilium celebrari.* Sed nonnulli mirantur vicum à Patribus Carpentoractenſibus appellari, quam ciuitatem (vt Ptolemæum annis antè quadringentis taceam) poſt annos triginta vocauit Alethius Epiſcopus. Hoc ego non miror, qui vicum pro ciuitatis ſuburbio ſcriptum exiſtimo. Gregorius Turonenſis libro de gloria confeſſorum cap. 89. ſcripſit in hæc verba: *Marcellus Pariſiacæ vrbis Epiſcopus ſerpentem immen-*

ſum

ſum hoc depulit ab oppido: & nunc in ipſius ciuitatis vico quieſcit. Capite 105. iterum habet Pariſiorum vicum: *tumulus*, inquit, *erat in vico Pariſiorum.*

16 *Alethius.* Alethius anno quinquageſimo primo Vaſione ſedit antiſtes, quartoque Aurelianenſi Concilio ſubſcripſit, & non multò poſt ipſum viuere deſiit. Eò quippe ipſo anno, aut circiter, S. Theodoſium ei ſucceſſiſſe non dubito, qui iam ſenio grauis Quinidium ſibi accepit adiutorem operis, volentibus Childeberto Francorum rege, & Vltrogota regina Childeberti vxore. Nam cùm rex anno primo & viceſimo poſt Aurelianenſe quartum mortuus fuerit, & Vltrogota à Clotario leuiro coniugis ſucceſſore amandata fuerit in exilium, profectò fidem ſuperat, quòd aut Alethius diu poſt primum & quadrageſimum illum annum fuerit, aut Alethio mortuo, Theodoſium ante, aliquis Epiſcopatum geſſerit, niſi dicas (quod ego nunquam duxerim) hunc ſenio valde proximum, aut eo iam grauem electum in Epiſcopum. Quantum enim eſt illud annorum viginti tempus

S. Theodoſius. *S. Quinidius.*

pus ante vltimam , & effœtam , ac sine 17
corporis ad Episcopatus munia viribus senectutem ? Quinidius verò, siue (vt Paschalis secundus dixit) Clinidius , Theodosij successor , hic ille est Quinidius Vasionensium ingens decus , & ad nostra vsque tempora per mille & quod excurrit annos nomine sanctitatis clarissimus. Quo anno diem extremum obierit Thedosius nullibi cartarum inuenio , & de illo id vnum in antiquissimis tabulis legitur, tanta per vitam morum integritate , & tam multis verisque post mortem fulsisse miraculis, vt inter cœlites ante omnem memoriam relatus sit.

Quinidius autem Theodosij successor 18
Vasione natus est non sine præcedentibus prophetiis Audi Anonymum , sed coætaneum autorem eius vitæ. *Festiuitas* B. *Genesij martyris Christi , Arelate pro eius confessione passi, agebatur. Et ecce inter turbam qua vndequaque ad limina B. Martyris colligebatur , Quinidij mater mox futura , grauata sinu , felici puerperio onerata, ardore pietatis ducta peruenit. Nam & ipsa familia-*

C *rius*

riùs locum amplectebatur. Obſeratis ianuis
Eccleſiæ cùm pro amore martyris vigilias fa-
ctura foris ſubſtitiſſet, effectu pio lacrimis ſuf-
fuſa, vt in amorem Dei rapitur, orationem
continuat. Illico audit propter memoriam ſan-
cti martyris Angelorum dulciſsimum ſtupen-
pendumque concentum. Nam ianuæ quas cu-
ſtodiæ vigilum clauſerant, diuino nutu pan-
duntur. Sancta femina terrore pio verecundè
introgreſſa, & viſione mirabili perculſa ſolo
proſternitur, claritate inexperta paſcitur. Cui
ne timeret de Beatis angelis vnus ex multitu-
dine illa conſolationem præſtiturus adſtitit. Di-
ligenter, inquit, femina quæ munere Dei tui
donantur accipe. Habitura es filium, quem
Vaſenſium vrbs aliquando ſuſceptura eſt ſa-
cerdotem. His votis obſequiiſque Deo placitu-
19 *rus, multis eſt cauſa ſalutis futurus.* Hacte-
nus ille. Quòd aſſerit turbam vndequaque
ad limina B. Geneſij ſolitam colligi, con-
firmant ea quæ Gregorius Turonenſis li-
bro primo de gloria martyrum cap. 66. re-
fert de ponte Arelatenſi, *qui ſuper naues*
locatus nutare cepit, ac præ nimio pondere po-
pulorum ipſæ naues dehiſcentes in alueo flumi-
nis

nis populum submergebant in die solemnitatis eius. Sed, vt subiungit B. Doctor, sub populi vna voce martyrem auxilio vocantis preces, *mox flante vento vulgus omne ad littus reductum, miratur se virtute martyris esse saluatum.* Pergit Anonymus de Quinidio dicere, vt primam ætatem in studiis literarum posuerit, vt in clericum attonsus fuerit, vt puer ac adolescens senibus maturitate grauitateque morum nihil debuerit. *Verecundia*, subiungit, *quæ in ipsis adolescentibus prima virtus est, adeò illi sociata fuit, vt innata ei videretur: humilitas autem & patientia præter humanum modum, castitas gratum Deo & hominibus veris indiciis commendabat. Vigilantia orationis, lectionis assiduitas, meditatio & scrutatio legis Dei illi continuam contra hostes inuisibiles expedituram præstabant.* Quod postea affert, diaconum ita non Vasionem & finitimas vrbes, sed Alpinas regiones, & Italiam celebritate nominis impleuisse, vt magna totius populi consensione, cui cesserit Arelatensis Archiepiscopus, à Theodosio in Episcopalis curæ adiutorem acceptus sit,

profectò immensam viri laudem habet. Verùm antè vlteriùs quàm pergo in rebus à sanctissimo viro præclarè gestis, existimo mihi dicendum esse de B. Rusticula, quæ nata est Vasione anno decimo post Concilium Aurelianense quartum, Arelateque in S. Cæsarij monasterio, virginum per annos nouem omnino & quinquaginta mater, omnem Galliam impleuit nomine ex cælestibus prodigiis, & clarissima morum integritate collecto. Felicia profectò Vasionensibus tempora illa fuere, cùm duo ciues Quinidius & Rusticula splendidissimas virtutis faces tanto fulgore prælucebant, vt vniuersa Prouincia maribus ille, hæc feminis ad omne officij genus duces essent. Quoniam Rusticula omnibus ante me literis, si Pontificium Arelatense, & Martyrologium Gallicanum excipias, ignota est, plurimúmque facit ad laudem antiquissimæ ciuitatis, cuius Episcopos oratione sequor, placet de ipsa dicere prolixiùs, & ex Florentio Tricastino, cùm ea uiuebat, presbytero præcipua illius vitæ capita recensere.

Atque vt ab sanctissimæ puellę ortu inci- 21
piam, *Rusticula virgo*, inquit ille, *ex familia*
Martia Valeriano & Clementia nobilissi-
mis & Christianis parentibus orta, commoran-
tibus iisdem in agro Hebosiaco, qui est situs in
teritorio Vasionensi, factum est vt nasceretur
eis filius, & non multo pòst tempore dedit eis
Dominus hanc sacratissimam prolem Rusti-
culam. Quis ager Hebosianus? ignotum
mihi est: & in tanta seu rerum, seu vocum
omnium non Vasione, sed omni Prouin-
cia per sæcula prorsus decem mutatione,
quis aliquid certi afferat? faciunt tamen
eum qui nunc vulgari sermone dicitur Ar-
bosset: nomenque alludit. Hoc etiam iuuat
addere. Ad Seguretum prope Vasionem
pagum duo sunt montes, alterum vocant
Arboux, *Mars* alterum: si quid ex nomi-
num similitudine fas est colligere, cur ne-
gabis eos agro Hebosiaco Valeriani gente
Martij prædio contineri; & hunc è Mar-
tia gente acceptum seruare nomen, illum
ex varia per ætatum vices demutatione
sic appellari, vt non parum de antiqua
voce sibi seruet? pergit Florentius: *Con-* 22

tigit autem vt eadem die, qua hæc nata eſt, pater eius de hac luce migrauerit. Tranſactis igitur non plurimis diebus defunctus eſt & paruulus. Poſtmodum verò mater viduitatis veſte contecta, triſtitia quam coniugis amiſsione vel filij aſſumpſerat, per hanc prolem fœcunditatis ſuæ vtero editam conſolabatur, quam genitrix ad ſacri baptiſmatis vndam Chriſto obtulit ſanciendam, eamque in regenerationis fonte ex ſuo genere Ruſticulam vocitauit. Ab omni verò domus familia Martia nuncupabatur. Hæc ille. Ex ipſo habes nomina duo fuiſſe Ruſticulæ, alterum è paterna Valeriani, alterum è materna Clementiæ gente acceptum: & hoc quidem in baptiſmo à matre impoſitum fuerat, illud verò à domeſticis communi ſermone vſurpabatur. Idem omnino VValdoni cuidam factum eſt apud Gregorium Turonenſem libro 8. hiſtoriæ cap. 22: *accerſito*, ſunt ipſius verba, *VValdone diacono, qui & ipſe in baptiſmo Berthchramnus vocitatus eſt.* Certe ſic ferebant illa tempora, vt ſingulis fere hominibus nomina duo eſſent, quemadmodum legere eſt & apud alios, & apud eumdem Turonenſem

ronenſem ac Flodoardum. Iſte libro primo
ſuæ hiſtoriæ cap. 10. ita loquitur de S. Re-
migio : *Remedium eum fuiſſe vocatum in
veteribus quibuſdam reperitur ſcriptis.* Ille
autem hæc habet in Francorum hiſtoria:
Auſtrigildem cognomento Bobilam; libro 4.
cap. 26 : *Gundegiſilum cognomento Dodo-
nem*; libro octauo cap. 22 : *Vedaſtes cogno-
mento Auo*; libro 7. cap. 3. Iam Martio- 13
rum gens maximi apud Romanos nomi-
nis ab ipſis pene incunabilis vrbis fuit.
Caius Martius in illam intulit conſulatum
anno ab vrbe condita quadringenteſimo
ſecundo. Quàm illuſtris autem fuerit Ru-
ſticorum gens magis obſcurum eſt. Sed vt
antiquiora tempora non referam, Ruſti-
cum illum in ea cenſere ego quidem non
dubitauerim, quem B. Hieronymus mo-
nachum epiſtola 4. inſtituit. Non procul
Maſſilia egiſſe ex eo volũt, quòd proximũ
habebat Proculum in ipſa Epiſcopum, de
quo S. Doctor ita loquitur. *Habes iſtic ſan-
ctum doctiſsimumque Pontificem Proculum,
qui viua & præſenti voce noſtras ſchedulas
ſuperet, & quotidianiſque tractatibus itertuum
dirigat.*

dirigat. Hic enim ille existimatur Proculus, qui quòd Episcoporum omnium Prouinciæ secundę Narbonensis magister fuisset, in illa Metropolitani nomen seruauit
24 decreto Concilij Taurinensis. Verùm quando legis B. Hieronymum scripsisse *habes istic*, nolim putes Rusticum Massiliæ natum fuisse: si in ciuitate literis florentissima ortus fuisset, eum non in Gallia, sed Massiliæ operam dedisse literis adderet his verbis: ***Audio te religiosam habere matrem multorum, annorum viduam, quæ aluit, quæ erudiuit infantem, ac post studia Galliarum, quæ vel florentissima sunt, misit Romam, non parcens sumptibus, & absentiam filij spe sustinens futurorum, vt vbertatem Gallici nitorem que sermonis grauitas Romana condi-***
25 ***ret.*** Magis existimo è patria, & fortassis Vasione, Massiliam vt Monachum ageret perrexisse, atque vitam in illo duxisse Monasterio, quod sub Antonino Pio iam olim conditum ducentis post eum annis Cassianus vehementer auxit. Huic Rustico frater, aut certè consanguineus alter videtur, cui idem B. Hieronymus epistola 46. scripsit.

psit. Gallus etiam ipse erat, vt intelligitur ex Artemiæ vxoris patria, ad cuius matrem Hedibiam sic epistola 150. locutus est. *Ignota vultu, fidei mihi ardore notissima, de extremis Galliæ finibus in Bethleemitico rure latitantem ad respondendum prouocas.* Et fortassis non longè Vasione degebat, cùm barbari omnem Galliam victoriis peragrantes deuastarunt Prouinciam: ad eum enim ille ipse sanctus vir dedit sequentia. *Si te rei familiaris tenent reliquiæ, vt scilicet & mortes amicorum & ciuium videas, & feroces hostium vultus, & Prouinciæ tuæ infinita naufragia, teneto tabulam pœnitentiæ, & memento conseruæ tuæ, quæ tuam quotidie suspirat & non desperat.* Scilicet Artemia Rustici coniux in Palæstinam pro sacramento venerat, Deo in monasterio seruitura, feceratque vt S. Hieronymus maritum ad eiusdem sacramenti memoriam reuocandam induceret. Existimauerim quoque 26
Rusticiam patritiam, cui ob barbarorum metum Constantinopolim Roma profugæ literas dedit B. Gregorius libro 3. epistola 44. eiusdem Rusticorum gentis fuisse. Ista

verò Ruſticia eſt cui indictione 10. dederat epiſtolam 21. libri ſecundi: vtraque enim patritia erat; vtraque à ſancto Pontifice iuſſa eſt ſalutare Euſebiam (quæ ex libro ſeptimo epiſtola 23. indictione 1. Ruſticianæ filia erat) & Apionem quidem Ruſticia, Ruſticiana verò Apinionem. Nam quæ in nobiliſſima gente vocabantur Ruſticiæ, Ruſticianæ Ruſticulæ, erant Ruſticæ, nomine, vt in aliis vulgò fit, ex blanda per parentum amorem deflexione mollito. Quid autem huic ſeu Ruſticæ, ſeu Ruſticianæ B. Doctor ſcribat libro 9. epiſtola 38. accipe. *Vnum ægrè ſuſcepi, quod in eiſdem epiſtolis ad me, quod ſemel eſſe potuerat ſæpius dicebatur; ancilla veſtra. Ego enim qui per Epiſcopatus onera ſeruus ſum omnium factus, qua ratione ſe illa mihi ancillam dicit,*
17 *cui ante Epiſcopatum proprius fui.* Et iſta quidem ſatis fuerint ſuper nomine & genere S. Ruſticulæ: magis obſcurum eſt quo anno ſit nata. Dixi equidem in ſuperioribus natam anno decimo poſt Aurelianenſe quartum, ac proinde Chriſti quingenteſimo quinquageſimo primo, ſed vnde

id

id habeam nunc aperiendum eſt. Ita ego mihi quidem videor colligere ex Florentio illius vitæ autore. Is tradit accuſatam fuiſſe apud Clotarium regem Pariſiorum, *quòd occultè regem nutriret*, & ad ipſum vt ſe criminis purgaret vocatam adiiſſe. Quẽ regem occultè nutriuiſſe dicta fuerit docebo poſtea, & oſtendam accuſatam apud Clotarium, ab eoque Pariſios vocatam anno ſexcenteſimo decimoquarto. Hoc iam conſtituto ſic habe. Ex eo ipſo Florentio cùm Ruſticula paucos dies egiſſet Pariſiis, rediit Arelatem, & quartodecimo pòſt anno ex hac vita deceſſit, ætatis ſeptuageſimo. Quartuſdecimus autem poſt ſexcenteſimum decimum quartum eſt ſexcenteſimus uiceſimus octauus, à quo ſi tollas ſeptem & ſeptuaginta, reſtat quingenteſimus quinquageſimus primus. Hoc igitur nata eſt, illo poſt ſeptuaginta ſeptem annos vitæ mortua. Sed hæc omnia ſeſe magis aperient, explicataque erunt ex ſequentibus.

Poſt non multos à Ruſticulæ ortu dies vnum aliquid euenit memorandum hoc 28

loco. Florentius pergit. *Erat itaque pulchra facie, & eleganti corpore, tanta verò in dilectione à notis & amicis, vel à familia domus habebatur, tanquam si cælesti eam sibi gratia condonatam omnes congauderent.* Quid maius de Moyse legimus? *pulchra facie, & eleganti corpore* erat infantulus ex capite 2. Exodi: igitur erat in omnium oculis; atque, vt Paulus ad Hebræos capite 11. tradit, *fide* à parentibus adamaba-
29 tur, *quòd vidissent elegantem.* Quo autem amore Clementia mater complecteretur Rusticulam accipe. *Quadam igitur nocte cùm mater eius sopori dedita accubuisset, vidit in ecstasi se quasi duos pullos columbarum summo affectu enutrire: & vnum quidem niueo candore præfulgentem, alium varietatis tegmine constantem. Cúmque super eodem nimio affectu congauderet, videtur sibi quasi domus familiam nuntiare, quòd S. Cæsarius vrbis Arelatensis Episcopus pro foribus adstaret. Quod illa audiens, sancti viri gauisa aduentu, in occursum eius læta properat, atque officiosissimè eum salutans, vt in ingressu suo benedictionem suæ domui largiretur, humili*

prece

prece petebat. Ingressusque domum benedixit eam. Cúmque illa honore debito deprecaretur eulogias eius accipere, mereretúrque ipse potum vel cibum accipere, hoc ab eo responsum accepit: Dominus tecum sit, filia mea, nam ego vt pullum illum columbarum, quem tu dulciter tibi videris enutrire, mihi concedas exopto: At illa hæsitans intra semetipsam cogitabat vnde hoc sciret quòd hæc illa apud se haberet, dicens se huiusmodi rem non habere: At ille dixit ad eam: Coram Deo dico: non hinc egrediar, priusquam petitioni meæ satisfacias. Mox illa negare non potuit, sed exhibuit, & statim viro Dei obtulit. Ille verò cum magno gaudio apprehendens eum qui nimio candore præfulgebat, ouans in pectore suo collocauit, & valefaciens abscessit. Illa expergefacta cogitabat intra semeipsam quid hoc esset, & reuoluebat in animo suo, quare ille qui defunctus fuerat sibi apparuisset ignorans quòd familiam suam (pro in familia sua) Episcopus *sponsam sibi eligere adoptaret.*
Ecce Rusticulam Clementia mater vehementissimè amat, sed Deus ei per somnum significat futurum esse, vt illa sit 30

olim monialis in Arelatensi cœnobio, quod beatus Cæsarius erexit. Et quidem præsagorum eiusmodi somniorum pleni sunt libri, pleni visorum, quibus sancti homines sub imagine candidissimæ columbæ demonstrantur. Non igitur velim ego hoc aduertere quod cogitare te cupio est Rusticulam Cæsario ad Monasterium expetitam, cùm prorsus infantula esset in cunis, scilicet nondum extincto fratre, ab illa columba variis tincta coloribus significato, qui extremum diem obiit *non plurimis*, vt paulò antè vidimus, post Rusticulæ ortum *diebus*; & Cæsario proinde expetitam septimo post mortem anno, qui quingentesimo quadragesimoquarto Christi
31 decessit è vita. Ceterùm eulogias pro cibo & potu Florentius vsurpauit cum aliis, & cum Fortunato libro vndecimo carmine nono. Audi Episcopos à Childeberto & Guntramno regibus præpositos causæ Chrodieldis puellæ regiæ cum Agnete Abbatissa apud Gregorium Turonensem libro decimo historiæ capite 16. *De conuiuiis etiam, ait Agnes se nullam no-*

uam

uam fecisse consuetudinem, nisi sicut actum est sub domna Radegunde, se Christianis fidelibus eulogias obtulisse, nec sibi comprobari cum illis vllatenus conuiuasse. Cæsarius in regu- 32
la suarum monialium numero 25. habet *eulogiam panis.* Cur ita Rusticulam sibi amaret Cæsarius, Clementia puellæ mater ignorabat, non ignorabat verò dæmon, sibique ab illa timuit, & in futurum præcauens voluit infantulam deliciis innutriri, & iam tum, si posset aliquando matrimonij vinculis irretiri, nuptiarum aliqua veluti rudimenta ponere. *Igitur*, addit Florentius, *cùm esset hæc virgo annorum quinque, capta est à quodam viro nomine Cheraonio: cúmque eam ad domum suam perduxisset, genitrici suæ eam obtulit enutriendam, vt cùm ad legitimam peruenisset ætatem filio suo connubio iungeret.* Cùm legis puellulam à Cheraonio captam, ne cogita dolo, aut vi è manibus Clementię matris exceptam. Clementia Cheraonio alendam dedit quę filij nuptiis parabatur: sed scriptor semibarbarus vim suam Latinis vocibus non
reliquit. Hoc fecit dæmon, quid verò 33

Deus?

Deus? accipe. *Sed ille*, sunt Florentij verba, *qui non dormit, neque dormitat, & qui custodit Israël, reuelauit spiritui sancto Liliolæ Abbatissæ Monasterij, quod sanctæ recordationis vrbis Arelatensis Pontifex Cæsarius fundauit, vt peteret, à venerabili Siagrio Episcopo, qualiter agere deberet apud gloriosissimum Gunderamum regem, vt intra septa monasterij eam faceret introire. Tunc supradictus Cheraonius cùm hoc factum comperisset, cepit multis precibus & muneribus precari, vt ipsa ei concederetur in matrimonium: Sed diuina gratia concedente ita ipsi regi in suo corde largitus est Dominus, vt eam per quemdam Abbatem virum magnæ conuer-*
34 *sationis ad Liliolam dirigere debebat.* Liliola hęc illa est celeberrima Monasterij Arelatensis post Cęsariam aut B. Cęsarij sororem, aut, vt alij volunt ex Cypriano qui sancti Cęsarij vitam scripsit, alteram ceteris scriptoribus ignotam Abbatissa, sanctęque Radegundis reginæ in rebus monasticis, Sigiberto rege postulante, magistra: quę res fecit vt Fortunatus post Cęsariam inter virgines in cœlo per Cæsa-

rij fratris monita conſtitutam ita caneret.

Quos Liliola refert æquatis moribus ambos,
Et claram hæredem proxima palma manet.
Et quæcumque ſuos vigilans meditabitur actus,
His erit egregio participanda gradu.
Concipiente fide, Chriſti Radegundis amore,
Cæſarij lambit regula quidquid habet.

Cęſaria verò poſuerat maſſilię in rudimenta pietatis Monaſticæ, cœnobio quod Caſſianus ante centum quinquaginta annos erexerat, & Ruſticulæ etiam temporibus religioſis vigebat legibus, vt intelligitur ex S. Gregorio libro ſexto epiſtola 10. Reſpectæ Maſſilienſi Abbatiſſæ. Cur autem 35
Liliola cogitauit de Ruſticula in monaſterio habenda? quid rei Gunderamo regi ad id propoſuit? omnes libri, omnes tabulæ hæc tacent. Si ſuſpicionibus agere fas eſt, crediderim ego ſanguine proximam fuiſſe Ruſticulæ, & cùm pro generis propinqui-

tate puellam & diligeret, & variis per nuntios neque infrequentes literas, vt fit, frequentaret officiis, denique huius ita ſibi Deoque deuinxiſſe animum, vt Beato Cæſario cepta, quæ vidimus, maturante de cœlis, Ruſticula Cheraonij nuptiarumque imminentium peroſa cogitauerit monaſterium, & de ipſo adeundo vehementer egerit cum Liliola. Quando enim inuitam aut non cogitantem vel hęc ad monaſterium à rege peteret, vel Abbatiſſę poſtulanti rex concederet? quibus verò aliis ſiue officiis ſiue artibus duodenni puellulę aut innotuiſſet aut amata fuiſſet quę longè in cœnobio clauſa erat Liliola? vt iſta
36 habeant, certè Cheraonij iam pene ſoceri & Clementię matris nullę artes potuerunt efficere, vt, quod rex conceſſerat, Ruſticula Arelatenſe Monaſterium non adiret. Illas fusè tradit Florentibus. Gunderamus autem rex huic ſcriptori eſt, quem vulgò Guntramnum dicimus, ſiue Guntheramnum Clotarij primi filium, qui cùm adierit regnum Burgundię Arelatem & vniuerſam cis Rhodanum Prouinciam complexum,

complexum, anno quingenteſimo ſexageſimo quinto, ante hunc annum Ruſticula non venit ad Liliolam. Sed neque poſt eum ſe Monaſterio ipſa addixit, quandoquidem quingenteſimo ſexageſimo nono in Abbatiſſam aſſumpta eſt octodecim annorum virgo, ne feratur Religionum prorſus rudis in hoc dignitatis euecta, quod omni ſummarum virtutum genere promeruiſſe ſtatim videbimus. Ruſticula 37
ergo quatuordecim annos nata, ambiente Liliola Arelatenſi Abbatiſſa, agente Siagrio Auguſtodunenſi, vt ego quidem arbitrabar, celeberrimo illo iis temporibus præſule, annuente Guntramno rege, ducente Anonymo quidem ſed ſanctiſſimo Abbate, Cheraonij domo exceſſit, monialemque Arelate profeſſa eſt. Iuuat hoc addere, ſi B. Radegundis de Arelatenſium monachorum habitu cultuque nihil mutauit, Ruſticula veſtem lactenam in cœnobio induit, quod præſcribit S. Cæſarius in regula num. 44, ſiue lactineam, hoc eſt colore lacteam, vt ego quidem interpretabar, & nudos omnem vitam pedes

habuit. Nam Fortunatus libro octauo carmine primo sic loquitur de B. Radegunde.

Regia lactineo mutauit pallia cultu:
Vilior ancillæ vestis amata tegit.
Splendida serraco quondam subuecta superbo,
Nunc terit obsequio planta modesta lutum.

Lactineus verò, siue lacteus color *à summa albedine remissus*, autore Theophilo medico de vrinis cap. 5. *similis est lacti, &* *albedinem* χαροποῦ, id. *glauci superat, qui est instar cornu altenuat perspicuus.* Atque lactinea vestis mihi quidem videtur color Cartusianæ, & qui Cæsarianarum erat in veste virginum pannus, colore & (si ex ceteris regulæ partibus coniicere fas est) asperitate omnino par illi, quem in superiore Occitania plebs agrestis adhibet ad sua pallia, quæ Galli dicimus *capes de Bear*: sic enim profectò erat *vilior* vt loquitur Fortunatus, seu vilissima *ancillæ vestis.*

38 Florentius persequitur studia puellæ iam

iam monialis : addit tantis ceteras virgines anteriisse virtutibus, vt paucis post annis in Liliolæ mortuæ locum magno omnium consensu euecta fuerit. *Tantam autem gratiam*, inquit, *ei Dominus, & memoriæ capacitatem dignatus est tribuere, vt intra pauca temporum spatia psalmos omnes didicerit, & omnes scripturas diuinas memoriter retinuerit. Nam fertur aliquando dum infans psalmos pararet, &, vt adsolet, infantiæ somno occuparetur, recumbens in genua vnius de sororibus psalmum & ipsa in aure dicebat. Quæ mox vt expergefacta fuisset tanquam si eum legisset, ita memoriter recensebat, implens illud scripturæ dictum, ego dormio, & cor meum vigilat. Tanta autem caritate & humilitate circa illam sanctam congregationem sibi exhibebat, vt homines eam nimio venerarentur affectu. Erat enim strenua in omnibus, prudens in verbis & moribus bonis, elegans specie, ætate conspicua, in omnibus mansueta, præceptis Christi morigera, ita suæ proprietatis nomen actibus demonstrans, vt iam illi in tempore dignam sponsi vocem mereretur audire; speciosa sicut luna.* 39

Igitur beatissima Liliola de hac vita migrãte, à Domino visum est ad omnem illam sanctam congregationem, vt dilectam Dei Rusticulam eligerent sibi matrem. Illa autem refutabat, indignam se esse dicens ad hoc opus. Sed multùm fauente Domino impletur deuotio ancillarum Dei, impositoque sibi honore, Christi sancto moderamine, inuigilabat pro animabus ad se pertinentibus. Erat autem tunc anno-
40 *rum circiter decem & octo.* Quid plura referam, & quæ Abbatissa gessit recitem? ea fusè tradit Florentius, virtutes insuper, miracula, visa in quibus illud eminet, quo Lucia & Melania sanctę mulieres sese conspiciendas Rusticulæ præbuerunt. Vnum ille omisit, quod habet Gregorius Turonensis libro quarto historiæ capite 26. Theodogildis ex opilionis filia in vxorem & reginam euecta est à Chariberto Parisiorum rege: sed eo mortuo, & suæ à natalibus tenuitatis, & tanti supra omnia humanarum cogitationum vota coniugis, oblita ad Sigibertum Metis regem leurio nuptura proficiscitur. Hic effrænem impię mulieris siue arrogantiam, siue libidinem

dete

deteſtatus, eam anno iſtius ſæculi ſeptuageſimo damnat Arelatenſi monaſterio. *Hæc verò ægrè ferens*, ſubiicit Turonenſis, 41 *ieiuniis ac vigiliis affici, per multos nuntios Gothum quemdam adiuit, promittens ſi ſe in Hiſpanias deductam coniugio copularet, quòd cum theſauris ſuis de monaſterio egrediens, libenti eum animo ſequeretur. Quòd ille nihil dubitans repromiſit. Cúmque hæc collectis rebus, factiſque volucris, à cœnobio pararet egredi, anticipauit voluntatem eius induſtria Abbatiſſæ: deprehenſaque fraude eam grauiter cæſam cuſtodiæ mancipare præcepit, in qua vſque ad exitum vitæ præſentis, non mediocribus attrita paſſionibus perdurauit.* Vixdum Ruſticula vicennis Abbatiſſa ſecundum in magiſtratu annum perfecerat, cùm Theodegildis ad eam venit. Quo autem Gothus vir cum ea de matrimonio & Hiſpana profectione egerit, mihi non liquet. Certè totam hoc facinus prudentiam animoſque virginis religioſam in monaſterio ſuo diſciplinam vehementer amantis, ſanctéque ſeruantis apertiſſimè demonſtrat.

Interea

41 Interea rerum dæmon frendebat, grauissiméque dolens ereptam nuptiis sæculoque ac sibi nobilissimam virginem; & Rusticulam restitutis cum templo ędibus monasterij, magnoque puellarum agmine sibi ad Dei cultum sociato felicissimè agentem, turbare ac perdere cogitauit per importunum facinus. *Suasit cuidam Episcopo, Maximo nomine, & cuidam principi nobili secundum sæculum, nomine Ricamiri*; sunt Florentij verba, *vt falsum testimonium cogitarent aduersus famulam Christi, quòd illa occultè regem nutriret: & abeuntes ad regem Clotarium accusauerunt eam.* Quis Maximus antistes fuerit, quis Ricamir Princeps me latet. Rex quem ij per insignem calumniam aiebant à Rusticula occultè nutriri, est Childebertus Theodorici filius, qui Sigoberto, Corbo, & Merouco fratribus captis *fugaciter ascendens, nec vnquam postea fuit reuersus*, vt loquitur Turonensis vndecimo historiæ capite 41. Porro Maximus & Ricamir fecerunt, vt Amphidius Arelatis pro rege gubernator (principem vocat Florentius) etsi

etſi amiciſſimus erat Ruſticulæ, eam tamen à Clotario iuberetur etiam nolentem educere de monaſterio Pariſios deducendam. Igitur quæ non potuerat minis ex eo pertrahi, hoc Amphidij precibus demum conceſſit, vt cùm antea præceptum S. Cęſarij de non exeundo è monaſterio præ omni à rege terrore poſuiſſet, ex ipſo prodiret, atque in illius cellam ſe reciperet. Præceptum B. Cæſarij habes in eius regula numero 2: *Nulli*, inquit, *ex vobis vſque ad mortem ſuam de monaſterio aut permittatur, aut per ſeipſam præſumat exire.* Id Epiſcopi omnino ſeptem reſpondentes B. Radegundi de monaſterio ab ea erecto, & puellis ad illud conuolantibus ſua conſtitutione confirmant. *Definimus*, inquiunt, *ſi qua de locis ſacerdotaliter noſtræ gubernationi Domino prouidente commiſsis, in Pictaua ciuitate veſtro monaſterio meruerit ſociari, ſecundum beatæ memoriæ domini Cæſarij Arelatenſis Epiſcopi conſtituta; nulli ſit vlteriùs diſcedendi licentia.* Quàm graue autem habitum ab omnibus fuerit facinus, contra illud à Chrodielde & Baſina regiis vir-

F ginibus

ginibus ſuſceptum, inuenies apud Gregorium Turonenſem libris nono & decimo
44 hiſtoriæ. Arelatenſis monaſterij cella abs dubio dicitur à Florentio, in qua excipiebantur hoſpites: *cella ſalutatoria* appellatur à S. Cæſario in regula numero 65. Iam cùm Ruſticula ſeptem totos dies in ea cella hęſiſſet, dedit ſe Pariſienſi ad Clotarium regem viæ, *& Deus reuelauit per ſpiritum ſuum ſanctum*, ait Florentius, *cuidam apoſtolico viro, Epiſcopo ciuitatis Viennenſis, vt protinus ad regem graderetur, & denuntiaret ipſi grauiter in Deum offendiſſe, eo quòd iniuſto iudicio condemnaſſet famulam Chriſti, & protinus ſe à filio orbari pro tam immiſericorda iuſsione.* Sanctus & apoſtolicus Eccleſiæ Viennenſis, qui memoratur, Epiſcopus eſt Domnolus. Strenuum appellat Ado in chronico, & in redimendis captiuis egregium, vt non mirere quòd ſtatim atque Ruſticulam, clariſſimæ ſanctitatis virginem, accepit eductam non ſine vi è monaſterio, haberi per viam quidem, ſed veluti tamen in vinculis, ipſe Clotarium regem acceſſit, grauique oratione & ab impio

impio facinore deterruit, & eò adegit vt ſplendidè per viam tractari iuberet. Is 45
ſancto Deſiderio Auguſtodunenſi ſucceſſerat, quem Brunechildis & Thodoricus recta monentem anno ſeptimo ſupra ſexcenteſimum occiderant, teſte appendice Gregorij Turonenſis capite 31: *Theodoricus conſilio Aridij Epiſcopi Lugdunenſis perfidi vtens, & perſuaſu auiæ ſuæ Brunichildæ ſanctum Deſiderium de exilio egreſſum lapidare præcepit: ad cuius ſepulcrum miras virtutes à die tranſitus ſui Dominus integra aſsiduitate oſtendere dignatur.* Vt martyrem de via ſalutaret Ruſticula, baſilicæ fores, quæ ſera occluſæ erant, magno portento repentè patuerunt. Cùm autem Pariſios perueniſſet, humanè quidem accepta eſt à Clotario rege, ſed cùm is ſacramento virginis de non ſuſcepto crimine, cuius apud ipſum accuſata fuerat, non haberet fidem, *quod ei fuerat prædictum, per iniuſta iudicia quæ in Dei famulam exercuerat, filium ſuum ſe amiſſurum, compleuit in meritum*, vt loquitur Florentius. Iſte puer eſt 46
filius Clotarij ex Berthrude, quæ eo ipſo

anno mortua quoque est:is verò erat trigesimus quidem illius in regno Burgundionum, Christi verò sexcentesimus decimus quartus, Clotarius filio mortuo Rusticulam in monasterium magno cum honore remisit, procul dubio grauiora sibi ab ipsius iniuria, si in ea pergeret, metuens. Illa post reditum vixit annos quatuor. Ætatis septimo & septuagesimo extremum diem obiit, *lætissimo vultu*, addit Florentius. *oculis præfulgentibus quasi subridens*, Theodosio Arelatensium Episcopo. Hactenus de beatissima puella dictum sit. Neque alienum omnino à scribente de Vasionensibus Episcopis ego quidē arbitratus sum differere de Vasionensi virgine, quæ & ab illorū institutione sanctitatem accepit in pueritia, & ipsorū ciuitatis præcipuum est decus. Ad Quinidium, è quo pridem discessimus, reuertamur.

47 Florebat omni virtutum genere clarissimus apud suos Diaconus, & Theodosius antistes iam ætate vieta quietem ab Episcopali opere cogitabat. Igitur vnus ille huic occurrit, in quem deriuaret laborem.

Id

Id meditanti tendentique populus omnis applausit. *Theodosij autem votum*, inquit Anonymus de Quinidij vita scriptor, *& petitio populi ad Childebertum regem, qui Francorum regioni principabatur, pia sollicitudine dirigitur.* Ne mireris Childebertum non regem sine omni appendice, at Francorum regem dici. Vasio tum erat in regno Burgundionum. Cùm Childebertus & Clotarius fratres istud occupassent, hinc certè intelligis Vasionem in sorte Childeberti fuisse. *Sed nec ipsius voluntas dispar*, pergit Anonymus, *in tam bono & praclaro opere inuenitur. Accepit Ecclesia preces: dat sua autoritate fauorem: proceres ipsius absque mora roborant: regina Vltrogotta nomine nec ipsa excluditur: scilicet particeps tanta bonitatis festinat inueniri.* Vltrogoto appellatur à Fortunato libro sexto in titulo carminis octaui, quo eius hortum laudat, asserens illius arbores manu Childeberti insitas fuisse.

Hac magno inseruit rex Childebertus amore:
De cultore trahit mellitum planta saporē:

Regis honore nouis duplicata est gratia pomis.

Vltrogotonem etiam in ipso carmine pergit appellare:

Possideas felix hæc Vltrogoto per æuum,
Cum geminis natis tertia mater ouans.

Poëtæ vota Deus non audiit. Nam quemadmodum habet Turonensis libro 4. historiæ cap. 20, Clotarius Childeberti fratris mortui regnum & thesauros accepit, atque Vltrogotam cum filiabus dua-
48 bus misit in exilium. Sed quo sæculi anno Quinidius Episcopatum iniit? hoc ego quidem non inuenio. Ex vltimo tamen Theodosij senio, qui post annum primum & quadragesimum factus fuit Episcopus, in eam cogitationem venio, vt non multò ante Childeberti mortem illum inierit, vicesimo scilicet Episcopatus Theodosij anno aut circiter, & primo ac sexagesimo sæculi Lego Episcopum anno tertio & sexagesimo interfuisse Synodo Parisiēsi. Cetera tanti antistitis præclarè per vitam gesta meæ tabulæ non habent, si vnum excipias quod Anonymus subiungit. *Patritius,*

cui

cui nomen Mummulo, feroci natura, Vasensem vrbem fastu turgidus ingreditur. Sanctus vir preceptum pra oculis habens Apostolicum ob viam elati patritij aliquantulum perrexit. Tunc idem seipsum pro superbia non ferens in contumeliam serui Dei prorupit, indignans cur ad recipiendum submissiùs & 49
pomposiùs non paruisset &c. Ad vocem superbi hominis & gestum austerioris circa se animi beatus Quinidius armis virtutum succinctus, ad cellulam suam regreditur, ac sese in orationem profundens, Domine, inquit, Iesu, &c. properat iter ceptum Mummulus perficere. Diuino iudicio è vestigio correptus, tandem inuitus meminit se hominem esse quod erat. Siquidem prareptus lassitudine, & defectione corporis grauissimè fatigatus, vicinam sibi mortem inesse putabat. Inter famulantium verò manus sustentatus, ad sancti viri cellulam protrahitur potiùs, quàm progreditur. Æstuante incendio officium membra perdunt, horrore sanguis congelascit, supponitur ad pedes sancti hominis, affectu lacrimisque quibus potuit deprecatur, nunquam se deinceps in quemcumque seruorum Dei talia

ten

tentaturum pollicitus. Vir Domini misericordiæ, & pietatis visceribus plenus veniam roganti misero indulsit, sanatumque, vt in ser-
50 *uis Dei Christum veneraretur pius pastor monuit.* Quis Mummulus iste fuerit tacet Anonymus. Puto eum fuisse, de quo Gregorius Turonensis plurima, & aliis alia locis memorat. *Eunius*, inquit libro quarto historiæ capite sexto & tricesimo, *cognomento Mummolus rege Guntramno Patritiatum promeruit.* Fuit is eodem Turonensi autore *Altisiodorensis vrbis incola, Pœnio patre ortus, qui huius municipij comitatum regebat.* Pœnius autem Ferreolo & Industria Clodouei filia natus, Ansbertum habuit fratrem Austrasiæ ducem, è quo per Arnoaldum filium ortus est S. Arnulphus Ansegisi pater, & Pipini auus, vnde Caroli Martellus, & Magnus, longaque serie alij Francorum reges, & imperatores Romanorum progeniti sunt. Iam Mummolus, pro barbara indole, importunisque ac sæuis in omnes moribus, superbiùs & iniquiùs egit cum Quinidio Episcopo. Certè quid non

in

in Pœnium patrem suscepit impius? *Pænius*, pergit Turonensis, *cùm ad renouandam actionem comitatus Altissiodorensis munera regi per filium transmisisset, ille datis rebus paternis comitatum patris ambiuit, supplantauitque genitorem, quem subleuare debuerat.* Sed Anonymus prodigium superiore maius subiungit à me non prætermittendum. *Mummulus humiliatus, & de castigatione cautior factus, reddi debere curatori suo cupiens munera, conducentia seruo Dei direxit, quæ me ad subleuationem pauperum, ne hominem contempsisse videretur, recipere iussit. Sed quid fraus antiqua experiri voluit? vnum de sociis vel contubernalibus ipsius patritij voto auaritiæ aggreditur. Is conciliatore diabolo pontificem post paululum suppresso dolo alloquitur, se missum qui pecuniam olim datam à patritio pauperibus erogandam iussu ipsius recuperet. Mentientem non eum vltio diuina vsquequaque sustinuit. Vt enim mentientem Spirituisancto per Apostolum Petrum Ananiam sententia Diuina coërcuit, & ne deinceps quicunque talia præsumerent pœna mortis cum vxore perculit,*

*ita & hunc ſuo iuſto iudicio morte feſtina pro-
ſtrauit*. Ita ille : qui , vt vides , non coæta-
neum modò , ſed etiam contubernalem
Quinidij ſe fuiſſe non obſcurè tradit. Et
cetera quidem accuratè ſcribit , in eo cer-
tè peccat , quòd neque ortus , neque mor-
tis annum addit ; initia quoque & dura-
tionem Epiſcopalis curæ tacet. Nam in
iis quæ ſequuntur , docet quidem varia
edidiſſe miracula, & præterea tradit nihil
egregij ſanctique eſſe , quod non animosè
ac fortiter exegerit, ſed diem mortis affe-
rens non adiungit eius annum. Vnum hîc
52 præterire non poſſum. Iam à pluribus ſiue
annis , ſiue ſæculis Mauriacenſes Aruer-
ni ſanctum Quinidij corpus habent , ac
debitis venerantur honoribus : ſed à quo
tempore , & quo faciente illud accepe-
rint , nullibi cartarum lego. Nam quòd
eorum nonnulli arbitrantur (& ex non
recenti volumine manu neſcio cuius ſcri-
pto duxerunt) S. Honoratum archiepiſco-
pum Arelatenſem eum eſſe , qui per diſ-
cipuli manus illud Vaſione Mauriacum
detulerit , ego quidem probare non poſ-
ſum

ſum & vehementer miror eſſe qui non
abiiciant. Certum quippe eſt Honora-
tum ex hac vita deceſſiſſe annis ferme
centum ante natum Quinidium, vtpote
qui monaſterium Lerinenſe condiderit
multis ante quadringenteſimum annis;&,
ſi Proſperum audimus, Arelatenſem Ec-
cleſiam adierit ſexto ſupra quadringen-
teſimum viceſimum. Magis dixerim, ſi 55
coniecturis agere fas mihi eſt, fuiſſe in
veteribus Epiſcopis, qui beatiſſimi viri
corpus in templo quondam ei Vaſione
erecto, è parietinis nunc reſtituto poſue-
rit, cùm ad Abbatiam templo additam,&
Paſchali ſecundo Pontifici Romano co-
gnitam euocaſſet Mauriaco monachos; at-
que in monachis Sanquinidianis etiam
fuiſſe, qui per Saracenorum aliorumve
hominum ſeu barbarorum, ſeu barbaris
immanitate parium latrocinia ereptum de-
portauerint Mauriacum. Scilicet Auri-
liacenſe, vt alia taceam, in ea ipſa Aruer-
nia monaſterium etiam per Delphinatum,
aliaſque longiùs regiones colonias dedu-
xit & Mauriacenſe cœnobium à Theodi-

guilde ſeu Theuchilde Clodouei filia ante mille & centum annos erectum ea quondam inclaruit morum integritate, vt non magnũ videri debeat, ſi feratur habitatum à monachis, quos Vaſioneuſis Epiſcopus expetierit.

54 S. Barthus. Sancto Quinidio traditur ſucceſſiſſe B. Barthus, ſiue Bartius, vt Vaſio gloriari, & quidem meritiſſimò, poſſit ſibique gratulari, quæ tres deinceps Epiſcopos feliciſſimo hoc ſæculo habuerit omni virtutum genere illuſtres, cœleſtibuſque donatos honoribus. Sed vt Theodoſij, ita etiam Barthi res obliuione ſepultæ ſunt vniuerſæ, & ſola clariſſimorum virorum nomina ad nos peruenerunt. Hoc tamen poſſum aſſerere, ſi Barthus poſt Quinidium ſedit, vt à maioribus accepimus ſediſſe, non multos egiſſe annos Epiſcopum. Arthemius. Lego enim Arthemium anno quingenteſimo octogeſimo primo fuiſſe in concilio Matiſconenſi, quarto in Valentino ſecundo, & quinto miſiſſe ad Matiſconenſe ſecundum qui vices ipſius ageret: vt ſi Quinidius poſt Pariſienſe, cui interfuiſſe diximus,

ximus, diem extremum obiit, & Arthe-
mius ante Matiſconenſe primum adiit
Epiſcopatum, Barthus annis tantùm octo
præfuerit Eccleſiæ Vaſionenſi. Poſt Ar- 55
themium non inuenio qui Vaſione ſederit
ante annum ſexcenteſimum, quo Petro- *Petronius.*
nius Cabilonenſi concilio interfuit. An is
Arthemio ſucceſſit, qui poſt Cabilonen-
ſe mortuus videtur? nam Simplicius tertio *Simplicius.*
poſt illud anno Epiſcopus fuit. Enimvero
potuit Arthemius ſuperare decimum aut
quindecimum à ſexcenteſimo, & Petro-
nius eo mortuo ſedere annos ſupra trigin-
ta aut viginti. Quis fando non accepit
plures fuiſſe quondam antiſtites, qui annos
quadraginta, aut quinquaginta, vel etiam
plures in Epiſcopatu poſuerint? Vt hæc
habeant, iſtorum Epiſcoporum tempori-
bus vixit S. Ruſticula Vaſionenſium inſig-
ne decus & ornamentum: ſcilicet anno
quingenteſimo quinquageſimo primo na-
ta peruenit ad ſexcenteſimum viceſimum
octauum.

DE REBVS GESTIS EPISCOPORVM VASIONENSIVM

LIBER SECVNDVS.

1 QVIS Petronio successerit Vasione non inuenio. Sed neque in tabulis quæ ad meas manus plurimæ peruenerunt memoratur ab eo qui squam Episcopus per ducentos annos. Quæ prælongi causæ silentij? nemo dicat. Potuit vacare sedes annos supra centum, principio per Clodouei secundi & totius ab eo gentis ignauiam, deinde per Saracenorum frequentissimas excursiones & barbara latrocinia. Sed profectò nunquam ego quidem existimauerim vlla vi factum vel arte, vt Pipini primùm, postea Caroli magni, & Ludouici Pij temporibus Vasio sine præsule fuerit. Perierunt cartæ, quæ res ab Episcopis per annos ducentos

ducentos gestas ferebant. Imperante Lotario, quem Ludouicus Pius genuit, Simplicius Vasione sedebat anno tertio supra octingentesimum quinquagesimum. Is Eliam fotassis habuit successorem, qui Mantalensi concilio interfuit sex & viginti pòst annis. Carta vetustate nobilis est in tabulario Episcopi Carpentoractensis, qua Carolus rex antistiti Vendacensi nonnulla elargitur *Vasione*, vt loquitur, *ciuitate*. Eam iuuat exscribere, vt ex aduentu regis ad ipsam intelligas antiquissimæ & nobilissimæ vrbi suum etiam tum stetisse nomen; nam cur ad ipsam alioqui venisset? reges non adeunt vrbes modicas præsertim per quas via non fert ad ampliores.

Simplicius.

Elias.

In nomine omnipotentis Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi. Carolus diuina prouidentia clementia rex. Dignum est vt regalis maiestas parochianorum petitionibus opportunis prabeat beneficia, eorum que vtilitatibus pietatis sua prouideat adminiculo, quatinus eos nobilitando, eos ad sua reddat obsequia promptiores. Nunc igitur comperiat omnium 2

fidelium

fidelium sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrorum que præsentium scilicet & futurorum industria, quia Gerardus illustris Comes nostris detulit obtutibus per Ioannem venerabilem Vendacensem Episcopum, quòd quasdam res nostras ex fisco sibi in beneficio pertinentes, Ecclesiæ suæ sedis sanctæ dei genitricis Mariæ, & eidem Episcopo conferre debuissemus. Nos qui assensum pettitioni eius præbentes, salutaribus moniti institutis abnegare non contempsimus: Igitur vnà pro Dei amore, & pro luminariis Ecclesiæ prædictæ continuandis, clericorum que eiusdem sedis seruientium alimoniis, concedimus in ciuitate Carpentoractis Ecclesiam S. Antonij cum omni fisco, quantum in præfata ciuitate habere videmur. Insuper etiam conferimus totum ab integro fiscum ab Alzone riuo vsque ad alium riuum qui vocatur Denesclia, & Protermaruco vsque in palude Mairre, omnia inter hæc terminata, consistentia de fisco quæ nobis pertinere videntur. Etiam villa quæ dicitur Vnango mansorum quatuor, & colonicas duas; & in valle Nabrone iuxta castrum Vennascha Ecclesiam S. Petri cum suo prioratu, & fiscum quantum habere

habere videmur cum ibi, quod & in omnibus præscriptis locis, præsenti tempore & futuro. Tradimus itaque atque transfundimus 3 *omnia ista supradicta cum omnibus sibi pertinentiis, cum seruis & ancillis, campis, agglatis, vineis, perreriis, arboribus pomiferis & impomiferis, cum molendinis, aquis, aquarum que decursibus, ad prædictam sanctæ sedis Ecclesiã per deprecationem suprà factã Comitis. Et faciat ex his rebus quidquid elegerit vel voluerit. Sed pro firmitatis studio hoc nostrum pragmatum fieri decreuimus, per quod censentes decernimus vt iam memorata Ecclesia prædictas res sub omni integritate perpetualiter retineat, faciatque vt paulò pòst insertum est. Et vt hæc nostræ corroborationis autoritas firmior fore noscatur, & diligentiùs conseruetur, manu propria subter firmauimus, atque annuli nostri impreßione consignari præcepimus.*

Signum piißimi Domini KaRI *gloriosi regis. Agrumfagius regiæ dignitatis comerius recognouit.*

Datum decimo octauo cal. Aprilis, anno propitio Domino Iesu Christo domini

H *Caroli*

Caroli gloriosissimi regis decimo tertio indictione vndecima. Datum Vasione in Dei nomen feliciter. Amen.

4 Hactenus antiqua carta. Illius ego cetera prætermitto. Quod istius loci est, existimo Carolum regem, non Magnum, quod plurimi volunt; non Caluum esse: at Magni pronepotem, filium Lotarij imperatoris, Prouinciæ ac Burgundiæ regem. Vt ita sentiam facit maximè, quòd is anno regni septimo concessit ad preces Gerardi Formicariam insulam Rhodanensem Episcopo Viuariensi, vt retuli secundo libro de Viuariensibus Episcopis numero 46, qui ad Gerardi comitis preces Vendacensi Vnamgonem villam, & alia nunc elargitur anno regni tertio decimo. Eo igitur anno qui fuit Christi octingentesimus sexagesimus octauus ad ipsam venit Carolus rex, neque tamen Carpenroractem aut Auenionem proximas vrbes adiit. Nam cur alioqui in ea potiùs quàm in istis tabulas scripsit?

5 *Humbertus* Humbertus regebat Episcopatum Vasionensem anno nongentesimo vndecimo,

mo, & quemadmodum intelligitur ex carta pro Montis maioris monaſterio ſcripta à Benedicto octauo Benedictus anno nongenteſimo nonageſimo ſexto. Almeradus autem ſeptimo pòſt, ac Petrus milleſimo nono, Imbertus ſexto & viceſimo eiuſdem ſæculi, Petrus ſecundus quadrageſimo. Epiſcoporum ſola nomina ad nos, vt vides, peruenerunt, quos ego quidem non dubito maioribus inferiores non fuiſſe ſapientia, pietate, rebus præclarè geſtis, ſed & alia ab aliis variarum gentium ſeu bella, ſeu latrocinia, quæ Prouinciam omnem non ipſorum, ſed longis etiam poſt ipſos temporibus peſſimè habuerunt, & inſcitia ignauia que identidem comites temporum, omnia eorum monumenta perdiderunt. Gaufredus & Bertrandus Prouinciæ reguli mediam Vaſionis partem dederunt Petro Vaſionenſi Epiſcopo, vt autor eſt Paſchalis ſecundus, cuius literas exſcribam poſtea. Quis autem is Petrus Antiſtes, an primus, an ſecundus? hîc hæreo. Gaufridum & Bertrandum lego regnaſſe hoc ſæculo ab anno octauo

Benedictus. *Almeradus* *Petrus.* *Imbertus.* *Petrus 2.* 16

decimo vsque ad primum & quadragesimum. Petrus verò primus potuit sexto & vicesimo mori, quo Imbertus sedere forsitan cepit; & secundus viuebat quadragesimo. Certè Guilelmus Gaufredi & Bertrandi pater octauo & decimo viuere desiit, & eo filij cum Fulcone fratre dederunt Sanuictorianis monachis Manuascensia quædam prædia; primo autem & quadragesimo Bertrandus Gaufrido præsente Audaonensibus mediam nescio cuius pagi partem. Vt autem in Bertrandi nomine non erres, moneo cognomen viri fuisse. Guilelmus dicebatur, cognomine Bertrandus. Quem etiam Gaufridum legis, inuenies appellatum aliquando Lefridum.
7 Benedictus secundus sedebat anno secundo & quadragesimo: eo enim coram Raimbaldo Arelatensi Archiepiscopo ita professus est: *Ego Benedictus Vasionensis Ecclesiæ vocatus Episcopus promitto coram Deo, & sanctis eius omnem subiectionem & obedientiam canonicam, & fidelitatem Ecclesiæ S. Stephani sedis Arelatensis, vbi corpus B. Trophimi confessoris quiescit,*

Benedictus 2.

cit, Raimbaldo Archiepiscopo, & successoribus eius, si eum supervixero. Hoc ipsum cum Bnedicto professi sunt Rostagnus Aquensis, Bertrandus Foroiuliensis, Bernardus Antipolitanus, & alij in basilica S. Stephani, præsentibus Raimundo Gaufredo, Ioanne Capa, Berttando Porceleti, Bernardo Oliuario, Rostagno de Posqueriis consulibus. Sed Rostagni Aquensis Episcopi verba placet afferre. Sic loquitur. *Ego frater Rostagnus Aquensis Ecclesiæ ordinatus Episcopus debitam subiectionem, & obedientiam, & reuerentiam à sanctis Patribus constitutam secundum præcepta canonum sanctæ sedi Arelatensis Ecclesiæ, rectoribusque eius in præsentia D. Raimbaldi pertuò exhibiturum promitto, & supra sanctum altare propria manu firmo.* Ante Rostagnum Pontius iis ipsis verbis Archiepiscopo Arelatensi fidem appromiserat. Hæc autem retuli, vt videas cùm ea gerebantur Episcopum Aquensem nondum euasisse in Archiepiscopum. Id quo postea factum sit anno non inuenio. Certè Archiepiscopus erat ante millesimum

centesimum quinquagesimum secundum.

Petrus 3. Raimbaldus. Petrus tertius cognomine Raimbaldus anno millesimo sexagesimo, aut circiter Vasionensis Antistes dedit Sanuictorianis monachis Abbatiam sanctorum Petri & Victoris in eius dioecesi positam teste .... Ruffi in historia Massiliensi: sed Abbatiæ nomen omnino extinctum est, neque vllibi dioeceseos Vasionensis extat. Rostagnum sedisse anno millesimo centesimo octauo docet Paschalis secundus, vtpote ad quem eo sequentes litteras dedit.

8 *Paschalis Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Rostagno Vasensis Ecclesiæ Episcopo, eiusque successoribus canonicè intrantibus in perpetuum. Iustis votis assensum præbere, iustisque petitionibus aures accommodare nos conuenit, qui licèt indigni iustitiæ custodes atque præcones in excelsa Apostolorum principum Petri & Pauli specula positi, Domino disponente conspicimur. Tuis igitur, frater in Christo venerabilis Rostagne, iustis petitionibus annuentes, sanctam Vasensem Ecclesiam cui autore Deo præsides, sedis Apostolicæ autoritate munimus. Statuimus*

mus enim vt Vasensis ciuitatis medietas, quam B. Mariæ semper virginis matris Ecclesia ex antiquo iure possederat, & altera medietas, quam Gaufridus Prouinciæ Comes, cum fratre suo Bertramno per manum Petri bonæ memoriæ Episcopi eidem Ecclesiæ tradidit, saluo iure omni, & in agris, terminis qui prædictorum Comitum chirographo continentur. Alia etiam ad ius eiusdem Ecclesiæ pertinentia, id. Abbatia S. Clinidij, Burgus Balneoli, castrum Rastelli, castrum Cresti, medietas Intercallis cum appenditiis suis, & vniuersa quæ iustè ad eamdem Ecclesiam pertinere videntur, in tua tuorumque successorum possessione, dispositione, atque regimine libera semper & illibata seruentur. Porro clericorum personas & res tibi semper liberas permanere sancimus, vt nemini præter Episcopale iudicium eis violentiam liceat irrogare. Interdicimus etiam ne post tuum aut successorum tuorum obitum quicumque Episcopi fuerint inuadere aliquis aut distrahere audeat, sed omnia sub clericorum cura & diligenti prouisione seruentur. Decernimus ergo vt nulli omnino hominum liceat eiusdem Ecclesiæ possessiones

nes

nes auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare: ſed omnia integra conſeruentur tam tuis, quàm clericorum & pauperum vſibus profutura. Si quis igitur in craſtinum Archiepiſcopus aut Epiſcopus, Imperator aut Rex, Princeps aut Dux, Comes, Vicomes, Iudex, aut Eccleſiaſtica qualibet ſæcularíſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temerè venire tentauerit, ſecundò tertióve commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendauerit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe diuino iudicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo corpore ac Sanguine Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ vltioni ſubiaceat. Cunctis autem eidem Eccleſiæ iuſta ſeruantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & hìc fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Amen. Amen.

Scriptum per manum Raineri ſcriniarij, regionarij, notarij ſacri palatij.

Ego Paſchalis Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

Datum

Datum Laterani per manum Ioannis S. R.E. Diaconi Cardinalis, ac Bibliothecarij 5. cal. Maij, indict. 1. *incarnationis Dominicæ anno* 1108. *Pontificatus autem Domini Paschalis secundi Papæ nono.*

Ex Pontificiis tabulis intellige sequentia. Primum est Ecclesiam Vasionensem iam olim fuisse sacram B. Mariæ: *B. Mariæ semper virginis matris Ecclesiam* Paschalis appellat. Secundum est mediam partem Vasionis in Episcopi Vasionensis ditione fuisse multò ante annum millesimum centesimum: *Vasensis ciuitatis medietas, quam B. Mariæ semper virginis matris Ecclesia ex antiquo iure possidet*, inquit Pontifex Romanus. Sed à cuius munere profluxerit id iuris mihi quidem non liquet. Tertium est Abbatiam S. Clinidij siue Quinidij, vt ea fuerit cuius rudera ibi nunc videmus vltra Ouidiam fluuium, vbi quondam stabat Vasio, tamen extra muros vrbis, & ab ea distinctam fuisse, vtpote quam Paschalis cum castris Rastelli, & Cresti seu Cresteti censet inter illa quæ præter Vasionem ad Episcopum per-

tinent. Ceterùm, vt id non taceam, Burgus Balneoli fertur fuisse suburbium antiquæ Vasionis, ita dictum à balneis, quæ putatur habuisse, & quorum vestigia nonnulli arbitrantur extare in illius parietinis.

11 *Berengarius de Mornatio.* Berengarius de Mornatio sedit annis primo & quinquagesimo ac tertio & septuagesimo post millesimum centesimum. Sunt quidem tabulæ, & eæ veteres, quæ ferunt anno istius sæculi secundo & quinquagesimo interfuisse translationi S. Trophimi à basilica S. Honorati in campis Elisiis suburbana, ad aliam ædem sacram intra vrbem ipsam Arelatem, cum Episcopis Bernardo Arausicano, Valfrido Auenionensi, Petro Massiliensi, factæ quarto Iunij, Raimundo Archiepiscopo Arelatensi: vereor tamen, si res habet veritatem, vt non suo anno consignata sit literis; iam enim vidimus sanctissimi viri corpus fuisse Arelate tertio & quadragesimo in basilica S. Stephani. Mihi magis verum est anno tertio & septuagesimo Berengarium interfuisse conuentionibus Raimundi Arelatensis

latenſis Archiepiſcopi, cum Petri de Lam-
beſco filiis de arce Salonia, & aliis Archi-
epiſcopatus caſtris, quæ hi armis occupa-
uerant tenebantque. Arbitrarij quidem
iudices erant Bernardus Cabilonenſis Epi-
ſcopus, Iaufredus magiſter militum Co-
mitiſſæ Forcalquerij, Bertrandus de Bau-
cio, & Bernardus de Sabrano Comes ſta-
buli: teſtes autem cum Berengario alij tres
Epiſcopi, Gaufredus Auenionenſis, Petrus
Arauſicanus, & Hugo Tricaſtinus. Comi- 15
tiſſæ illius Forcalquerij nomen ignoratur:
quocumque ea diceretur, certè vxor erat
Guilelmi, qui ſe pluribus in cartis vocitat
filium Bertrandi & Ioſſerandæ Comitum,
annoque octauo pòſt ſexageſimum ſuc-
ceſſit Bertrando fratri primogenito. Ioſſe-
randam legimus Arnaldi Flottæ filiã hanc
fuiſſe. Et iſta quidem hactenus dicta fue-
rint ad recitandos & ex vero conſignandos
Berengarij antiſtitis annos. Sequitur vt
vnum aliquid afferam, quod & ipſum, &
Bertrandum de Lambeſco, Berengarium
de Reilana, ac denique Guilelmum de
Lauduno ſucceſſores vehementer exercuit

afflixit que. Sub annum huius sæculi se-
xagesimum Raimundus Comes Tolosæ fi-
lius Faidæ, quam Gilbertus Prouinciæ
Comes genuerat, Vasionem & alia Vasio-
nensis Episcopi castra, quæ in maternæ
hæreditatis parte pro clientela erant, co-
gitauit sibi habere, & ex ipsis præsulem
14 expulit. Quæ Christianum Principem
causæ ad importunum facinus egerint,
nemo hactenus ex veteribus tabulis attu-
lit. Fortasse vt medietatem Vasionis Epi-
scopo dederunt Gaufridus & Bertramnus
Prouinciæ Comites, ita etiam eiusdem vr-
bis alteram partem ac Episcopalia castra
ante illos tradiderant alij eiusdem Prouin-
ciæ seu Comites, seu Reges: atque Rai-
mundus vt erga Episcopos & Ecclesiam
Catholicam ipsam malè affectus erat, do-
luit erepta Comitatui Prouinciæ (mar-
chionatum suam illius appellitabat par-
tem) atque adeò Faidæ matris hæredita-
ti, , & ipsi vnde per dilapidationem iniu-
riosam sublata fuissent duxit restituenda.
Nam Carpentoractensem quoque Episco-
pum ab eius filio barbarè habitum, domo-
que

que pulsum, ac prædiis spoliatum scimus, quæ Carolus Prouinciæ Rex ei non pauca *de fisco* principis ablata fuerat elargitus.
15 Sed quoniam tota hæc res ad Pontificem Romanum & Imperatorem Germanorum qui Prouinciam sibi clientem tum tenebat peruenit, qui cognitores dederunt anno sequentis sæculi vndecimo, cùm ad eum annum peruenero illam afferam. Nunc satis erit aduerte testes supra centum super ipsa tum dixisse, & Guilelmum de Proas eorum sextum & quadragesimum elocutum esse in hæc verba. *Dominus Episcopus Berengarius qui fuit de Mornatio tenebat & possidebat segnorialiter ciuitatem Vasionis cum palatio, faciendo iustitias, accipiendo Leidam in mercato: & tenebat molendinum, & totum hortum, & furnum, & montem in quo modò est castrum Vasionis, & totum territorium, vt dominus.* Paria Guilelmo attulisse alios postea videbimus.

16 *Bertrandus de Lambesco.*

Bertrandus de Lambesco sedebat anno octauo & septuagesimo, seque testem tabulis inscripsit, quibus Fridericus pri-

mus Raimundo Arelatensi Archiepiscopo & eius canonicorum ac clericorum collegio concedebat immunitatem ab omni vrbano siue municipali onere, etiam cùm reficiendi sunt muri, vel restituenda murorum fossa, aut demum seu constituendæ, seu intendendæ per noctem vrbis vigiliæ. Hic Antistes ea recepit quæ Raimundus Tolosæ Comes à Berengario Mornatiensi abstulerat. VVilelmus coràm quæsitore seu Pontificio, seu Imperatorio testis quintus ita respondit: *Post primam captionem D. Episcopus Bertrandus de Lambesco Episcopus Vasionensis recuperauit palatium, & tenuit in pace & quiete, & castrum de Cresteto & de Rastello recuperauit, & alias res Episcopales, & in pace possedit.* Alij testes addunt seruasse per omnem vitam.

17 *Berengarius de Reilana.* Bertrando successit Berengarius de Reilana. Hic à Comite Tolosano rursum Vasione pulsus est, atque cetera ditione Episcopali priuatus. Istius Episcopi temporibus hoc etiam addidit regulus Tolosanus, vt munitionem nescio quam è ligno imponere

imponeret monti, in quo nunc est Vasio. Cùm que nihil aliud posset Antistes, Comitem anathemate petiit, siue, vt vulgò loquimur, excommunicauit, & omnes qui eum in opere iuuarent. Munitionis istius erectio fortassis faciet vt putet aliquis Tolosanũ Comitẽ ab armis Episcopi timuisse Vasioni receptæ; & quidem abs dubio quia Bertrandus de Lambesco ereptam Mornatiensi restituerat vi. Et verò gens seu Lambescia, seu Reilanæa tum eæ erant, vt illa quidem per Prouinciam, hæc verò per Forcalqueriensem Comitatum opibus dignitateque florentes possent Vasionem propinquam vrbem seu gentium & affinium, seu amicorum armis & occupare & tenere, præsertim cùm Comites Prouinciæ & Forcalquerij non multùm æqui Tolosano essent ex nuptiis & hæreditate Faidæ parentis. Verùm audi quæ VVilelmus testis quintus anno vndecimo supra millesimum ducentesimum dixit ad quæsitores facinoris Tolosanorum Comitum. 18
Quando Episcopus de Reilania fuit expulsus de Episcopatu Vasionensi, scilicet de ciuitate,

tate, & de Cresteto, & de Rastello, ipse Episcopus vocauit canonicos & presbyteros Episcopatus apud castrum de Entrechaux, & excommumicauit Comitem Tolosanum, & terram Comitis quæ erat in eius Episcopatu. Idem prohibuit homines Comitis Tolosani, qui faciebant excarrazonatam in loco in quo est modò castrum Vasionense, ne eam facerent, & excommunicauit. Et ita tunc dimiserunt. Hoc de excommunicatis excarrazonatam facientibus omnino antè factum est, quàm Episcopus Vasione pelleretur. Imò si quid ex sequentibus licet colligere, ea excommunicatio illa est quę Raimundum Tolosatem eò furentis sęuitię compulit, vt Antistitem Vasione deiiceret. Pergit enim VVilelmus: *& Episcopus fecit portare ligna dictæ excarrazonatæ ad pala-*
19 *tium ad comburendum.* Sedebat ergo domi suæ, siue in suo palatio quietus Antistes, cùm Raimundus Tolosę Comes excarrazonatam faciebat in summo monte. Quidquid autem intelligas excarrazonatę nomine, ignotum quippe mihi est, certè videtur mœnium aliquod genus significare, & eius

& eius loco turrim postea ab eo ipso Comite exędificatam videbimus. Muniebat supremum verticem montis Comes, & *videbatur*, inquit Anierius testis quartus & sexagesimus, *Berengario de Reilana Episcopo, quòd Ecclesia, & ipse damnificaretur in opere illo.* Damno huic auertendo latum in opifices est Anathema, & Comes iniuriam vltus est depulsione Episcopi à domo, ciuitate, & castris Episcopatus.

Berengarium Reilanæum excepit VVi- 10
VVilelmus de Lauduno.
lelmus de Lauduno. Hic Episcopatum omnem à Raimundo Tolosate recepit, & ad mortem vsque tenuit. Armisne, an dignitate autoritate que receperit haud scio. Certè gens Laudunensis iis erat tum opibus per inferiorem Occitaniam, & tam multas affinitate cognationeque gentes nobilitate rebusque bello & pace gestis illustres contingebat, vt cùm ab eius armis sibi timeret Comes, existimandus sit erepta Reilanæo maluisse concedere ob ipsius claritudinem. Igitur sic ea tradidit, vt recipi tamen iusserit post VVilelmi mortem; & ne periculi aliquid esset in

mora, tum dolo abrepta sunt, cùm Episcopi cadauer magno Vasionensium luctu efferebatur ad conditorium. Ipsius etiam præsulis domum arte occupauerunt cùm corpus ex ea educebatur. Barbarum facinus neque alij quàm hæretico homini çogitatum.

21 *Raibaldus Flota.* VVilelmo Laudunensi successit Raibaldus Flotta, vir genere, opibus, dignitate clarissimus, his maximè temporibus cùm viuebat Guilelmus Bertrandi & Iosserandæ Flottæ aut amitæ, aut certè consanguineç filius, qui regulus Forcalquerij Vapincenses, Ebredunenses, Aueniomenses, omnem Druentiam à fontibus ad Rhodani confluuium amplissima ditione tenebat. Igitur existimabam Vasionenses canonicos in eum hoc maximè conuenisse, quòd intelligerent prorsus futurum vt Tolosatium Comes Forcalqueriensem certè, vt alia non essent, reueritus sua omnia Raibaldo Antisti restitueret. Neque fefellit sapientes viros sententia: Tolosanus tamen tres omnino annos à Laudunensis morte tenuit, maximo argumento

vix

vix potuiſſe fieri vt ab ipſo diuellerentur.
Quo autem anno Raibaldus vel inierit
Epiſcopatum, vel à Toloſano Comite ſua
receperit tabulæ meę non habent. Anno
1212. electus in Epiſcopum interfuit Con-
cilio Vaurenſi. Sed cùm Raimundus Fai- 22
dæ nepos denique ad Albigenſes hęreti-
cos deflexiſſe videretur, Innocentius ter-
tius Pontifex, & Otho Germanorum Im-
perator, qui Prouinciam clientelę iure ſi-
bi obſtrictam & arbitrabatur & tenebat,
dederunt Raibaldo iudices qui de damnis
ab eo Vaſionenſi Eccleſię illatis cognoſ-
cerent. Vt enim Vaſionem ciuitatem, &
Creſtetum ac Raſtellum caſtra reſtituiſſet
Epiſcopo, non tamen canonicis, aut etiam
Antiſtiti fecerat hactenus ſatis pro clade
eorum domibus agris que illata. Innocen-
tius Raimundum Vticenſem Epiſcopum
Legatum in Gallias ſuum, Otho Michaë-
lem Archiepiſcopum Arelatenſem iudi-
cio præfecerunt: & ambo in VVilelmum
Arauſicanum præſulem conuenere, qui
de propinquo rem quæreret. Is per Hugo-
nem Florentium Arauſicæ quondam Epi-

scopum & Guilelmum de Nouesano presbyterum strenuè opus gessit. Tabulæ quas VVilelmus seu Raimundo, seu Michaëli confecit, sunt in archiuo Episcopi Vasionensis: placet eas exscribere. Ex ipsis intelliges quàm grauiter ambo Raimundi Tolosates reguli, Faidę filius & nepos, in Ecclesiam Vasionensem peccauerint, & quàm necessaria fuerit & Romani Pontificis, & Germanorum Imperatoris autoritas ad resarcienda quę ei damna intulerant.

23 *Venerabili in Christo patri & domino Raimundo Dei gratia Vticensi Episcopo Apostolicæ sedis Legato, VVilelmus Dei miseratione Arausicensis Episcopus salutem. Et in omnibus famulari volentes paternitatis vestræ mandatis, in omnibus obedire quæ de negotio Ecclesiæ Vasionensis iussistis executioni mandauimus, testes domini Vasionis Episcopi prout producere voluit audiendo, quorum attestationes inferiùs continentur in hunc modum.*

24 *Hugo de Arbues testis iuratus dixit quòd ipse vidit & audiuit quòd dominus Vasionis*

Episcopus

Episcopus Berengarius qui fuit de Mornatio habebat, tenebat, & possidebat palatium & villam Vasionis, vt dominus, in pace & quietas. Et postea venit Comes Tolosæ pater istius qui modò est Comes Tolosæ cum bracmanzonibus & aliis mainadis, & vi intrauit cum illis villam Vasionis, & palatium obsedit, & ibi tantam moram fecit oppugnando palatium, quòd aquam abstulit eis qui intus aderant infra palatium, & vi eos qui erant in palatio expulit, & palatium vi accepit, & villam cremauit dictus Comes. Interrogatus quomodo hoc sciret, dixit quòd tunc ipsemet testis erat in palatio pro dicto Episcopo, & idem fuit cum aliis expulsus. Item vidit quòd eodem tempore dictus Comes cum eisdem mainadis abstulit castrum de Rastello iam dicto Episcopo & sunt quinquaginta anni, & plùs. Et Comes tantùm tenuit castrum de Rastello & ciuitatem Vasionis quousque dictus Episcopus obiit.

Petrus de Rizone testis iuratus dixit idem 25
per omnia, quod primus, & hoc plùs quòd castrum de Cresto vi abstulit dictus Comes cum iisdem mainatis eidem Episcopo. Et no-

minatim dixit, quòd ciuitatem Vasionem, & eius territorium plenariè possidebat dictus Episcopus vt dominus.

Venteirolus de Propriat testis iuratus dixit idem per omnia quod supradicti, & hoc plùs, quòd montem vbi est castrum Vasionense modò ædificatum faciebat cassare dictus Episcopus vt dominus, & possidebat vt suum. Et ipse testis portauit multoties chirogryllos istius montis ad palatium D. Episcopi, nomine ipsius Episcopi. Et isti duo expresserunt quòd molendinum & furnum, & mercatum, & totum hortum, & totam iurisdictionem Vasionis vt dominus possidebat.

26 *Oliuarius de Propriat testis iuratus dixit idem per omnia quod proximus, & hoc plùs quòd ipsemet capiebat de nocte, cum luminaribus & cum filato quod dicitur fordus, in monte, in quo modò est castrum Vasionis perdices, & perdices quas ibi capiebat, portabat dicto Episcopo vt domino. Hanc cassam fecit multoties pro domino Episcopo, & quandoque cum Gillio & cum aliis sociis. Apes etiam, & fauum apium multoties in eodem monte extraxit pro dicto Episcopo. Item dixit*

quòd

quòd idem Comes Tolosæ petiit à domino Episcopo Berengario qui fuit de Reilana, vt redderet ei palatium: & respondit Episcopus quòd habebat à Deo & à B. Maria, & non à Comite, & ideo non redderet ei palatium. Et tunc dictus Comes abstulit dictum palatium per vim, oppugnando dictum Episcopum Vasionis. Interrogatus quomodo hoc sciret, dixit quòd ipse testis tunc erat infra palatium pro Episcopo qui fuit de Relania, quando Comes vi cepit illud, & abstulit dicto Episcopo. De prima iniuria facta à domino Comite Tolosano domino Episcopo Vasionis qui fuit de Mornatio sunt quinquaginta anni & plùs: de secunda iniuria facta ab eodem Comite Episcopo qui fuit de Relania sunt viginti quinque anni & plùs.

Magister VVilelmus testis iuratus dixit idem per omnia quod proximus de possessione, & de vtraque captione, & de tempore captionum. Et dixit quòd post primam captionem dominus Episcopus Bertrandus de Lambesc Episcopus Vasionis recuperauit palatium, & tenuit in pace & quiete, & castrum de Cresto & Rastello recuperauit, & alias res Episcopales, 27

scopales, & in pace possedit. Item dixit quòd dominus Episcopus Vasionis qui fuit de Lauduno recuperauit palatium, & Episcopatum totum, & in pace tenuit vsque ad mortem. Et tunc quando dictus Episcopus extrahebatur mortuus de palatio, cùm nuntij Comitis Tolosani viderent Ecclesiam desolatam, furtim intrauerunt palatium, & illud abstulerunt; & per triennium tunc dictus Comes tenuit palatium, & accepit redditus Episcopales in ciuitate Vasionis & in castro de Cresto & Rastello. Item dixit quòd quando Episcopus qui fuit de Relania, & fuit expulsus de Episcopatu Vasionis, scilicet de ciuitate, & de Cresto, & de Rastello, ipse Episcopus vocauit canonicos & presbyteros Episcopatus apud castrum de Entrechalz, & excommunicauit Comitem Tolosanum, & terram Comitis quæ erat in eius Episcopatu. Item dixit quòd dominus Episcopus Vasionis qui fuit de Relania prohibuit homines Comitis Tolosani, qui faciebant escarrazonatam in loco, in quo modò est castrum Vasionis, ne eam facerent, & eos excommunicauit: & ita tunc dimiserunt: & Episcopus fecit portare ligna dicta escarrazonata

nata ad dictum palatium, ad comburendum ea.

Petrus S. Quinidij teſtis iuratus dixit idem de poſſeſſione, &c. Hic & qui ſequuntur Rogerius de Entrechalz, Saufredus Mazotus, Petrus, VVilelmus de S.Stephano, VVilelmus Chana, Gerardus Vrgaz, Petrus Gaiſſernens, VVilelmus Peregrinus, Pontius Laurentius, Stephanus Berengarius, VVilelmus Rodulphus, & alij eadem ſuperioribus dixerunt, niſi quòd ſequentes nonnihil addiderunt. 18

Petrus Enaus teſtis iuratus dixit *quòd de propriis terris quas habebat in dicto monte, ipſe dabat taſcham domino Epiſcopo.*

VVilelmus prior de Proaz vidit & audiuit quòd dominus Epiſcopus qui fuit de Mornatio tenebat & poſsidebat ſegnorialiter ciuitatem Vaſionis cum palatio, faciendo iuſtitias, accipiendo leidam in mercato; & tenebat molendinum, & totum hortum, & furnum, & montem in quo modò eſt caſtrum Vaſionis, & totum territorium vt dominus. Et vidit quòd in dicto monte ter vel quater caſſabant pro Epiſcopo ſupradicto: & ipſemet 19

testis portauit bis vel ter cassam ad palatium domini Episcopi. Et vidit quòd dictus Episcopus Berengarius tenebat castrum de Rastello, & castrum de Cresto, vt dominus: & ipsemet testis portauit quartam partem cassæ saluazinæ, quæ fuit capta in territorio de Crest, ad palatium dicti Episcopi, quàm cassam habuit dictus Episcopus ratione territorij & dominij de Crest. Postea audiuit dici quòd Raimundus Comes Tolosæ venit cum mainatis, & abstulit vi dicto Episcopo Berengario ciuitatem & palatium Vasionis, & castrum de Rastello & de Crest. Postea ipse testis vidit dictum Episcopum exhæredatum, & audiuit ab eodem quòd Comes Tolosæ vi abstulerat ciuitatem & palatium Vasionis, & dicta castra. Et sunt sexaginta anni, quòd primò vidit dictum Episcopum in possessione, & de prima captione palatij & castrorum sunt quinquaginta anni & plùs.

30 Petrus Gellafredus *vidit quòd dominus Episcopus Berengarius qui fuit de Relania tenuit in pace & quiete, & habuit ciuitatem Vasionem, & palatium, & totum Episcopatum: & postea vidit quòd Comes Tolosæ venit cum*

cum militibus & clientibus, & abstulit dicto Episcopo ciuitatem Vasionis, & palatium; & expulit homines Episcopi, *& suos intromisit; & dictus Episcopus remansit exhæredatus dum vixit. Et postea quòd quando dominus Raibaldus Flotta, qui modò est Episcopus, fuit electus, Comes tenuit dictum palatium per aliquot annos, postea reddidit domino Episcopo, & alias res Episcopales. Vidit etiam quòd Comes Tolosæ ædificauit turrim in monte vbi modò est castrum Vasionis, & faciebat expensas de blado Episcopi. Interrogatus quomodo scit: dixit quòd ipse vidit quòd homines dicti Comitis extrahebant bladum* Episcopi *à palatio, vnde expensas turris faciebant, quando eam in dicto monte ædificabant. De iniuria facta domino Berengario qui fuit de Reilana, sunt vigintiquinque anni & plùs: de iniuria quæ fuit facta D. Raibaldo, qui modò est Episcopus, quando fuit electus, sunt octodecim anni, & plùs.*

Petrus Barnoinus *vidit & audiuit, quòd Raimundus Comes Tolosæ vi abstulit palatium Vasionis cum blado, & vino, & pannis,* 31.

& bestiis, tempore quo dominus Raibaldus, qui modò est Episcopus, fuit electus: & vidit quòd de blado, & vino dicti electi, quæ erant in palatio, fuerint facta expensæ in turrim ædificandam, quæ modò est castrum Vasionis.

Siluius Magnanus, postquam dixisset ea ipsa Petrus Barnoinus, addidit *quòd homines de Vasione qui erant de Episcopo, vna die & alia non, compellebantur & cogebantur esse in opere turris.*

32 Post recitatas testium octo supra centum responsiones VVilelmus Antistes Arausicanus pergit in hæc verba. *Hos testes dominus Vasionis Episcopus Raibaldus Flotta in nostra curia in forma publicationis induxit, & eos audiui. Et quid super hoc deinceps sit agendum vestra discretio prouideat & decernat. Facta fuit hæc publicatio anno Dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo vndecimo mense Decembri, aßidentibus domino Hugone Florentio quondam Auraicensi Episcopo, & Rostagno Lauterio Auraicensi canonico, magistro Geraldo, & VVilel-*

VVilelmo de Noneiſano œconomo noſtro prædictos teſtes audientibus & intelligentibus inquirendo. Huius rei teſtes fuerun Ripaldus Flotta præpoſitus Vaſionis, VVilelmus Iſnardi ſacriſta Vaſionis, Azemarius canonicus Vaſionis, Ricanus Dalbaros, Bertrandus Eliſiarius, & plures alij.

Hæc ille Raimundo Vticenſi Epiſcopo, 33
qui omnino eadem, nullis vocibus immutatis, ſcripſit Michaëli Archiepiſcopo Arelatenſi. Quid ea ſecutum ſit, cartæ Vaſionenſis Epiſcopi non habent. Antiquiſſima carta recitat rem à me non prætermittendam, quæ à Raimundo Comite Toloſano & Milone Apoſtolicæ ſedis Legato geſta eſt, quoniam partem facit ad hunc locum. Comes cum ſacramento aſſerit futurum vt ſuper capitibus quæ recitat, & vnum eorum eſt de damnis Eccleſiæ Vaſionenſi illatis, ſtet præceptis Legati, quæ ille ipſe Milo ſubiungit eius ſacramento.

Raimundus Comes Toloſæ, Dux Narbonæ, Marchio Prouinciæ, ſacroſanctis 34

reliquiis, Eucharistia, & ligno sanctæ crucis Domini nostri positis supra sancta Dei euangelia corporaliter manu tacta, iuro quòd super singulis & vniuersis capitulis, pro quibus à domino Papa, vel eius Legato vel Legatis, seu aliis, vel ipso antè fui vel sum excõmunicatus, stabo omnibus mandatis ipsius domini Papæ, & vestris magistri Milonis domini Papæ notarij Apostolicæ sedis Legati, seu alterius Legati seu Nuntij sedis Apostolicæ, ita videlicet quòd quidquid per se, literas suas, nuntium vel legatum mihi præceperit super vniuersis illis pro quibus excommunicatus fui, vel sum bona fide super istis præcipuè capitulis quæ hîc nomino. Videlicet quòd pacem aliis iurantibus dicor
35 *noluisse iurare. Item quòd iuramenta quæ feci super .....sione hæreticorum, vel eis credentium non seruasse dicor. Item quòd hæreticos dicor semper fouisse. Item quòd de fide suspectus habeor. Item quòd rotarios siue namadas tenui. Item quòd dies .... qui securitate gaudere debebant dicor violasse. Item quòd aduersariis meis qui se iustitiæ offerebant, pacemque iurauerant, dicor iustitiam noluisse exhibere. Item quòd Iudæis publica commisi. Item quòd*

monasterij

monasterij S. VVilelmi & aliarum Ecclesiarum possessiones & Ecclesias iniustè detineo. Itē quòd incastella aut Ecclesias incastellatas detineo. Item quòd indebita pedagia vel guidagia colligo, vel colligi facio. Item quòd Episcopum Carpentoractensem à propria sede depuli. Item quòd de interfecto S. memoriæ Petro 36
de Castronouo suspectus habeor pro eo maximè quòd interfectorem eius in magnam familiaritatem recepi. Item quòd Vasionensem Episcopū *& .... capi feci, & palatium eiusdem* Episcopi, *& domos canonicorum destruxi, & castrum Vasionense per violentiam abstuli. Item quòd in religiosas personas manus violentas iniecisse, & incēdia, & multas rapinas dicor cōmisisse. Si autem ea quæ circa prædicta capitula, & alia mihi iniuncta fuerint, in perpetuum bona fide non seruauero, volo & concedo quòd septem prædicta castra, scilicet .... vbche, Opeda, Balme, Rochamaura, castrum Mornacij, ... cadant in commissum Romanæ* Ecclesiæ; *& ius quòd habeo in .... Melgoriensi ad Romanam* Ecclesiam *plenißimè reuertatur. Volo etiam vt persona mea excommunicetur .... & eadem pœna stratas publicas*

publicas seruabo. Hactenus Raimundus Tolosæ Comes. Milo Apostolicæ sedis Legatus sequentia subiungit.

37 *In nomine Domini. Anno Pontificatus domini Innocentij Papæ tertij duodecimo, 14. cal. Iulij. Ego Milo domini Papæ Notarius, Apostolicæ sedis Legatus præcipio tibi domino Raimundo Comiti Tolosano sub debito præstiti iuramenti, & sub pœna* in forma eiusdem iuramenti adiecta, *vt dominum Episcopum Carpentoractensem tam in ciuitate, quam extra, pleno iure restituas, & de damnis datis* tam *de rebus quàm de fructibus eidem Episcopo resarciendis fideiussores præstes idoneos, & vniuersos ciues Carpentoractenses à iuramento quod citra triennium tibi vel alij tuo nomine præstiterunt absoluas omnino, & munitionem quam ibi fecisti fieri, mihi vel cui iussero facias assignari. Item præcipio tibi sub eadem pœna, vt dominum Episcopum, Præpositum, & canonicos Vasionenses tam in castris, quàm aliis pleno iure restituas, & de damnis datis, & ædificiis destructis, & rebus aliis, & fructibus resarciendis, eisdem fideiussores præstes idoneos.*
38 *Castrum Vasionense mihi, vel cui iusse*

iussero facias assignari. Item sub eadem pœna vt Aragonenses, rotarios, catarellos, manadas seu Vascones, vel braibansiones, vel quocunque alio modo vocentur, de tota terra tua pro posse tuo prorsus expellas, nec in alienam terram eos immittas, vel alij concedas, nec eorum consilio vllo tempore vtaris. Item sub eadem pœna vt vniuersos Iudæos de tota terra tua pro posse ab omni administratione publica vel priuata prorsus amoueas, nec vnquam ad ipsam nec aliam restituas, vel alios Iudæos ad aliquam administrationem assumas, nec eorum consilio vllo tempore contra Christianos vtaris. Item sub eodem iuramento & eadem pœna tibi præcipio, vt stratas publicas securas obserues, saluis his quæ tibi dominus Papa, vel ego vel alius de mandato ipsius eodem tempore vel diuersis tibi duxerit in posterum iniungenda.
Quia verò Vasionenses illi testes cum sa- 39
cramento asseruerunt Comitem Tolosanum cum clientibus suis venisse, & vi cepisse Vasionem, addam his omnibus consules Auenionis ea ipsa die 14. Iulij iurasse & alia se præstituros, & Comiti Tolosa-

no aduerſaturos ſi iurata non ſeruet. Vide autem quid ſubiungant: aiunt ſe ei aduerſaturos *in villis & caſtris noſtri conſulatus, & ipſa ciuitate.* Quæ fuerint villæ caſtraque Auenionenſis conſulatus nullibi tabularum lego. Certè nunc etiam diœceſis Vaurenſis, tum regio Comiti Toloſano ſubiecta, (puto, & aliæ ſaltem nonnullæ in Occitania) per conſulatus diuiditur. Cum Auenionis conſulibus ſacramentum alij non pauci dixerunt, quos ego quidem non dubito clientes principis Toloſani fuiſſe (clientes autem ad ſpoliandum Vaſionenſem Epiſcopum adhibuiſſe audiuimus à Petro Gellafredo)
40 Baucij quatuor, Guilelmus, Hugo Raimundus, & Dragonetus. Hugo Guilelmi frater erat, & vtriuſque nepos Raimundus. Ij ſanguine contingebant Raimundum Toloſatem: Faida quippe ipſius auia ſororem habuit Stephanetam Raimundi quondam Baucij coniugem. VVilelmus Arnaldus, Raimundus de Agouto, Ricaudus de Caron, Bernardus de Lauduno, Guilelmus Bernardi frater,

Bernardus

Bernardus de Anduſia, Petrus Bernardi fi-
lius, Robertus de Vcetia, Decanus Ro-
berti filius, Robertus de Poſcheriis, Ro-
bertus Gantelmi de Lunello, cum Bauciis
erant. Auduſiani gente Bermundi erant,
& latè per Occitaniam dominabantur,
atque Petrus Raimundi Comitis ſororem
habebat in matrimonio, vt ſcripſi 3. de
Viuar. Epiſcopis num. 43.. ex Guilelmo
de Podio Laurentij cap. 5. Ceteri Ber- 41
mundis nobilitate generis, opibuſque
ſuppares erant. Igitur Miolni Legato
Innocentij tertij coram Euchariſtia, li-
gno S. Crucis, & beatorum virorum re-
liquiis Euangelio ſuperimpoſitis ipſi quo-
que iurant ſtatúros ſe illius & Eccleſiæ
mandato

Super expulſione mandatorum perpetua,
Iudæis ab omni adminiſtratione vel officio perpetuò amouendis,
Pedagiis & quidagiis dimittendis,
Pace & treuga iuxta mandatum tuum vel alterius Legati D. Papæ inſtituenda.
Plena Eccleſiarum libertate ſeruanda,

Ecclesiis incastellatis demoliendis, & penitus dimittendis, & nullo vnquam tempore incastellandis.

Damnis datis Ecclesiis & aliis personis siue laicis, siue priuatis resarciendis.

Denique quòd de nobis conquerentibus iustitiam exhibebimus, stratas publicas securas seruabimus, & eos quos Episcopi nostri hæreticos nominabunt, & receptores & fautores eorum animaduersione debita puniemus.

42 Hæc illi. Ad Raibaldum Episcopum reuertamur. Ex iudiciaria illa Arausicani Antistitis inquisitione videor mihi colligere electum in Vasionensem Episcopum anno tertio & nonagesimo supra millesimum centesimum. In ea quippe anno vndecimo post millesimum ducentesimum instituta fertur electus anno octauo antè & decimo. Cùm autem in ea ipsa legamus Railanæum præsulem Vasione pulsum ante annos quinque & viginti, ac proinde quinto illius sæculi & octogesimo aut circiter, asseramus oportet Laudunensem non sedisse Vasione multos annos, cui mortuo Raibaldus

baldus Flotta successit tertio & nonagesimo, Vt enim Railanæus eo, quo ciuitate pulsus Intercallem secessit, obiecit extremum diem, annos tantùm omnino septem sedit. Hîe autem subit 43 animum cogitare Raimundum Tolosatem dedisse Bernardo & Guilelmo Laudunensibus, qui eius partes, quemaddum vidimus, sequebantur, vt Episcopo vel fratri, vel consanguineo Vasionem restitueret. Sed neque Lambescius diuturnus in Episcopatu fuit, quem vidimus anno sæculi octauo & septuagesimo Antistitem. VVilelmus Berengarius ab Arausicano Episcopo quæsitore rogatus & alia respondit, & sequentia: *Dominus Episcopus Berengarius qui fuit de Lambesco tenebat & possidebat montem, in quo modò est castrum Vasionis, & ipsum defendebat vti dominus.* Qui de- 44 fendisse montem asserit, significat fuisse qui montem aggrederentur. Igitur eò cogitatione deuenio, vt putem nobilissimum Antistitem suis & gentilium affiniumque amicorum armis illa omnia

recepisse, quæ Raimundus Tolosas Faidæ filius à Mornatio ante ipsum Antistite vi abstulerat, & cùm Comes Tolosanus ipsa rursum occupare cogitaret, summa montis aggressum, quæ Lambescius tutatus traditur.
45 Iam Raibaldus peruenit ad septimum & vicesimum post millesimum ducentesimum, & quatuor ac triginta annos aut circiter tenuit Episcopatum. Anno enim sæculi septimo & vicesimo Ripertus Flotta ex canonicorum præposito electus in Episcopum erat. Qui ergo R. Vasionensis Antistes interfuit conuentionibus Archiepiscopi Arelatensis cum Abbate Montismaioris, Raibaldus est. Illi conuenerunt de finibus. Post Ripertum sedisse rebar Guidonem, qui anno sæculi primo & quadragesimo electus interfuit professioni clientelæ, quam Comes Tolosanus fecit Albigensi Episcopo. Guidonem excepit Faraudus è canonico in Episcopum electus.

Ripertus Flotta.

Guido.

DE

DE REBVS GESTIS EPISCOPORVM VASIONENSIVM

LIBER TERTIVS.

MAGNVM ſibi nomen fecit Faraudus & aliis rebus præclarè geſtis, & conuentionibus cum Comite Toloſano primùm, deinde cum Præpoſito ſuorum canonicorum. Illæ enim eæ ſiunt quæ Vaſionem, Raſtellum, Creſtetum, & Intercallem omnino aſſeruerunt Epiſcopo; hæ verò quæ canonicorum collegium vera pace compoſuerunt. Sed principio præcipuam laudem habet, quod anno ſæculi quinquageſimo erexit in baſilica principe (cathedralem vulgò appellant) beato Quinidio quõdam Antiſtiti altare. Ante ipſum qui Vaſionenſium Antiſtitum hoc ſuſceperit non inuenio, etſi de illius nomine Abbatiam vidimus 1 *Faraudus.*

mus iam à Paschali secundo firmatam
Episcopis. Sequente anno cogitauit de fi-
nienda contentione cum Comite Tolosa-
no, quæ annos ferme centum pessimè ha-
buerat præsules Vasionenses. Alphonsus
Ludouici Francorum regis octaui filius
enupserat in Ioannam Comitis filiam, quæ
mortui patris hæres fuit. Vt ex institutione
Blancæ matris, & exemplis Ludouici
Francorum regis fratris, qui sanctorum vi-
rorum honores & promeruit & consecu-
tus est, ad omne virtutis genus sponte fe-
rebatur, voluit quod ipsi erat de Vasione
dissidium finiri sapientium virorum con-
2 siliis arbitrioque. Igitur Raimundus Gau-
celinus Venaissini Comitatus, in quo est
Vasio, gubernator eius mandato Nemausi
cũ Faraudo conuenit de re tota in Guidonẽ
Fulcodium tertio calendas Septembris,
qui consultissimus iuris vnus illis tempo-
ribus vniuersa Gallia ferebatur. Hic vir
gente Grossus ad eum honorum apicem
denique peruenit, vt Romanum Pontifi-
catum adipisceretur. Clementem quar-
tum dicimus. Qui partium fideiussores

pro

pro illorum temporum more fuerunt, illos ego præter Alphonſum quidem putauerim autores Faraudo & Gaucelino ad concordiam fuiſſe. Draconetus toparcha Montis Albani & Raimundus de Medullione ſtabant ab Epiſcopo; à Gaucellino Ademarus de Grayano & Iſnardus de Montemeirano. Baucij Arauſicæ principes hoc ſapienter fecerunt, vt ambos amplecterentur; & Raimundus quidem eſſet ab Antiſtite, à gubernatore VVilelmus. Sed his 3
& illis magnum quid ad gloriam profectò fuit opus curare vrgereque. Nam ſeu rem de quà agebatur ſpectes, antiquiſſimæ ciuitatis dominationem; ſeu viros qui inter ſe contendebant, regis Francorum fratrem, & antiquiſſimæ ciuitatis Epiſcopum; ſeu diuturnitatem & vim acerbitatemque diſcordiæ, & ferro igneque exercita per centum annos diſſidia, qui id operis occœperunt, næ ſummi illis ac pene diuini conſilij mens fuit. Atque Guido grauiſſimus ſanctiſſimuſque virorum habitus eſt, cuius vnius arbitrio omnis cauſa permitteretur. Itaque Sabrani, Laudu-

nenses, Montilienses, & alij per Prouinciam Occitaniamque clarissimi dynastæ voluerunt conuentionis in Fulcodium testes esse. Is eo ipso anno, tertio calendas Ianuarij edixit in hæc verba.

4 *Ego Guido de Fulcodio auditis diligenter & inspectis his, quæ coram me proposita fuerunt, pacem cupiens inter dominum Comitem & dominum Episcopum Vasionensem reformare, & disceptationis materiam futuris auferre temporibus, de plenitudine potestatis mihi data sic præfatas determino quæstiones. Imprimis volo & iubeo quòd dominus Episcopus restituat domino Comiti supradicto infra mensem à die instantis Epiphaniæ computandum castrum seu fortalitium Vasionis cum omnibus prædiis rusticis & vrbanis, censibus, & seruitiis, feudis seu feudorum dominiis, quæ dominus Comes possidebat, vel quasi possidebat apud Vasionem, seu in territorio Vasionis, die qua dominus Episcopus de meo speciali mandato fuit per senescallum vel alium eius nomine ad prædicta omnia restitutus, saluo iure Vasionensis Præpositi, si quod habet in aliquibus seruitiis de prædictis, ita quòd*

his

his non obstantibus ius suum possit liberè prosequi contra dominum Comitem restitutum. Mando etiam restitui Comitem ad pedagium siue in pedagio quod apud Vasionem percipiebat, & percipere consueuerat praterquam de roux (est herba inficiendis rubro colore vestibus) *& plumbo, quarum rerum pedagium mihi constat ad solum Episcopum pertinere. Iurisdictionem autem omnem, merum & mixtum imperium in ciuilibus & criminalibus quæstionibus in parte illa quæ breue* seu regio *Episcopi appellatur, in quascumque personas, exceptis bailiuis domini Comitis, & aliis personis inferiùs nominatis domino Episcopo & successoribus eius adiudico, & à petitione seniscalli qua petebat in parte prædicta nomine domini Comitis merum imperium & gladij potestatem, dominum Episcopum absoluo. Porro in parte altera, quæ breue* seu regio *Comitis appellatur, firmantias & iustitias criminum capitalium quæ in ea committi contigerint, talium scilicet quæ de iure scripto sunt &*

 consuetudi

consuetudine curiarum mortis supplicium vel membri mutilationem infligunt, ictus etiam si qui in eodem breui quod dicitur domini Comitis, ferro, fuste, vel lapide ex proposito facta fuerint: si tamen ex eis atrox effusio sanguinis, vel oßis fractio secuta fuerit, adiudico domino Comiti præfato in quascunque personas, exceptis baliuis Episcoporũ & aliis personis cum eisdem inferiùs nominatis. Et si ex dictis causis eidem adiudicatis, bona cuiusdam contigerit confiscari, bona mobilia erunt domini Comitis, immobilia verò domini Episcopi, eis exceptis quæ à domino Comite vel eius feudatariis laicis tenentur in emphiteusin, vel in feudum, &c. Sequuntur minutiora quædam de punitione criminum, quæ non placet exscribere. Tantùm aduerte viros quos suprà dixit inferiùs nominandos, cùm de animaduersione in reos agebatur, esse baiulum & castellanum Comitis, atque eos qui in eius familia sunt, aut ipsius castro custodes sunt impositi; & baiulum ac familiam Episcopi, Præpositi, & canonicorum. *His itaque saluis domino Comiti,* pergit Fulcodius, *quæ circa iurisdictionem, & me*

& merum imperium sunt distincta, & eidem Comiti reseruata, omnis alia iurisdictio contentiosa & voluntaria tam in casibus ciuilibus, quàm in furtis, adulteriis, & aliis criminibus ordinariis, & extraordinariis cognitionibus, & omnia ad merum & mixtum imperium pertinentia, exceptis his quæ domino Comiti sunt retenta, ad dominum Episcopum pertinebunt, & ea eidem & successoribus eius adiudico sine contradictione domini Comitis perpetuò possidenda. Bannum verò vini secundum formam multis temporibus obseruatam in tota ciuitate Vasionensi similiter eidem domino Episcopo adiudico. Bannum etiam territorij Vasionis quoad tutelas fructuum & talas cohibendas, ad dominum Episcopum pleno iure pertinere pronuntio, saluo tamen banno Præpositi, & militum Vasionis, qui in tertiis locis bannum habere & habuisse noscuntur. Corratas insuper & ligna in vigilia Natalis, Domini in omnibus hominibus totius ciuitatis eidem domino Episcopo adiudico, exceptis clericis & militibus. 8

Hîc hæreo, & antè ad vlteriora quàm pergo, placet nonnulla aduertere. Primum 9

eſt priùs Guido quàm hæc ediceret, iuſſiſſe vt caſtrum Vaſionis traderetur Epiſcopo cum omnibus prædiis ruſticis & vrbanis, cenſibus & ſeruitiis (vt ipſe modò loquebatur) feudorumque dominiis: ſed quo tempore id præceperit non eſſe in meis tabulis. Tamen cum animo meo reputans, quæ Raimundi ambo, filius & nepos Faidæ, Comites Toloſani per importunam vim aduerſus Epiſcopum ſuſceperunt, in eam cogitationem venio, vt putem Fulcodium huius cauſæ principio voluiſſe Antiſtitem in omnia Vaſionis immitti iura dominum, ſuum etiam deinde ſi quod eſſet Comiti aliqua in ciuitatis par-
10 te ius ipſi ſeruaturus. Ex his autem poſtea aduerto factum igitur vt Raibaldus Flotta quondam Antiſtes non acceperit à Comite Toloſano omnia Vaſionis, ſed Raimundum ſibi retinuiſſe caſtrum & alia quæ Fulcodius ſub ipſa iudicij initia Faraudo iuſſit reſtitui. Et fortaſſis ea res eſt quæ Raibaldum commouit, egit que ad poſtulandos ab Innocentio tertio Pontifice Romano & Othone Germanorum imperatore

re cognitores, qui de damnis Eccleſiæ Vaſionenſi à Toloſate illatis quærerent. Ter- 11
tium deinde quod miror eſt portorium plumbi, & qua panni rubeſcunt herbæ, deberi Epiſcopo, cùm de ceteris mercibus nullum vectigal colligat. Quis ceteras portorij partes ſibi ſeruans; conceſſit hanc vnam? abs dubio diuiſæ eæ quondam erant, & in diuerſos tributæ dominos; ad quem verò iſta pertinebat, ille ipſam donauit Antiſtiti. Et is fortaſſe ille eſt qui primus antiquiſſimis temporibus mediam partem Vaſionis dedit Epiſcopo; aut verò Gaufridus, & Bertramnus Prouinciæ Comites qui mediam alteram elargiti ſunt. Sed tu mihi magis quartùm aduerte quod de duplici breui ſeu regione ciuitatis dixit Fulcodius. Ergone altera Vaſionis regio 12
ſemper ſpectauit ad Comitem Venaiſſimum, an ex eo tantùm tempore potiùs, quo in montem ex tranſouidiana conualle vrbs tranſiit? Hæc res vehementer dubia eſt. Ex tabulis pendet, quibus factum eſt vt Vaſio principum munere ad Epiſcopum perueniret: eæ verò aut perierunt,

aut

aut in nocte cæca nescio cuius tabularij obscuræ omnibusque ignotæ latent. Si quid cogitando assequi licet, existimauerim ego vt vniuersæ Vasioni iam olim dominaretur Antistes, tamen certa, etsi perobscura, semper Comiti fuisse iura in parte ciuitatis, etiam cùm trans Ouidiam erat posita: cùm que nonnulli principes pro summa Episcoporum veneratione (neque fructuosa valde sunt) ea neglexissent, præsules donata interpretatos primùm sibi accepisse, tum posteris vtì
13 omnino concessa reliquisse. Et hinc, vt ego quidem arbitrabar, vniuersa mali moles in eos incubuit. Nam vt Raimundi Tolosates filius & nepos Faidæ principio non erant Episcoporum obseruantes, postea etiam hostes erant, illa expetiuerunt, & aduersus præsules qui negabant egerunt armis, ac in obsistentes vsi sunt iure summorum principum, & ceteris castris ac Vasione etiam pro rebellione, quam interpretabantur, mulctauere. Igitur quod de palatio Episcopi recitauit Oliuarius de Propriac coram cognitoribus, vt suo loco memoraui,

memoraui, tu hoc de regione vrbis etiam intellige. Raimundus Faidæ filius Comes Tolosæ *petiit à domino Episcopo Berengario qui fuit de Reilana vt redderet palatium: & respondit dictus Episcopus quòd habebat à Deo & à B. Maria, & non à Comite; & ideò non redderet ei palatium. Et tunc dictus Comes abstulit dictum palatium per vim, oppugnando dictum Episcopum Vasionis.* Iam vi ceperat ciuitatem, & eam quoque abs dubio pro Antistite obsistentem ignibus dederat; obnitebatur tamen Berengarius tam pertinaci firmitate, tamque eduris animis, vt quæ in palatium deriuabantur aquę fontanæ, eas Comiti necessum fuerit ruptis canalibus aliò auertere, deducereque. Atque ea existimo esse iura in quæ longo postliminio Alphonsum Comitem nunc inducit Fulcodius. Pergit autem in edicto suo his verbis. *Pro honore verò domini Comitis & marchionatus Prouinciæ ad ipsum pro domina Comitissa spectantis eius vxore, plenius & melius integrando, volo & iubeo quòd dominus Vasionensis Episcopus iurisdictionem & signoriam & omnem districtum quem habet*

in territorio & ciuitate Vasionis, & in tribus castris proximè nominatis, & territoriis eorumdem à domino Comite supradicto, tanquam domino Venaissini & marchionatus Prouinciæ vt in feudum recipiat honoratum, & quòd fidelitatẽ iuret eidem, nec ad onus, vel seruitium aliud præter hoc teneatur. Vides quo damnet Episcopum Guido. Igitur Antistes comiti Venaissino subiici fugiebat, seque negabat illius clientẽ esse. Scilicet arbitrabatur qui Comites Vasionem, aliaque castra Ecclesię tradiderant (& vt alia nunc nõ sint hinc intelligis concessisse) non seruasse sibi apertis verbis ius clientelæ. Atque id erat cur Berengarius de Reilana diceret se à Deo, & B. Maria, non Comite Tolosano habere palatium, adde & Vasionem, aliaquè Vasionensis Ecclesiæ castra. Subiicit Fulcodius: *hoc saluo quòd dominus Comes in ciuitate & castris supradictis cotalatam seu albergam habeat, quantùm hactenus Comites habere consueuerunt, & caualcatam cùm vicinum vocauerit vel cõmouerit. Item tamen quòd homines dicti Episcopi caualcatam redimere data pecunia nullatenus compellantur. Et si de danda*

da pecunia cum balliuis domini Comitis conuenerint, illa pecunia domino Comiti & domino Epiſcopo ſit communis, & cetera quæ ſequuntur, quæ quoniam minutiora ſunt, nullius eſt operæ recitare. Sed quos homi- 15
nes putas Epiſcopi dicere? an qui in domo & familia illius cenſentur, vel aliquem ſub eo magiſtratum habent? an potius omnes ciuitatis & caſtrorum, præter eos qui in breui ſeu regione Comitis Vaſione degunt? Atque hactenus edictum Fulcodij latum Pariſiis anno primo & quinquageſimo ſupra milleſimum ducenteſimum. Qui de collegio Vaſionenſium rei teſtes interfuerunt Bernardus præpoſitus, & Guilelmus Ferrandus ac Guilelmus Operarius Canonici, illos ego interfuiſſe exiſtimabam mandato Epiſcopi, vt viderēt ne quid in grauiſſima & per centum annos magnis animis agitata cauſa pateretur detrimenti Eccleſia.

His feliciter à Guidone Fulcodio geſtis, qui Gauſſelino in Venaiſſini Comitatus regimine ſucceſſit Ioannes de Arſicio pacem corrupit, erigens moletrinam inuito

Epiſcopo in ea regione agri, quæ ipſi cum Comite communis eſt. Sed Alphonſus, vt quietis amantiſſimus erat, & Epiſcoporum ac Eccleſiæ obſeruantiſſimus indoluit, atque Petrum de Ruzato Prædicatorij ordinis, virum ſapientem ac probum, iuſſit rem cognoſcere de propinquo. Vtque omnia diſcordiæ ſemina tolleret, id ſimul probauit quod Fulcodius peregerat Pari-
16 ſiis. *Petrus de Ruzato cauſam ſeu cauſas*, inquit, *vel negotia fine debito terminet abſque dilatione, ſecundum quod erit de iure & conſuetudine patriæ faciendum. Reſtituimus*, addit, *& concedimus domino Epiſcopo ſupradicto item claues portalium Vaſionis, & fornagium furni dicti domini Epiſcopi, & partem dimidiam alterius molendini veteris, & hortum, & vineam eiuſdem domini Epiſcopi, & iuriſdictionem plenariam, & dominium in ciuitate Vaſionis, & territorio eiuſdem ciuitatis dicto Domino Epiſcopo reſtitui mandamus & concedimus ſecundum formam compoſitionis factæ per venerabilem virum dominum Guidonem Fulcodij inter dominum Comitem & dominum Epiſcopum ſupradi*

prædictum. Item restituimus possessionem & quasi iurisdictionem S. Verani (regio agri est ad ædiculam S. Verani dirutam) *& eius territorij, promittentes tenere & obseruare dicto domino Episcopo compositionem prædictam, &c. Item super caualcatis de Intercallis, & super pedagio Vasionis, & super delictis seu commissis aliquibus, seu quibusque commissis, in quibus videbatur vobis dominum Episcopum Vasionensem commisisse contra curiam domini Comitis prætaxati, cum eodem domino Episcopo transegimus, & ipse nobiscum transegit, &c.* Ista Alphonsus. 17
vt autem id adiungam, Clemens sextus Pontifex Alphonsum secutus, ratum etiam habuit quod Fulcodius peregerat. *Nos ante omnia rationem interesse Romanæ Ecclesiæ, quæ postmodum præfato Alphonso in dominio totius Venaissini prædicti, in quo ciuitas, & castra, ac eorum territoria prædicta consistunt, ex iusto titulo successit, compositionem prædictam, & alia in instrumento prædicto contenta videri fecimus & inspici diligenter, ac tandem comperto compositionem eamdem partibus vtilem & accommodam fore, &*

in earumdem partium & subditorum suorum in ciuitate, castris, & territoriis supradictis communem vtilitatem notoriè redundare, ipsius Petri (Petrus de Casa est hic Episcopus Vasionensis ab anno secundo & quadragesimo ad octauum & quadragesimum millesimi trecentesimi) *supplicationibus inclinati, compositionem eamdem autoritate Apostolica ex certa scientia confirmamus.*

18 Atque hæc dicta sint super conuentionibus Faraudi Antistis cum Comite Tolosæ de Vasione & aliis castris, accedamus ad eiusdem cum canonicorum collegij sui Præposito. Rem vniuersam posuerant in arbitrio Ioannis Auenionensis Episcopi. Is hoc præterea accepit sibi faciendum, vt canonicorum collegium, veluti recenter exortum esset, constitueret, firmaretque suis legibus. Et quidem principio imminuit canonicorum numerum, & voluit esse omnino tantùm decem. Tum iussit vt singuli per se vel per alium interessent matutinis vespertinisque precibus, & sacro quod conuentuale appellant. Deinde ea decreuit

decreuit quæ ad eorumdem cibum & potum ac vestes & cetera quibus vita honestè ducitur faciunt. Demum de sacerdotiis (præbendas vocant) edixit: reliqua enim minutiora non iuuat oratione sequi.

Fuit præterea contentionis aliquid Fa- 19
taudo Episcopo cum monachis Valriacensibus de decimis. Res neque impedita & pertenuis est. Ab ea igitur fusiùs recitanda abstineo. Monachi Crudato venerunt. A quo Valriacum seu vocati, seu deducti fuerint mihi non liquet. Sed neque inuenio quibus temporibus inibi sedes fixerint. Crudatum autem in Comitatu Viuariensi pagus est non omnino modicus. Aliis domibus ab aliis sensim ad monasterium adiunctis denique surrexit. Eutbertus Theodori Comitis pater hoc erexerat autore Ludouico pio in Crudati siue Crudaci deserto *in comitatu Viuariensi super Rhodanum fluuium*, vt loquitur Boso Prouinciæ Rex, & ego docui 2. de Viuariensibus Episcopis num. 40. Media decimarum pars cessit Episcopo, monachis

chis media anno secundo & sexagesimo istius sæculi. Guigo Crudati Abbas tum erat, & Merulus Valriaci Prior. Diu ne postea vixerit Faraudus haud scio. Ab hoc anno ad primum & septuagesimum meæ omnes chartæ de Episcopo tacent.

20 *Giraudus.* Isto sedebat Giraudus, & rem obscuram atque perdifficilem, quæ ipsi erat cum Hospitalariis sapienter composuit. Hi habent duas, vt loquuntur, præceptorias in Episcopatu Vasionensi, alteram in fano Romani Malagardæ, alteram Villædei. Faraudus ante Giraudum Antistes tria, vt scriba loquitur, *affaria* (puto esse prædia) prope Villamdei in regione agri dicta *Quesonegas* emerat: vnum à Guilelma Guilelmi de Podio Almatio filia & Peregrini de Bellomonte vxore, alterum à Bertrando & Guilelmo Peregrinis illius Guilelmæ filiis, tertium ab Hugone de Falcone & Guilelma vxore, nepteque Peregrini de Bellomonte quem memoraui, per Luciam filiam.

21 Et Aguillonus præceptor aiebat se in eorum ab Episcopo emptionem assensum non esse, quibus tamen

clientelari

clientelari iure dominabatur; velleque ea
ſibi ipſum, quando beneficiaria eſſent.
Hoc primum contentionis caput erat, &
cùm acerrimè res hinc & inde ageretur,
alia antiqui diſſidij capita, vt ſolet, exci-
tauit. Igitur alterum erat de ſolidis quin-
que, quos Epiſcopus ex *affari* neſcio quo
Hoſpitalariorum Villadeano ſibi poſtula-
bat in cenſum annuum. Iſti proximum fuit 22
tertium de duodecim denariis cenſualibus
ex nemore Lamenorũ, in quos iam ab an-
no milleſimo centeſimo nonageſimo Ho-
ſpitalarij cum Antiſtite conuenerant, &
conuentiones anno pòſt ſeptimo & trice-
ſimo probauerat Henricus Cardinalis Al-
banenſis, agentibus Riperto Flotta Epi-
ſcopo, & Guilelmo Sanromani præcepto-
re. Quartum & vltimum iam ab annis
centum dura pertinacique lite trahebatur.
Giraudus Antiſtes aiebat Henricum Alba-
nenſem Epiſcopum iudicem arbitrarium
iam olim edixiſſe, vt media pars decima-
rum Sanromani de Malagarda traderetur
Bertrando de Lambeſco præſuli: & cùm
res rurſum vocaretur in controuerſiam

post annos septem & quadraginta, edi-
ctum Henrici sapientibus viris probatum
23 fuisse. Ista Giraudus pro se: ex aduerso Pe-
trus Aguillonus & Raimundus de Grassa
Hospitalarij, ille Auenionensis & Villadea-
nus, hic Arausicanus & Saromaninus de
Malagarda Praeceptores contendebant se
nullos Episcopo denarios. nullos solidos
in annuum censum debere, & decimas
tum Villadeanas tum Sanromaninas per
annos quinquaginta, vt aliud non esset,
iam suas, sine omni impedimento pos-
sedisse. Rem, vt vides, ancipitem Girau-
dus ita composuit, vt cederet Hospitala-
riis tria Faraudi Villadeana affaria, & quin-
que solidos censuales annuos; ab Hospita-
lariis autem acciperet duodecim denarios
annuatim pro Lamenio nemore, & deci-
mam partem decimarum Villædei ac fani
Romani ex agris quos ipsi colonis curan-
24 dos traderent. Lamenium illud nemus
Templariorum quondam fuerat & Villa-
deanus quoque prioratus: Arausicanus
autem Praeceptor Hospitaliorum domina-
batur parti Aurausicæ, quam anno septi-
mo

mo supra millesimum trecentesimum mutauit nescio quibus rebus cum Carolo claudo Prouinciæ Comite, & Arausicæ per clientelam domino: & ille ipse Carolus sequente anno donauit Bertrando Baucio, cùm se ipsum ex Arausicano principatu clientem profiteretur. Anno quinto & septuagesimo idem Giraudus Antistes rem Podialmeracensem composuit. An diu pòst vixerit nescio.

Bertrandus secundus sedebat anno 25
octogesimo, eratque in Comitatu Friderici Imperatoris, cùm Arelatensem Ecclesiam onere quopiam pecuniario leuauit. Post Bertrandum alter Giraudus fuit Antistes anno septimo & octogesimo vsque ad quintum & nonagesimum. Et cetera quidem illius sunt pertenuia, nulliusque nominis; hoc non tacendum, quòd anno nonagesimo conuenit cum Richauo Petri Templario, præceptore Roaissij, de aqua Ouidiana Rastellum ducenda, per G. Hugolinum Præceptorem Ricarencarum, & Raimundum Raybaudi ciuem Vasionis, virum nobilem militem

Bertrandus 2.

Giraudus 2.

26 que. Post Giraudum secundum Antistes fuit Raimundus de Bellomonte anno sexto & nonagesimo, atque eum secutus vocauit Vasionenses ad professionem clientelæ. Quoniam tabulæ de ea confectæ venerunt in manus meas, nobile antiquitatis monimentum, placet eas exscribere. Et fortassis nonnullos iuuabit legere virorum nomina qui Vasionem tum incolebant. Certè Vasionenses in iis videbunt maiores suos, & præter antiquitatem familiæ, intelligent à quibus acceperint cultum ac venerationem suorum Antistitum.

Raimundus de Bellomonte.

27 *Notum sit omnibus tam præsentibus, quàm futuris per hoc præsens publicum instrumentum quòd anno ab incarnatione domini millesimo ducentesimo nonagesimo sexto, scilicet nona die mensis Ianuarij, Guilelmus Artaudi, & Guilelmus Catalani de Vasione constituti in cemeterio cathedralis Ecclesiæ B. Mariæ Vasionensis, in præsentia venerabilis viri domini Raimundi de Bellomonte electi confirmati prædictæ Ecclesiæ Vasionensis, confessi sunt & in veritate & ex certa scientia*

recognoue

*recognouerunt prædicto domino electo confir-
mato præsenti & recipienti nomine suo, &
prædictæ Ecclesiæ Vasionensis se tenere debe-
re sub dominio & senoria prædicti domini
electi, & dictæ Ecclesiæ Vasionensis omnia
bona immobilia, & res immobiles, & iu-
ra quæ ipsi habent, tenent, seu possident, seu
quasi possident, seu alij habent, tenent, seu
possident, seu quasi possident sub eorum do-
minio apud Vasionem, & in eius territorio,
exceptis iis quæ ipsi tenent, seu possident seu
quasi possident sub dominio alicuius, & pro
prædictis bonis & rebus immobilibus, & fu-
turis in modum præmissum per eos suprà con-
fessis & recognitis, & pro personis ipsorum,
promiserunt dicto domino electo præsenti ac* 18
*recipienti nomine suo & prædictæ Ecclesiæ Va-
sionensis esse boni & fideles sibi & dictæ Ec-
clesiæ Vasionensi, & conseruare sibi vitam,
& membra, & ea omnia quæ in sex casibus
fidelitatis continentur, scilicet incolume,
tutum, honestum, vtile, facile, possibile.
Incolume, ne sint sibi, scilicet domino electo,
in damnum de corpore suo: tutum, ne sint si-
bi in damnum de secreto suo vel de munitio-*

nibus ſuis per quas tutus eſſe poteſt : honeſtum, ne ſint ſibi in damnum de iuſtitia ſua vel de iis quæ ad honeſtatem ſuam videntur pertinere : vtile, ne ſint ſibi in damnum de poſſeſſionibus ſuis : facile, poſſibile, ne id bonum quod leuiter poſſunt facere, ſibi reddant difficile vel impoſſibile. Et quòd prædicta omnia & ſingula prædictus Guilelmus Artaudi & Guilelmus Catalani teneant & obſeruent & contrà non veniant, bona fide promiſerunt prædicto domino electo. Et inſuper ſtantes erecti, & dicto domino electo ſtante erecto, oris oſculum fidelitatis eidem domino electo prædicto tribuunt, manus ſuas inter manus prædicti domini electi ponendo, & domino electo prædicto præſenti & recipienti nomine ſuo & dictæ Eccleſiæ Vaſionenſis homagium faciendo, &c. Poſt Artaudum &
29 Catalanum.

Guilelmus Paſchalis,
Hugo Paſchalis,
Germanus Quintardi,
Guilelmus Roſtagni,
Bertrandus Raynij,
Bertrandus Ebrardi,

Aymicus

Aymicus Andreæ,
Raimundus Fornerij,
Petrus Corderij,
Ioannes Coſta,
Petrus Malaucena,
Pontius Gilij,
Petrus Boyſſoni,
Ioannes Galafredi,
Raimundus Berengerij,
Raimundus Gontardi,
Raimundus Boyſſie,
Roſtagnus Ruffi,
Bertrandus Blaſmoya,
Pontius Botuelli,
Iacobus Vidonis,
Michaël Ricij,
Pontius Boyſſoni,
Raimundus Riperti,
Bertrandus Bermundi,
Bertrandus Ioannis,
Stephanus Ioannis,
Arnaudus Fabri,
Stephanus Paſchalis,
Hugo Fabri,
Raimundus Andreæ,

Franco

Franco Pueti,
Petrus Micerij,
Durandus Achardi,
Bertrandus Fentrerij,
Raimundus Carpentoratij,
Guilelmus Chardoni,
Raimundus Sauinij,
Martinus Benoſa,
Pontius Maſchoni,
Raimundus Guntardi,
Guilelmus Roſtagni,
Guilelmus Bruni,
Guilelmus Fornerij,
Raibaudus Paſchalis,
Guilelmus Lautij,
Bertrandus Belliparij,
Guilelmus Pontij,
Guilelmus Ioannis,
Petrus Blegerij,
Arnaudus Boyſſoni,
Raimundus Fabri,
Petrus Galafredi,
Arnaudus Olerij,
Bertrandus Mererij,
Petrus Pontij,

Iacobus

Iacobus Andreæ,
Iacobus Balma,
Petrus Teſta,
Petrus Meerij,
Guilelmus Auracij,
Raimundus Nigri,
Imbertus Chriſtophori,
Giraudus Bruni,
Ioannes Pueti,
Nicolaus Bermundi,
Ioannes Chriſtophori,
Guilelmus Paſchalis,
Stephanus Guntardi,
Raimundus Mauratij,
Petrus Bruni,
Pontius Boyſſoni,
Petrus Euariacij,
Bertrandus Bretij,
Raibaudus Scoferij,
Laugerius Iuliani,
Petrus Paſchalis,
Raimundus Sartoris,
Guilelmus Latili,
Petrus Bermundi,
Petrus de Ramea,

Guilelmus Faraudi,
Hugo Fornerij,
Arnaudus Sartoris,
Petrus Textoris,
Robertus Coretas,
Guilelmus Chatberti,
Stephanus Gilij,
Guilelmus Bermundi,
Guilelmus Martini,
Raimundus Marini,
Petrus Meonij,
Marinus Meonij,
Guilelmus Olerij,
Guilelmus Pelliparij,
Richardus Micerij,
Raimundus Macellarij,
Guilelmus Meissonij,
Pontius Matfredi,
Pontius Iugularij,
Oliuarius Gastaut,
Giraudus Meerij,
Guilelmus Coreni,
Raimundus Sperandei,
Raimundus Scalloni,
Bertrandus Iuuenis,

Bertrandus Leonis,
Bertrandus Regis,
Ioannes Saumata,
Bertrandus Bruni.

Hi omnes, vt in tabulis sequitur, *de* 30
ciuitate Vasionis confessi sunt, & in verita-
te & ex certa scientia recognouerunt prædi-
cto domino electo, præsenti, & recipienti nomi-
ne suo & prædictæ Ecclesiæ Vasionensis se tene-
re & tenere debere sub dominio & senoria ip-
sius prædicti domini electi & dictæ Ecclesiæ
Vasionensis omnia bona immobilia, &c. vt in
superioribus de Artaudo & Catalano di-
ctum est. *Bona fide promiserunt dicto domino* 31
electo. præsenti & recipienti, & super sancta
Dei Euangelia ab eis & quolibet eorum cor-
poraliter propria manu tacta, iurauerunt su-
per hoc flexis genibus dicto domino electo se-
dente, fidelitatis osculum eidem domino ele-
cto prædicto in eius pollicibus tribuendo, ma-
nus suas inter manus prædicti domini electi
ponendo, & eidem domino electo prædicto re-
cipienti nomine suo & dictæ Ecclesiæ Vasio-
nensis homagium faciendo, &c. sequuntur 32
hos in tabulis alij: & ego quidem cur ab

iis diuisi non video, nisi fortè locus omnes capere non potuit profitentes Episcopo clientelam; & igitur prioribus recedentibus isti accessere.

Simeon Mercerij,
Raimundus Textoris,
Ioannes Milonis,
Guilelmus Nicolai,
Guilelmus Bontos,
Raimundus Iuuenis,
Petrus Mutatoris,
Petrus Marini,
Petrus Olerij,
Guilelmus de Sauoia,
Rostagnus Malaucena,
Guilelmus Eustachij,
Bertrandus Richaudi,
Guilelmus Frontinarij,
Petrus Iuuenis,
Rostagnus Midolij,
Ioannes Iuliani.
Ioannes Meissonij,
Petrus Carpentoratij,
Ioannes Richaui,
Hugo Giraudi,

Hugo

Hugo Cabasuti,
Petrus Giraudi,
Raimundus de Valentia,
Marinus Cogullati,
Raimundus Grassi,
Andointus Cabassuti,
Bertrandus Grassi,
Guilelmus Bernardi,
Ioannes Iugularij,
Ioannes Ioannis,
Raimundus Alanzoni.

Isti etiam omnes *de dicta ciuitate Vasionis*, vt habent tabulæ, *confessi fuerunt*, *& in veritate & ex certa scientia recognouerunt prædicto domino electo præsenti & accipienti nomine suo, & dictæ Ecclesiæ Vasionensis se tenere & tenere debere sub dominio & senoria, &c.* vt in præcedentibus immediatè. 33

Denique, pegunt tabulæ, *Leonetus Iudæus habitator dictæ ciuitatis Vasionis promisit & super sanctam legem Moysis ab ipso corporaliter propria manu tacta iurauit prædicto domino electo præsenti, recipienti pro se & dicta Ecclesia Vasionensi, esse bonus & fidelis eidem domino electo prædicto, & dicta Eccle-* 34

sia Vasionensi, & seruare sibi membra & ea omnia quæ in sex casibus fidelitatis lingua materna expositis pleniùs continentur, fidelitatem & homagium faciendo eidem domino electo prædicto recipienti pro se & dicta Ecclesia Vasionensi, sicut ceteri proximè nominati.

35 *Acta fuerunt hæc omnia & singula supradicta in cemeterio prædictæ cathedralis Ecclesiæ Vasionensis, præsentibus testibus domino Ioanne de Moya Præposito prædictæ Ecclesiæ Vasionensis, domino Arnaudo de Bellomonte monacho, domino Raibaudi milite de Vasione, domino Bertrando de Muris, domino Pontio Boquerij, domino Faraudo de Bellomonte canonicis Vasionensibus, Raibaudo de Vasione, Guilelmo Petri de Intercallis Bausano de Menerba domicellis: domino Nicolao de Compedio priore Ecclesiæ de Albaruffo, Pontio Nicolai, domino Raimundo Pellipariј de Vasione præsbytero, & pluribus aliis, & me Hugolino de Venteirolio publico notario Episcopi Vasionensis qui in omnibus supradictis præsens fui.* 36 Hactenus tabulæ prorsus insignes. Guilelmum Artaudi

qui

qui primus omnium ſtans ſe clientem Epiſcopi dixit, exiſtimo de Artauda ſiue Artalda illa nobiliſſima gente fuiſſe, quam libro 2. de Dienſibus Epiſcopis num. 60. & aliis docui potentem his temporibus fuiſſe opibus, antiquitate, nominis dignitate, latiſſiméque dominantem, & Comitatus honores tuliſſe ante annos quadringentos, atque à Cæleſtino ſecundo Pontifice prælatam aliquando Pictauienſi. Neque Vaſio multùm à Dienſibus remota eſt. De qua gente autem fuerit Guilel- 37
mus Catalani non poſſum dicere. Lego quidem Guilelmum Catalani, aut hunc ipſum aut alium iſto iuniorem poſt annos ſex & quadraginta, & ei cognominem, filium Raimundi, cum Antonio de Caſtello & aliis clientelam cum ſacramento profeſſos coram Petro de Caſa Epiſcopo. Sed eius maiores tacent meæ omnes cartæ. Profectò nobiliſſimus genere fuit, qui cum Artaudo clariſſimæ & antiquiſſimæ gentis viro vnus & ſtans, & oſculo dato iurauit Antiſtiti fidem. Denique vt id quoque aduertam, Guilelmus Petri ille

Intercallenſis

Intercallensis domicellus, quem in testibus vidimus, abs dubio erat sanguine proximus Richauo Petri his ipsis annis præceptori Templariorum Roaysij, neque fortassis alius gente à Petri notario seu cancellario Guilelmi Comitis Forcalquerij ante annos circiter nonaginta. Sed accedamus ad alia.

38 Anno trecentesimo post millesimum Raimundus Episcopus quæsiuit Valriaci de fide cum Guilelmo Marroti & Garino de Ansaduna Minoritis locum Guilelmi de Marcello quæsitoris fidei implentibus, & Pontium Chabassij, Pontium Gilij, Mabilem Artaudi Esmenian vxorem, Remundam Fabriciam, & Peironam Charbaudam Valdensium hæreseos damnauit. Lego in præsulis cartulario eumdem Antistitem sedisse anno pòst secundo: sed tabulæ canonicorum collegij ferunt Bertrandum secundum eodem ipso anno Episcopum fuisse. Ille igitur Raimundus aut sedem mutauit, aut extremum obiit diem. Magis ego quidem putauerim aut errare has tabulas, aut

cùm

cùm in ipſis primus tantùm character nominis pro illorum temporum more non infrequenti ſcriptus fuerit (eas ipſe non legi) alterum pro altero, & B. pro R. non multùm apud antiquos diſſimili acceptum à nonnullis fuiſſe, qui Bertrandum pro Raimundo in tabulis canonicorum ſcri-
pſerunt. Nam Raimundus de Bellomon- 39
te legitur Vaſione ſediſſe ab anno ſæculi octauo ad triceſimum, neque eſt cur eum à ſuperiore Raimundo Bellomontano diuerſum faciamus, qui ſex tantùm annos ſederit, & Bertrandum habuerit per annos etiam ſex ſucceſſorem. Vt res ferat, eam enim ego quidem nolim, quæ vniuerſa ſuſpicionibus nititur, omnino definire, Raimundus de Bellomonte anno ſæculi ſexto emit à *Raibaldo Iordani domicello*, Camareti ciue, *directum* ſeu nobile *dominium* Creſtetenſis cuiuſdam agri. Sunt qui velint eum ipſum anno quintò & triceſimo poſtulatum ad Sanrufenſe Auenionis concilium : ſed inuenio ego
Ioannem, qui Auenionenſis Epiſcopus ei *Ioannes.*
interfuit, dictum in ipſius actis regere an-

no tricesimo Vasionensem. Cetera & Raimundi, & Ioannis sepeliuit obliuio.

40 *Raterius.* Post hunc Raterius anno sexto & tricesimo iniit Episcopatum, & post annos quindecim in eo actos anno sæculi primo & quinquagesimo ad Cassinensem translatus est. Tamen qui Goctium de Bataglia Ariminensem Antistitem docent ad Cardinalatum peruenisse anno septimo & tricesimo, addunt ex Vasionensi sede in Ariminensem abiisse. Hoc si veritatem habet dicamus necessum est sedisse medium inter Ioannem & Raterium, aut annis, aut mensibus incertis post tricesimum, & ante sextum ac tricesimum. Raterius iam anno septimo post tricesimum vēdidit Humberto Delphino duas

41 quartas partes Propiaci pagi. Erit operæ aliquod pretium afferre venditionis tabulas, ob id maximè, quòd ex ipsis intelligimus quartam eius partem iam olim Ventairoliis traditam ab Episcopo sub censu solidorum quadraginta Viennensium, & Delphinum pro eadem ab ipsis

accepta

accepta ante annos septem & sexaginta, quod cetera tacent cartæ, non paruo argumento Vasionenses Antistites alia etiam castra tenuisse quidem olim ditione, sed rem seu bellorum ac tumultuum impetu, qui per vrbium euersionem, vastationemque prouinciarum omnia corrumpunt tabularia, seu temporum etiam vi quæ nihil non arrodunt exeduntque, obliuione sepultam esse.

Cùm illustris Princeps dominus Humbertus Delphinus Viennensis, Dux Campisauri, Viennæ & Albonis Comes, & palatinus, dominusque baroniarum Medullionis & Montisalbani teneat tanquam dominus Medullionis in emphiteosim à domino Episcopo & Ecclesia Vasionensi quartam partem castri, & fortalitij, iurisdictionis, & domininij castri de Propiaco Vasionensis diocesis; item & dominium quod dictus dominus Episcopus habebat & solebat habere in alia quarta parte castri & fartalitij prædicti quam tenebant seu tenere solebant pro dicto domino Episcopo liberi & heredes quondam Hugonis de Ventairolio & Raimundi de Ventairolio sub annuali pen- 41

sione quadraginta solidorum Viennensium in Natali Domini soluendorum dicto domino Episcopo Vasionensi, licèt dictus contractus esset emphiteotarius, facere homagium & fidelitatem iurare cum capitulis in sacramento fidelitatis contentis, & recognitionem facere de homagio & fidelitate prædicta in mutatione Episcopi & tenementvrij, cùm dictus tenementarius foret requisitus per dictum dominum Episcopum, & pro dicto affari dictus dominus Delphinus, tanquam dominus Medullionis, etiam teneretur iuuare dictum dominum Episcopum de placito & de guerra, prout prædicta latiùs contineri dicuntur in quodam publico instrumento confecto manu Raimundi Rainaudi de Rastello .... sub anno Domini millesimo ducentesimo se-
43 *xagesimo nono pridie idus Ianuarij. Hinc est quòd reuerendus in Christo pater Raterius Episcopus Vasionensis considerans quòd dictus contractus & dictum affari modicam vtilitatem afferebat dictæ suæ Ecclesiæ Vasionensi, ipsius Ecclesiæ vtilitate considerata pro se & suis successoribus in dicta Ecclesia sciens, spontaneus, & nomine suo & dictæ Ecclesiæ permutauit,*

mutauit, & nomine permutationis tradidit & concessit prædicta omnia superiùs contenta, & quidquid iuris, actionis, & requisitionis habebat in prædicto castro, territorio, & districtu, & in, & contra dictum dominum Delphinum occasione prædicta dicto domino Delphino præsenti, recipienti, & stipulanti pro se & suis hæredibus & successoribus, pro decem florenis auri Delphinensibus & ponderis Delphinensium florenorum, quos dictus dominus Delphinus pro se & suis hæredibus & successoribus dat & concedit & causa permutationis prædicta pro dictis rebus, iuribus, & rationibus sibi permutatis eidem domino Episcopo præsenti & recipienti vice & nomine prædictæ Ecclesiæ Vasionensis, percipiendos perpetuò anno quolibet in festo omnium sanctorum in, & super pedagio, & valore pedagij castri & loci de Nionis, &c. Post multa, *Acto inter* 44
dictos dominos, quòd quicumque pedagerij seu exactores pedagij dicti loci de Nionis teneantur iurare in creatione sua, ad requisitionẽ dicti domini Episcopi seu eius procuratoris, soluere dictos decem florenos anno quolibet, termino supradicto, absque difficultate quacumque, &c.

&c. Actum apud Buxum in cemeterio fratrum Prædicatorum , præſentibus reuerendo patre domino Ioanne Epiſcopo Turinenſi , nobilibus viris Agato de Baucio domino de Brantulis , Guigone de Morgiis domino de Spina , Guilelmo de Bezigano militibus, &c.

45 Quarto poſt Propiaci venditionem anno , ſcilicet ſæculi quadrageſimo Raterius Antiſtes à Benedicto ſeptimo Pontifice miſſus eſt cum Roberto Patriarcha Conſtantinopolitano ad Robertum Neapolis , & Petrum Siciliæ reges , componendæ inter eos paci. Rem tradit Faſolus decade prima de rebus Siculis libro nono cap. 4 : ſed Meſſanenſes portu prohi-

46 buerunt. Raterium excepit Petrus de Caſa ex Priore Generali quartodecimo Carmelitarum aſſumptus. Vir ſuo tempore clariſſimus ſapientia , ſanctitate , doctrina Lemouice in Aquitania nobili genere natus eſt. Paradiſus & Athenæum Carmelitarum volunt corruptè dici de Caſa , qui de Ceſis appellandus eſſet , atque Ceſia de gente Cardinalibus , & Ducibus , Principibus

Petrus 4. de Caſa.

cipibus

pibus, Marchionibus apud Italos illustrissima cretum esse. Puer ad Carmelitas sese applicuit seu Bononiæ Gallorum, seu Lemouice, id enim inter Carmelitarum etiam scriptores dubium est. Anno sæculi tricesimo, cùm Ioannes de Alerio Tolosas Valencennis Belgij in comitiis generalibus lubens magistratum abdicasset, magno omnium consensu in eius locum suffectus est. Ter vniuersi Ordinis comi- 47
tia, singulis trienniis singula, coëgit. Nemausi primùm anno præfecturæ tertio, tum Bruxellæ sexto, demum Lemouice nono. Eruditissimos scripsit libros in Mastrum sententiarum, & Aristotelis politica, sermonesque de B. Virgine, de tempore, & de sanctis. Cùm que dicendi vi, & eruditione, ac sapientia, vitæ que sanctitate toto Christiano orbe celebraretur, tantum habuit in Gallia Italiaque nomen, vt à Clemente sexto Pontifice euectus sit principio in Episcopatum Vasionensem, deinde in Hierosolymitanum Patriarchatum. Anno sæculi octauo & quadragesi- 48
mo obiit Vasione tertio nonas Augusti,

per

per vitam, & post mortem magna, vt ferunt, prodigiorum multitudine clarus. Accipe carmina, quæ autor Athenæi Carmelitarum de eo recitat.

Dicitur à Casa: Petrus Ieconius hic est,
Diui Carmeli qui Generalis apex.
Hunc sibi doctorem in studiis pietatis amauit
Clemens cui series nomine sexta fuit.
Et tandem Antistes Solymæ moderatus habenas,
Conditus in tumulo plurima signa dedit.

49 *Petrus 5. de Beretto.* Casano mortuo Petrus de Beretto Grassensis Episcopus accepit curam Vasionensis Ecclesiæ. Hic etiam fuit Carmelita, & (si Gesnerum audimus) Magister sacri palatij. Doctus vir multa scripsit, placita Theologica, canones, repertorium, deprecatorium manuale. Quàm longo tempore rexerit Vasionensem Ecclesiam, aut etiam vixerit me latet. Lego illam rexisse anno sæculi quinquagesimo; *Laurentius d'Albiac.* Laurentium verò d'Albiac Vasione sedisse annis nono & quinquagesimo, ac duobus sequentibus.

bus. Huic ex tabulis Pontificiis scimus 50
successisse Ioannem Morelli anno secun- *Ioannes 2. Morelli.*
do ac sexagesimo. Hic ille est qui conse-
quente anno quæsiuit de sanctitate vitæ
& miraculis beatæ Delphinæ Ariani Co-
mitissæ cum Ioanne Archiepiscopo Aquē-
si ex mandato Vrbani quinti Romani Pon-
tificis. Audiuit Anglicum Auenionensem
Episcopum fratrem Vrbani, Philippum
Patriarcham Ierosolymitanum, Guiran-
dum de Simiana, Ioannem de Sabrano,
aliosque omnium ordinum nobilissimos
testes ad octo & sexaginta, qui tam illu-
stria seu summæ virtutis, seu præcipuæ
ex prodigiis omnem rerum à Deo produ-
ctarum vim excedentibus admirabilitatis
exempla cum sacramento retulerunt, vt
ad ea quæ ipse legi ego quidem satis stu-
pere non possim. Sed hæc aliàs fortassis 51
fusiùs exequar, nunc ad Petrum Ioannis *Petrus 1.*
in Episcopatu successorem veniendum
mihi est. Hic anno septimo & sexagesi-
mo sedere cepit, & eo ipso damnauit ve-
neficij feraliumque carminum Petrum
Sollier & Eliam seu Elissam (Electam

S quoque

quoque & Alaidem vorabant) coniugem, omniaque eorum bona addixit Eccleſiæ
Elbo. Raſtellenſi S. Andreæ. Elbo poſt Petrum fuit Epiſcopus. Sedebat anno ſecundo poſt ſeptuageſimum. Ad octogeſimum peruenit. Res per ſe minima eſt, ſed ad habendam cognitionem temporum maximè facit. Tabulæ tradunt anno ſeptimo poſt ſe-
52 ptuageſimum *feciſſe gratiam de furno.* Octogeſimo illo Epiſcopatū iniit poſt Eblonem
Raimundus 2. Raimundus, ſeptimo autem & nonage-
Radulphus. ſimo poſt Raimundum Radulphus ſedebat ab ignoto mihi tempore. Radulphum
Guilelmus 2. excepit Guilelmus. Anno milleſimo quadringenteſimo primo Antiſtes ſextum non ſuperauit; eo enim vacabat ſedes. Diarium Benedicti tertij decimi eſt in codice Vaticano ſeptimo & viceſimo ſupra quinquies milleſimum ſexcenteſimum. Fert Pontificem Monœci die Iulij ſexta & viceſima cùm haberet in comitatu duos tantùm Cardinales Fliſcum & Pompilonenſem, cum iis tamen in concilium (conſiſtorium vocant) conueniſſe, & Eccleſiis Cauallicenſi ac Vaſionenſi vacantibus præſules

præsules imposuisse, huic quidem Guilelmum de Pesserato, illi verò ignotum mihi alium quem. Pesseratius in Episcopatu fuit ad vndecimum vsque sæculi. Decimo vnum aliquid suscepit, cuius ego quidem causas non inuenio, & quod non expeditam successori litem peperit. Bernardono de Serris omnem fecit in Episcopatus vniuersos fructus potestatem, eum assumens in Ecclesiæ suæ protectorem. Virum audi. *Guilelmus 3. de Pesserato.* 53

54 *Nos frater Guilelmus de Pesserato Dei gratia Vasionensis Episcopus studentes die nocteque loca Ecclesiæ Vasionensis & nostra, ac homines subditos, & bona sua ab iniuriis, grauaminibus, & offensionibus præseruare, ac sub alicuius teneri custodia, sub cuius vmbra ipsa loca & homines ac bona eorum conseruentur illæsa, disposuimus curam illorum alicui committere, cuius solerti diligentia & peruigili studio præfati homines & loca ac bona eorum præseruari valeant & gaudere. Ecce igitur ab experto meritò confidentes de nobilitate, lettalitate, & industria magnifici viri Bernardoni de Serris do-*

mini Malaucenæ, quem tenemus indubiè dictos homines, loca, & bona eorum conſeruaturum veluti ſuos proprios, eidem magnifico Bernardono committimus curam & regimen locorum & hominum dictæ Eccleſiæ, &
55 *noſtrorum. Et per præſentes eumdem Bernardonum in temporalibus rectorem & gubernatorem & adminiſtratorem noſtrum & dictæ Eccleſiæ, & hominum & bonorum quorumcumque ipſius, dantes & concedentes Bernardono plenã poteſtatem & liberã facultatem regendi, gubernandi, protegendi, ponendi, corrigendi, caſtigandi dictos homines & eorum quemlibet prout eorum demerita exiſtant & ſibi videbitur, ac percipiendi, leuandi, recuperandi omnia & ſingula iura, reditus, emolumenta, prouentiones, &c. Si vero contingat in poſterum ipſum Bernardonum pro defenſione, cuſtodia, ſaluatione prædictorum vel alicuius eorum, expenſas aliquas de ſuo proprio facere, & vltra reditus & prouentus ipſorum, promittimus eidem Bernardono, & ordinamus, quòd dictas expenſas ſic facienti, de quibus ſtare volumus conſcientiæ & dicto ipſius, eidem Bernardono*

nardono restituemus , &c. pro quorum quidem restitutione dicta causa fiendorum eidem Bernardono obligamus , & obligata esse volumus omnia & singula loca , & bona , ac res dictæ Ecclesiæ Vasionensis , &c. Hactenus Antistes.

Quæ causæ virum adegerunt , vt quod nullus ante ipsum Episcopus in summo etiam rerum omnium discrimine cogitauerat , faceret ipse pacato facilique tempore , non possum dicere, atque vt maximè possem non ausim ego quidem. Non modicam pecuniæ vim cùm id faceret accepit mutuam à Bernardono. Sed lectori relinquere satius sit,quam de tãti Antistitis &ante Episcopatum vitam regularem professi in ordine mihi ignoto (se enim ipse fratrem, vt vidimus, appellabat) consiliis iudicium ferre. 56

Episcopales tabulæ docent Hugonem de Theysiaco seu Theriaco, patria Sabaudum , sedisse anno sæculi duodecimo. Eo se Pontificis pro Vasione & aliis castris clientem professus est ipse coram Ioanne de Pictauia Episcopo Valentino , qui Co- 57 *Hugo de Theysiaco.*

mitatus Venaiſſini tum rector erat. Scilicet Epiſcopatum intrabat nouus Antiſtes, & ſacramentum pro more dicebat Pontifici. Sed vt Vaſionem intrauit, vt Bernardono de Serris mortuo Garciotus fratris hæres exegit florenos auri ſupra quingentos & mille, quorum quiſque ſolidis Delphinalibus quatuor & viginti reſponderet. Capita verò nominum hæc proponebat.

58 Bernardonus frater Guilelmo Epiſcopo dedit in rem Epiſcopatus florenos auri omnino mille & triginta nouem, ac inſuper tres groſſos numeratione duplici. Is ipſe Creſtetum annos tres tutatus eſt, neque tamen quidquam ex eius reditibus ſibi in ſolidum promiſſis accepit: annis ſingulis ad ſex ſupra centum florenos perueniunt. Demum in cuſtodiam Creſteti, & eius mœnium inſtaurationem ſeu Bernardonus, ſeu Garciotus frater florenos prorſus ducentos impenderunt. Hugo hæc in Guilelmi Epiſcopi, non in Eccleſiæ commoda reponebat impenſa, vt taceret importunè poſtulari pecunias à præſule limen Epiſcopalium ædium ſubeunte, & redituum

eius

eius ac rerum penitus ignaro. Addebatque iniquam eſſe Garcioti poſtulationem, qui Creſtetum multo milite occupatum teneret. Sed contendentes Franciſcus Narbonenſis Archiepiſcopus compoſuit, reſtituto ante omnia præſuli Creſteto cum omni ſupellectile. Anno ſæculi nono ſu- 59
pra decimum Hugo Epiſcopus ad mediam Intercallis partem, quam Antiſtes ante annos trecentos poſſidebat, addidit vt alteram, quæ ad Ioannem de Podio pertinebat, ſibi emeret auri florenis bis mille viginti quatuor. Media hæc pars Intercallis peruenit ad Pontificem Hugone mortuo ſine hærede, & octauo pòſt anno væniit ex mandato Fuxij Cardinalis à Pontifice Legati Bernardo Gaufridi. Anno quinto & viceſimo interfuit Hugo finitioni limitum Salonis inter Archiepiſcopum Arelatenſem & ciues. Tertio pòſt præfectus eſt erectioni Auenionenſis collegij de Anneciaco à Ioanne de Bruniaco Oſtienſi Cardinale ipſum moliente. Sexto & triceſimo fecit, vt Eugenius Pontifex iuberet reddi Eccleſiis Vaſionenſi

&

& Tricastinæ (hanc Hugo Vasionensis Antistes regebat) bona præter ius fasque ab illis auulsa, & rei cognitores daret Decanum Auenionensem atque Officialem Viuariensem.

60 *Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Decano Ecclesiæ Auenionensis, & Officiali Viuariensi salutem & Apostolicam benedictionem. Venerabilis fratris nostri Hugonis Episcopi Vasionensis; qui Ecclesiam Tricastinam ex concessione Apostolica obtinet in commendam, precibus inclinati, præsentium vobis autoritate mandamus, quatenus ea quæ de bonis ad Vasionensem & Tricastinam mensas Episcopales spectantibus alienata inueneritis illicitè vel distracta, ad ius & proprietatem earumdem mensarum ligitimè reuocare curetis, &c. Bononiæ anno incarnationis Dominicæ 1436, 15. Aprilis, Pontificatus nostri anno septimo.*

61 Addidit etiam Hugo, vt is ipse Pontifex quarto pòst anno Tricastinum Episcopatum vniret cum Vasionensi, quemadmodum habes in ipsius regesto fol. 288.

Inuenio

Inuenio præcedente anno dedisse in emphiteusin mediam partem frumentariæ moletinæ ad Ouidiæ amnis pontem positę Saluiano de Viuariis Iudæo cum facultate deriuandi aquam fluuij ad illius vsum, sub censu aiminarum frumenti annuarum sex; & mediam partem furni sub censu aiminarum totidem ac vnius insuper denarij. Hoc non mirabitur qui meminerit Leonetum Iudæum se clientem Raimundi Bellomontani Antistitis dixisse ante centũ & quadraginta annos. Samson Iudæus anno millesimo quadringentesimo octogesimo quinto *recognouit* Abbati Santrufensi Auenione, vt ferunt illorum temporum tabulæ, *vineam trium aiminatarum confrontatam à borea recto cum vinea Iacob Messæ Iudæi*, qui eidem Abbati ipsam beneficiariam esse professus est. Hugo denique in paucis clarus Antistes anno quinto & quadragesimo Cresteti moritur, & Pontius de Sadone qui adiutor viuenti fuerat, successit mortuo, & ad nonum ac sexagesimum vsque peruenit. Octauo & quadragesimo Robertum Archiepiscopum Aquen-

62

Pontius de Sadone.

sem comitatus interfuit cum aliis pluribus Episcopis illi celeberrimæ inuentioni corporum Mariæ Iacobi & Mariæ Salomes ad Arelaten coram Renato rege Siciliæ & Comite Prouinciæ, atque Petro de Fuxo Cardinali & Auenionensi Pontificis Legato. Nono autem pòst anno fuit in Synodo, quam Pontificis Legatus coëgerat. Pon-
63 Ioannes 3. de Monte Mirabili. tium excepisse fertur Ioannes de Montemirabili. Certè anno tertio & septuagesimo vocauit sacerdotes suos in concilium. Referendarius fuit Apostolicus: igitur & vixit, & extremum diem obiit Romæ, ædibus suis testamento datis B. Mariæ de populo, in cuius tēplo ędiculam sancto Ioanni exædificauerat. In ea visitur conditoriū viri & inscriptio sepulchralis in hæc verba. *Ioannem de Monte mirabili hîc sepultum intelligentia Apostolicum Abbreuiatorem, fides Referendarium secretum, probitas Sixto quarto Pontifici maximo familiarem, religio Episcopum Vasionensem fecit, quibus perfunctus septuagenarius obiit tertio Iunij anno millesimo quadringentesimo septuagesimo nono. Hæc si*
64 Amalricus. *consideres satis admonent.* Eo ipso annó Amalricus

ricus Ioanni ſubſtituitur. Sedebat primo & octogeſimo: an eum ſuperauerit dubito vehementer. Cùm enim Benedictus de Paganotis quinto ſederit, inter ipſum tamen & Amalricum fuit Odo Antiſtes, qui fortaſſe paucos mēſes, aut vnũ certè annum tenuit Epiſcopales infulas Vaſione. Benedictus Florentiæ natus, moritur Florentiæ; & Ordinem S. Dominici profeſſus ſepelitur in Dominicanorum templo. Peruenit ad primum à milleſimo quingenteſimo viceſimo, annos omnino quinque & triginta Epiſcopus.

Odo.

Benedictus de Pagnotis.

DE REBVS GESTIS
EPISCOPORVM
VASIONENSIVM
LIBER QVARTVS.

1 *Hieronymus Sceledus.*

POST Benedictum Paganotium Vasione sedit Hieronymus Sceledus. Hic vir Vicentiæ in Italia natus, ita Clementi septimo se probauit, vt ad grauissima negotia, ad animam quoque pœnitentia eluendam, ab ipso adhibitus fuerit. Sed res viri præclarè gestas epitaphium paucis verbis in patria positum complectitur. *Hieronymo Scledo, Episcopo Vasionensi, Clementis septimi Pontificis maximi domus Magistro, in Hispaniam Legato ab eo ad Carolum quintum Imperatorem misso, rebus supra omnium spem eius prudentia celeriter & ex voto confectis, affinitate etiam inter illos iuncta, Cæsare in Italiam adducto, cum Venetis ceterisque*

que Italiæ principibus fœdere inito, duce Insubrum Cæsari conciliato; in Belgis iterum apud eumdem Legatione functo, Romæ in maiori de se expectatione sublato, Ioannes Petrus fratri optimo ac innocentissimo P. vixit annos duos & quinquaginta, dies duos. Obiit quarto nonas Ianuarij anno 1533. Tacere tamen non possum quod cum suis canonicis gessit. Res vt omnino aperta fiat, paulò altiùs repetenda est. Ex conuentionibus Faraudi Episcopi cum collegio suo canonici poterant abesse ipsi à diuinis in basilica laudibus; & si, quem sui loco reponerent, fruebantur omnibus sacerdotij fructibus. Vt nihil est quod vetustate non debilitetur primùm, & postea sensim deficiat, ita euênit vt Canonici cùm vicarios sibi principio suppofuissent in rebus sacris, demum causati non esse in non multùm magna neque frequentissima ciuitate, qui absentium vices pro collegij dignitate implerent, & abfuerunt ipsi, & sui tamen loco neminem ad Deo dicendas laudes subiecerunt, acceptis sibique scilicet seruatis sacerdotij fructibus.

Scledus Antiſtes rei ſeu inſolentiam, ſeu importunitatem tulit ægerrimè, eámque Clementi ſeptimo emendandam propoſuit. Pontifex anno tertio & viceſimo ſupra milleſimum quingenteſimum ita edixit.

Quia Præpoſitus, Archidiaconus, Sacriſta, Præcentor, necnon Canonici Vaſionenſis Eccleſiæ tot reditus in abſentia quot in præſentia, vel quaſi ex dignitatibus, necnon canonicatibus & præbendis ...... percipiunt, non curant in Eccleſia reſidere, in maximum ipſius Eccleſiæ dedecus, ac diuini cultus detrimentum, & populorum ſcandalum, &c. autoritate Apoſtolica tenore præſentium omnes & ſingulos fructus, reditus, & prouentus, ac emolumenta quæcumque dignitatum, necnon canonicatuum & præbendarum .... ab iiſdem dignitatibus necnon canonicatibus & præbendis perpetuò ſeparamus ac diſmembramus ac in dicta Eccleſia vnam *menſam communem capitularem, quatenus erecta non ſit, erigimus & inſtituimus, ac eidem menſæ omnes & ſingulos fructus, reditus, & prouentus, ac emolumenta quæcumque eiuſmodi perpetuò*

*tuò applicamus, & approbamus, vt quòd illa
ac alia quæcumque emolumenta, ac fructus,
reditus, & prouentus dictæ mensæ in distribu-
tiones quotidianas de cetero existant, & in-
ter Præpositum, Archidiaconum, Sacristam,
& Præcentorem, & Canonicos pro tempore di-
ctæ Ecclesiæ inibi continuò personaliter residen-
tes, ac diuinis officiis interessentes distribui
debeat, & portio absentis aliis inibi residenti-
bus & interessentibus accrescat, &c.* Addi- 4
dit etiam vt pergeret in hæc verba. *Ap-
probamus quòd dictus Hieronymus Episco-
pus quæcumque statuta & ordinationes, lici-
ta & honesta, ac sacris canonibus non con-
traria tam circa residentiam, interessentiam,
ac fructus, reditus, & prouentus, necnon di-
stributiones quotidianas huiusmodi ipsorum
fructuum, redituum, ac prouentuum, & di-
stributionum participationem ac distributio-
nem, & ipsius Ecclesiæ seruitium, & alia
quæcumque præmissa quomodolibet concernen-
tia quoties sibi placuerit, facere, alterare, ac
mutare, & quascumque etiam permutationes
perpetuò dignitatum, necnon canonicatuum &
præbendarum prædictarum, & aliorum quo-
rumcumque*

rumcumque

rumcumque beneficiorum Ecclesiasticorum, & inhabilitatis ad illa, ac pecuniarias alias quascumque de quibus sibi placuerit censuras & pœnas in quemlibet contrauenientem apponere, &c.
5 Canonici ad Clementis literas ingemuerunt, & anno sexto ac vicesimo prouocauerunt ab illarum executione. Sed demum re sæpius agitata inque varias partes non indiligenter versata conuenerunt cum Hieronymo Antistite in capita sequentia, quæ Clemens Pontifex postea
6 comprobauit. Primò *fructus, reditus, & prouentus ciuitatis ac territorij Vasionis, & S. Marcellini* sint ipsius collegij, & in commune conferantur. Secundò Archidiaconus eidem collegio *dat* Ecclesiam S. Quinidij, & illius fructus, atque iura omnia *reseruatis sibi oblationibus dictæ Ecclesiæ, & tenemento antiquo dictæ Ecclesiæ, ac pensione annua sex ducatorum auri de camera quoad vixerit.* Tertiò Sacrista etiam tradit collegio suo *decimas, fructus, & emolumenta, quæ ratione suæ sacristiæ percipit ratione Ecclesiarum S. Verani, & S. Martini in territorio Vasionensi, ac territorio S. Verani*

vocati

vocati le Flesc, seruata quoad vixerit pensione annua viginti quinque ducatorum auri. Quartò Firaudus Borelli, sacrorum curio, 7
cedit omni suo iure, & eidem collegio illud concedit, seruatis in omnem vitam fructibus eius. Atque hactenus ista. Scledus Antistes moritur anno sæculi tertio & tricesimo, die secunda mensis Ianuarij: & illorum temporum vir anonymus Archiepiscopo Toletano scribit Clementem septimum voluisse, vt duo serui cadauer Episcopi à muscis ventabulo defenderent, quod solis Cardinalibus tum dabatur.

8 *Thomas Cortesius.*

Thomas Cortesius Prati in Tuscia natus Hieronymum excepit anno illo ipso tertio supra tricesimum: & ipsis Episcopalis curæ initiis finem imposuit liti, quam de Intercalli olim venum ab Hieronymo Paganotio data Scledus intentauerat Hieronymo Guiramando. Hic omnia Episcopi in pagum iura emerat à Paganotio triginta in singulos annos florenis, & Iulius secundus Pontifex emptionem probauerat anno sæculi sexto. In-

digna Sledo poſt Paganotium Epiſcopo res viſa eſt, neque vnquam potuit adduci vt probaret venditionem non ignobilis pagi iniquis conditionibus factam: ſed mors præpropera fecit vt cauſa edicto
9 iudicum non finiretur. Vt Guiramanmandus Thomam illi ſuffectum accepit, vt ſaniora ſecutus conſilia cum eo conuênit, datis ſupra anunum triginta florenorum cenſum nummis aureis ſeptingentis & quinquaginta. Thomæ Iacobus ex vxore ante ſacerdotium filius ſucceſſit in Epiſcopatu, anno ſeculi primo & quinquageſimo, atque ad Patriarchatum Alexandrinum euectus interfuit Concilio Tridentino. Rexit Vaſionenſem Eccleſiam annis octo ſupra viginti. Sexageſimo ſæculi acceperat ſibi adiutorem operis Raineriuin Ceuli Dominicanum ſororis filium: ſed is ante auunculum ſeptuageſimo Creſteti mortuum obiit.

Iacobus Corteſius.

10 Eo anno Guilelmus nobiliſſima Cheiſolmorum gente in Scotia natus Eccleſia Dumblanenſi patriaque cum catholica fide pulſus, Vaſionenſem regendam accepit.

Guilelmus Cheiſolmus

accepit. Sed antiquæ pietatis Antistes cùm
in ea curanda posuisset annos sedecim,
honorum opumque pertæsus, Cartusia- 11
norum instituta magno in omnem partem
exemplo amplexus est. Concessit tamen
Mariæ sanctissimæ Scotorum reginæ,
quod sine conuitio negare non poterat, vt
pro ea ad Pontificem orator præter or-
dinem esset. Obiit Romæ anno tertio
& nonagesimo sæculi Cartusianorem
Prior, quem in sanctissimo Ordine ma-
gistratum iam Lugduni sapientissimè ges-
serat. Eo ad Cartusianos profecto Pon- 11
tifex tradidit Episcopatum Vasionensem *Guilelmus Cheisolmus.*
Guilelmo ipsius ex fratre nepoti anno
quarto & octogesimo sæculi. Hic post
Sacratum Carpentoractensem Episcopum
rexit Comitatum Venaissinum, & cùm
ad Scotiæ regem electus à Pontifice nun-
tius fuisset, edidit librum aduersus Cal-
uinistas hæreseos in patria satores. Mo-
ritur nono & vicesimo anno supra mil-
lesimum sexcentesimum. Michaël Dal- *Michaël Dalmerassius.*
merassius viuentis in Episcopali opere ad-
iutor successit mortuo. Natus Balneolis in

Occitania, moritur quarto post adeptum Episcopatum anno.

11 Erat tum Romæ in comitatu Francisci Cardinalis Barberini Ioseph Maria Suares, intimus summi Pontificis Cubicularius, vir Græcis & Latinis literis eruditus, & antiquatum rerum seu sacrarum, seu profanarum apprime sciens, atque mortuo Michaële fit Vasionensis Antistes, ex adiutore Auenionensis in basilica metropolitana Præpositi. Licebit puto mihi, & locus postulat, fusiùs

Ioseph Maria Suares.

12 dicere de amicissimo mihi ante annos triginta Episcopo, eiusque ex domesticis tabulis gente. Atque, vt aliud non esset, id debeo Ioanni Francisco patruo, quem cùm pueritiam exuerem, & à Societatis Iesu tyrocinio recens prima Philosophiæ spatia discipulus emetirer, Turnoni amantissimum & boni supra paternum animi Rectorem habui.

13 Igitur Ioseph Maria per Iosephos patrem & auum à Didaco illo descendit, qui, vt erat ingenio, prudentia iuris, rerumque gerendarum peritia summus, & Belgarum

imperium in Hispania non ferebant nobilissimi per Castellam, Andalusiam, aliasque regiones viri, & cogitabant de Calabriæ duce Neapolitani regis filio educendo ex arce Sciatiua, & post nuptias cum Ioanna regina vidua in regem euehendo, turbarum pertasus excessit de patria & quietissimas supra Regem à Romano Pontifice sedes elegit, Comitatum Venaissinum Pontificiam in media Gallia ditionem. Is ille Didacus est qui Suare- 14
siorum gentem antiquissima apud Hispanos nobilitate illustrissimam Corduba Auenionem transtulit ante annos centum & triginta. Genuit verò ex Eleonora Oliuaria Francisci Franciæ Cancellarij & Seraphini Cardinalis consanguinea Iosephum, qui de Clementia Lopia sustulit filios omnino quinque, Franciscum, Iosephum, Ludouicum, Ioannem Franciscum, Henricum, omnes sapientiæ laude clarissimos. Franciscus eruditio- 15
nem & eloquentiam probauit etiam Romæ. Vim mentis & pietatem Ludouicus omni vita constanter præstitit. Iosephus

omnia post parentem togæ decora tulit, omnes magistratus in patria, & supra ipsum in Arausicani Principis curia Senator fuit consultissimus iuris. Henricus Iosepho non impar inclaruit & ipse toga, Henricumque secundum habet filium & magni nominis hæredem, & eruditum in paucis. Ioannes Franciscus amauit Societatem Iesu & à puero secutus est, in eaque Theologiam cum laude docuit, & Tolosanam Prouinciam summa rexit prudentia. Sed præcipuum nomen ducit à pietate, quam in viro tam accuratam veramque vidimus ac suspeximus pueri, vt velut innatam diceremus.

16 Certè, vt fatear quod est, annus sæculi vertebatur vndecimus, cùm in adolescentiæ limine grauissima febre correptus sum. Ardente per immodicam æstatem cœlo totum corpus ignis vrebat, iamque viscera durè depastus, proximè erat vt certissimam mortem inferret, eruditissimo Tardino qui de pilis sapientissimè scripsit omnem medicam artem nequiquam contendente. Interea rerum

Ioannes

Ioannes Franciscus Rector cùm in hominibus nihil esset opis, ad Deum ipse confûgit, precibusque ac lacrymis per dies omnino quatuor apud illum sic egit, vt animam pene fugientem distinuerit in corpore. Hic vir exitus habuit pares vitæ, & quod ab omni virtutum genere, ac in deum pietate potissimùm tulerat per omnem vitam nomen, seruauit in morte: & fertur nonnihil etiam à morte supra hominum vim egisse, è quo intelligas in cœlo viuere Ad Iosephum Ioannis Francisci fratrem qui Io- 17
sephum Episcopum genuit redeamus. Is apud Auenionenses nomine secundus, ex Pula Santroquetia quinque liberos sustulit maioribus non minores. Hoc etiam patruis maior est Iosephus Maria primogenitus, quòd Episcopatum Vasionensem in familiam intulit, & plurima de rebus antiquis eleganter, doctè, sapienter scripsit. Ludouicus Maria præposituram metropolitanæ basilicæ à Francisco patruo acceptam prudentissimè gerit, vir factus ad pietatem, caritatem, & omne vir-

tutis

18 tutis ac officij genus. Carolus Ioſephus non iniquis paſſibus fratrem ſequitur, Præpoſitum Canonicus. Franciſcus ex Eliſabetha Spinæa Guilelmi & Ioannæ Vrræ Podij Sanmartinenſis filia duos habet liberos in ſpem illuſtris familiæ ſucreſcentes, Auditorum rotæ Decanus, Aulanique & Poëti in Delphinatu toparcha. Denique Ioannes Franciſcus togæ ſagum prætulit, & alæ equitum leuioris armaturæ præfectus arma non ſine laude in Italia tulit. Sed iſta de gente Suareſia fuerint ſatis. Iam Ioſephus Maria Epiſcopus, Vaſione ſedet ab anno ſæculi tertio & triceſimo, Chriſtianamque rem ſanctè curat, & vehementer vrget magno certè fructu. Atque Antiſtitem poſtulabat diœceſis, qui & in ipſa hæreret, & indefeſſo illius culturæ allaboraret ſtudio. Multa ille Vaſione ciuitate, multa per pagos & oppida pro cuiuſque vſibus ſapienter occepit, & perfecit animosè. Ea non apertiùs neque faciliùs intelligentur, quàm ſi Epiſcopatum omnem in ſuas regiones diuidam, & per ſingula

i earum

earum loca lectorem ducam.

Epiſcopatus Vaſionenſis trifariam ſe- 19
ctus eſt. Eccleſias habet duas in Arauſicano principatu, in Delphinatu ſedecim, reliquas in comitatu Venaiſſino. Celeberrimum eſt in Arauſicano principatu monaſterium S. Andreæ de Rameriis. Tenent moniales Cartuſianæ. Quis & vnde illas eô deduxerit nemo hactenus dixit. Per iniquitatem temporum expertæ ceteris in rebus furentium hæreticorum vim, nemo mirabitur amiſiſſe tabulas, quibus & inſtitutio cœnobij, & ædium erectio, & alia in quotidianos etiam vſus continebantur. Nunc ipſarum Abbatiſſa, & Gigondatij, de quo ſtatim dicam, Prior coguntur quoque hæreticis pendere annuatim aureos duodecim ſupra ducentos; peſſimo in omnem partem exemplo. Ioannes Maria Epiſcopus 20
hîc gnauiter laborauit. Ad finem nemoris domum habent puellæ nobiles in Cartuſiana veſte, neque Cartuſianorum quemquam tamen videas à quo ſeu leges ſanctiſſimi Ordinis accipiant, ſeu ſapien-

tiſſimis monitis exemplisque ad omne
officij genus informentur. Quod igitur
facile alioqui pro hominum imbecillita-
te erat , neque monachorum illorum,
quæ veſte præferunt , ſequuntur , aut
etiam nouerunt inſtituta , & id ſolum
virtutis exequuntur , quod cuique bona
mens , & ſapientis presbyteri , apud
quem peccata deponunt , ſermo ſuggeſ-
ſerit. Cogitauerat quidem Epiſcopus eas
pro Concilij Tridentini mandatis dedu-
cere è ſilua Gigondatium , & quibus mo-
nachas teneri decet leges dare. Sed ma-
gna conſilia nondum ſuos exitus inue-
nerunt. Ceterum latè per nemora do-
minatur cœnobium , & vndecim Eccle-
ſias per pagos ſibi ſubiectas habet præ-
ter ſuam ædem ſacram, in qua ipſis da-
tus ſacerdos ruſticis per monialium vil-
las latè ſparſas etiam ſacramenta mini-
21 ſtrat curio. In eodem Arauſicæ Principa-
tu Gigondatium eſt oppidum non igno-
bile , & Suſeta pagus , atque Caſtrum
nouum Redorterij , & Monſmirabilis
pagus tenuis vicatim habitatus. A catho-
licis

licis quidem ferme incoluntur, ſed aut vi per hæreticorum tumultus, aut ſeu temporum quæ nihil non exedunt, ſeu Priorum ſuorum incuria (res enim obſcura eſt) ceciderunt ſacræ ædes. Pro diruta ergo quæ in agro erat baſilica, Gigondatiani aliam intra oppidi muros tribus ſacellis ornatam habent, & in ipſa eius porta ædiculam beatæ Virgini ſacram. Polyandrium tamen adhuc in agro eſt ad parietinas veteris baſilicæ. Redorterium, Suſeta, & Mons mirabilis ſacerdote carent, & à Gigondatio petunt ſacra ceteris præter pauciſſimos illos anni celeberrimos dies. Ioannes Maria Epiſcopus ſcripſit metro chorographiam ſuæ diœceſeos. In ea ſic loquitur de Gigondatio.

Inclinat Iucundatium, & pendere videtur
E monte: hîc ſilua, plenaque luſtra feris.
Principis hîc iucunda fuit venando voluptas.

In Delphinatu Buxum & Nionium 22
habent aliquid nominis; neque Vinſo-

brium omnino illaudatus eſt pagus: cetera diœceſeos modica ignotaque ſunt loca. Igitur Buxum oppidum celebre, & regionis (baronias vocant) caput, cui regius in eo dat iura, vt loqúuntur, balliuus. In eius agro quondam fuit Dominicanorum cœnobium. Hugonotti euerterunt. Raimundus Medullionis regiunculæ dynaſta, & Delphinis tum Viennenſibus & qui Valentinorum & Dienſium Comites erant Pictauienſibus fere ſuppar, erexerat anno quarto & nonageſimo ſupra milleſimum ducenteſimum, ad preces Raimundi fratris, ex Dominicano Archiepiſcopi Ebredunenſis, Ioanni Geneſto & Radulpho de Monte ſeniore, paucisque aliis à Petro de Miterno Prouinciali poſt capitulum, vt vocant, generale Monpeſſulanum miſſis, & eos acceperat domi ſuæ ſeruaueratque, donec in propriam poſt annos ſedecim immigrarunt. Nunc alio in loco reſtituitur viris ædes. In oppido ſunt
23 hæretici non omnino pauci. Longè plures Nionium habet. Neomagum Ptolemęi faciunt Tricaſtinorum ciuitatem, Mon-

talbanę

talbanę caput dynaſtię. Nobile eſt ſingu-
lari prorſus vento, cui Pontiacus nomen,
& aquis operum ad humani corporis
ſanitatem ventum admirabilitate ſupe-
rantibus. Audi Ioannem Mariam pręſu-
lem in ſua Epiſcopatus Vaſionenſis
chorophia canentem de S. Cęſario dedu-
cente monachas Arelate Mionium.

Prece Cæſarij ventos ſpirare ſecundos
E rupe, ac medias ſurgere iuſsit aquas.

Hîc cùm peſtis graſſaretur fecit Epi-
ſcopus, vt hæreſos miniſtro fugiente
Franciſcani, quos Recollectos vocant, ea
tactis eſſent auxilio; quod maximo om-
nium ciuium vſu ab iis actum eſt, hæ-
reticorum etiam nonnullis ad catholicam
fidem adductis. Sed prætermittendum 24
non eſt, quod Antiſtes ipſe magna ſua
laude ſuſcepit. Cœnobium Sancæſaria-
narum monialium Nionij quondam in-
clytum erat. Deiecere Caluiniani, &
ſuis ſpoliauerunt reditibus, eorumque
teſtes tabulas aut accepere ſibi, aut etiam
corrupere ac perdidere, id enim obſcu-
rum eſt. Igitur cùm Ioannes Maria Epiſco-

patu accepto recens in oppidum veniſſet, vnam inuenit puellam ſine ſuis ædibus, quæ veſte magis quàm moribus monacham præ ſe ferret. Quid in re deplorata faceret non habebat: reſtituere tamen cœnobium conatus eſt. Nunc aliquot ſunt in eo virgines, ſeruantqne leges
25 ab Antiſtite datas. Vinſobrium pauci habēt catholici: & ea res fecit vt anno quinto & triceſimo hæretici ſuam in ipſo pſeudoſynodum cogerent. Sed aduolauit ad oppidum ſapiens Antiſtes firmandis in fide catholicis, & conuincendis, ſi res poſtularet, hæreticorum miniſtris. Quieta fuerunt omnia, neque turbatum aliquid eſt à Caluiniſtis. Octo & ſexaginta qui conuenerant errorum ſatores, non ſuſtinuerunt doctiſſimi Præſulis conſpectum, fugeruntque. Cetera quæ ſequuntur in Delphinatu loca cenſere ſatis erit. Tuleta ſeu Aleta modicus ac pertenuis pagus ſe, quod mireris, Principatus nomine circumſpicit, Proatium, Belliuicinum, Propiacum, fanum Mauritij, Noueſanum, Venterolium: Mirabellum, Caſtrum nouuum

nouum Bordettæ, Guigonis podium, Merindolium, Petralonga cuius curio Penam etiam regit, vt Beneuadium, Aulonum, & Rocamblancam tector Eccleſiæ Belliuicini, denique Molanum nihil habent memorabile & hoc loco dignum.
Sed tacere tamen non poſſum, quod anno 26
& quadrageſimo huius ſæculi euenit Molani. In agro, regione quam à vitulis dicunt, ad montis Ventoſi radices, centum aut circiter à Tolloureno amne paſſibus ſtabat quondam ædicula beatæ Mariæ, quam ob ignotas mihi cauſas appellabant Candidam, ſacra, & ab ea non longè villa Petri Vrræ toparchæ. Hæretici, vt totis regionibus cætera, ſic Marianum illud ſacellum euerterant. Et Petrus, vt gente nobiliſſimus erat, & Molani etiam pro toparchia omnino clarus & ſpectabilis, facilè à Guilelmo ante Ioannem Mariam Epiſcopo lapides ruderum ipſius acceperat in villæ conſtructionem impendendos, appromittens futurum vt Marianam ædiculam reſtitueret. Igitur villam 27
de ſacelli ruderibus excitans neque ſacellum

lum tamen ipſum inſtaurat. Puto equidem cogitanti opus, vt morum integer accuratuſque pietatis erat, mortem interceſſiſſe: verùm Deo non placuit maior villæ quàm ædiculæ Marianæ cura. Nam, ecce tibi rem prorſus ſtupendam, Ludouica Landona Antonij & Ludouicæ Heliæ filia annorum quatuordecim puella, die menſis Octobris tertia decima neſcio quid ad villam (Antonius pater eam colonus habebat) ex parentum præſcripto faciebat operis ruſticani, & ecce tibi Petrus ante annos octodecim mortuus ei ſe conſpiciendum præbet. Multo puluere videbatur ſordidus, omniſque veluti terreus, niſi quòd velatus erat humeros linteo ſemiputrido.
18 Neque vno eo die, ſed aliis etiam conſequentibus ſæpenumero vſque ad ſextum & decimum Nouembris, triſtes illos vultus fœdamque ſpeciem trepidanti puellæ propoſuit, nunc extra villlam, nunc in villæ feneſtris. Pauca alia, ſed hoc maxime per puellam poſtulabat clara voce, vt ędicula Sanmariana quàm primùm inſtauraretur, aiens futurum vt ea maturatò exci-

tata

tata purgantibus educeretur è flammis. Cùm que Ludouicæ referenti visa audita-que non haberetur fides, minitatus est non semel ignes villæ pro nimia cuius cura ipse cremabatur post vitam, & pecori armentoque cædem; occepitque hanc inferre sed desiit etiam videri, cùm ædiculæ monente Episcopo manus admota est.

In Comitatu Venaissino occurrit principio Valriacum præstans & inclyta vrbs. 29
In ea sunt Benedictini, Crudatensium apud Viuarienses monachorum colonia, Antoniani, è Franciscanis Minoribus Conuentuales & Capucini, ac demum virgines Vrsulanæ. In Conuentualium æde sacra visitur corpus Martini de Vlmis Episcopi Tricastini, & in magna populi veneratione est. Illud Alansono Diensium pago Guilelmus Gaudiberti curio, iuuantibus Petro de Laya & Giraudo Tortelli, Valriacum clam ceteris hominibus tulit anno millesimo treccentesimo nonagesimoquarto, per tumultum Tureniorum militum omnia sacra profanaque importunis

Y miscen

miſcentium latrociniis, vt non, quod Che-
tino de Rechercheriis barbara feritate fa-
ctum fuerat, aliquando pollueretur. Et
Valriaci etiam Franciſcani omnia tuta ti-
mentes humo condidere loco ignoto. Sed
centum & octo pòſt annis, cùm certiſſi-
ma conditorij argumenta eſſent, in Con-
uentualium æde ſacra inuenerunt, effoſſa
humo coram Gauterio Ademaro Grigna-
ni barone cœnobij fundatore, quem Mar-
metus Clareti, Stephanus Dies, Georgius
de Foreſts, Aſtorgius des Alriots, Petrus
de Bologne nobiliſſimi toparchę comitaba-
30 tur cum innumera plebis multitudine. Ma-
laucena oppidum æſtiua Clementis quinti
Pontificis domo, ad caput Gratzelli fontis
aquarum copia ſplendoreque viſendi in
agro poſitą, clarum eſt. Anno milleſimo
quadringenteſimo ſuberat Bernardono de
Serris, quem anno pòſt decimo Guilelmus
de Peſſerato Antiſtes voluit Eccleſiæ ſuæ
patronum. Inuenio habitarum quondam
à pluribus Iudæis, qui (cur hoc non affe-
ram) *ratione cemeterij & ſcholæ* debebant
bant Epiſcopo annuatim libram pipe-
ris,

ris, zingiberis libram, & duo ceræ pondo. Anno tertio & tricesimo supra millesium quingentesimum omnes præter duo capita Iacob de Belliquadro & Samuelem Mehio defecerant. Hi vectigal pendere recusabant, & Samuel (quid socio factum sit tacent Episcopales tabulæ) denique sapientum virorum consilio damnatus est octodecim per annos singulos grossis. Crestetum, Rastellum, & Intercallis, 31.
pagi non contemnendi, sunt in ditione Antistitis. Eorum vicecomes appellatur. Ante Hieronymum Scledum non inuenio qui hunc dignitatis titulum sibi acceperit, qui se etiam Capreriarum Comitem ferebat: sed ante eum non multas habet Episcopium cartas. De Capreriis Ioannes Maria Episcopus ita cecinit.

Cum titulo Comitis Capreriaque iugum.

Igiturne existimandum est iugo seu vertici montis datum ad iniuriam magis quàm decus nomen Comitatus? abs dubio vrbs siue castrum in iugo quondam fuit, & qui Comitatus Vasionis antè dicebatur, Capreriarum etiam tum erat; per

que illam de Vasionis cum Comite Tolosano contentionem ad Caprerias Episcope nomen hæsit. Placet his adiungere quæ Antistes in sua chorographia scripsit de Cresteto & Rastello.

Crestetum vocitant, quia crista montis inhæret.

Rastellum rastro simile est.

De Gratzello ad Malaucenam fonte doctum est illud eiusdem poëtæ,

Ausi olim Cauares prælongo fornice, circi
Hunc ad Arausiacas ducere naumachias.

32 Seguretum tenuis pagus habet in agro ædiculam S. Iusti prodigiis frequentibus illustrem. Est ea in modico nemore ad Arboutium & Martium montes. Dicitur Aubussoni quondam in cognomine monte pagi fuisse, cuius incolæ furoris Turenij tristes reliquiæ Seguretum secesserint, suo ad ipsius agrum addito cum nemore, S, que Iusti sacello. Quis fuerit Iustus qui in ædicula colitur non omnino mihi constat. Priscæ quibus ille describebatur tabulæ aut bellorum tumultuumque vi omnes

nes perierunt. Putatur Complutensis cum Pastore per Dacianum sub Diocletiano martyr. Ante omnem non hominum, sed 33
tabularum, memoriam se tam beneficum eo loci mortalibus ostendit, vt admirationem vniuersis circùm populis moueat. Igitur non marmore, non auro splendidiùs ornabitur vnquam eius ædicula, quàm subalaribus fulcris, cereisque tibiis, pedibus, brachiis, manibus, oculis, & id genus anathematis, quæ mortales pro valetudine instaurata beneficij memores nunc etiam appendunt, inclarescit. Possum ego multa & antiquorum & nostrorum temporum prodigia recensere; perdurat enim ante multas ætates cepta vis.
Placet vnum afferre quod anno huius sæ- 34
culi primo & tricesimo magnos fecit animorum motus. Ioannes Baptista Aubric Francisci & Mariæ Brunellæ filius Sabletensis, annos natus septemdecim, altero pede niti non poterat, contractis in fœdam speciem tibiæ neruis. Igitur subalaribus furcillis & sustinebat, & ad gressum mouebat agebatque ægrum corpus. Magno

& ipsius, & parentum labore ducitur ad ædiculam B. Iusti: solidam noctem in ea non sine bonis precibus agit: summo manè peccata apud sacerdotem deponit expiatque. Cùm postea interesset sactificio, ecce tibi patitur deliquium cordis, & in somnum veluti soluitur. Sed sibi redditus sumit Eucharistiam, & redeuntis in membra valetudinis, cumque morbo pugnantis verissimum argumentum ingens dolor adolescentem occupat Redibant sua per neruos via de summo vertice spiritus, cogebanturque per arctatos humore pingui concretoque meatus, & vehementissimos ad deliquium vsque sopori simillimum ciebant cruciatus. Nam vt omnia ceptæ pietatis opera perfecit adolescens, vt in pedes erectus, stupentibus cunctis mortalibus iuit sine baculo, sine furcilla per sacellum, perque omnem Sabletum vsque viam. Miraris adolescentem doluisse cùm curabatur diuina per Iustum vi? accipe quid Flodoardus libro 1. de Remensibus Episcopis scripserit cap. 22. de Florgilde puella annum sextum & decimum

cimum

mum nata quam B. Remigius curauit. *Diuina ſibi gratia ſuperueniente, vim medicinæ vix ferre valens magnis cepit vocibus ſtrepere, & eiulatus acerbos edere. Sicque nodis neruorum reſolutis, omnique poplitum contractione relaxata, vnius horæ ferme ſpatio, viribus exhauſta iacuit quaſi mortua. Sed qui contulit abſolutionis opem, roboris addidit quoque vigorem. Moxque ſeu de graui euigilans ſomno, vbi ſupernum ſibi ſentit obueniſſe beneficium, pignoris almi petit loculum, cuius gratia ſibi contigiſſe non hæſitabat beneficium.* Bellimons, Queirana, Buiſ- 35
ſonum, Fana Pantaleonis, Romani de malagardia, Romani de Vianeſio, Sabletum, Villa Dei, Fara, Falconum, Podialmeratium, Roaſſium, tenues modicique pagi ſunt. Albaruſum ab Ioanne Maria vocatur Alba Ruſi in chorographia Epiſcopatus.

Eminet Alba Ruſi, gypſi generoſa metallis.

Vt gypſum in hoc pago, ita ſabulum notauit Sableti, & mala ſeu poma Malagardiæ.

Sabletum

Sabletum cliui sabulosi dorsa coronat.
Coloni
Confertis calathis mitia poma legunt.
Guardia malorum dicta hinc.

36 Albarusi signum est B. Virginis ligneum coloris oleacei, iam olim euidentissimis aduersus omne quidem malorum corporis genus, sed vertiginem potissimùm, morbum Herculeum, & alios ex inualetudine cerebri ortos prodigiis celeberrimum. Vnum certè cum hæreticorum etiam admiratione stuporeque à centum ferme annis euenit. Albarusum ab Hugonottis per effera totis Galliis tumultuantium seu latrocinia, seu bella captum est. Pago direpto imagines sacræ omnes cum libris & cartis Ecclesiasticis in rogum ingentem coniectæ sunt, subiectisque ignibus crematæ: vnum hoc B. Mariæ signum in mediis flammis perdurauit illæsum, & sine fumo etiam fuligineque intactum.

37 Vasio denique ciuitas, diœcesos caput, non ampla, neque ædibus seu sacris, seu profanis visenda est. E monte saxeo, cui insi

inſidet, decliuis reſupinatur pene omnis verſus Ouidiam borealem fluuium. Fuit olim trans amnem ampliſſima, vt intelligitur ex dictis libro primo. Sed cum à Raimundis Comitibus Toloſanis, Faidæ filio nepoteque, Epiſcoporum odio furentibus, vaſtata cremataque fuiſſet, caſtrum principio, quod nunc etiam ſtat, in monte erectum eſt à Faidæ nepote, deinde ſenſim aliæ poſt alias aduerſus militum omnia diripientium incurſus & latrocinia domus additæ, donec vniuerſa ciuitas fluuio ſuperato ſeſe ad caſtrum in vrbem quam videmus applicuit. Scilicet non hominibus tantùm, ciuitatibus etiam ſua ſunt fata. Ioannes Maria Epiſcopus in 38
antiqua recenteque ciuitate plurimùm laborauit, multaque ſapienter egit ac fortiter. Taceo quòd ſuam beato Quinidio ruderibus purgatam ædem reſtituit in antiqua, quòd in nouæ baſilica reliquias Sanctorum & diligenter inſpexit & apto ad populi venerationem loco repoſuit, quòd non pauca in illius principe, cathedralem dicimus, Eccleſia quæ omnis de lapide

quadro ſtat etiam nunc, & non pauca in
iſtius Epiſcopio perfecit: vnum & alte-
39 rum prætermittere certè non poſſum. Vt
antiquiſſima Vaſio eſt, erat que olim per-
illuſtris & nobiliſſima, habet plurima va-
riaque venerandæ antiquitatis argumenta
in nummis, ſepulchris, inſcriptionibus, ſta-
tuis. Eminẽt in iſtis de lapide ſeu deorũ, ſeu
ſenatorum imagines; & veſtis ſiue inſolen-
tia, ſiue maieſtate commota plebs, vt re-
rum huiuſmodi ignara eſt, Sanctorum ar-
bitrabatur ſtatuas, colebatque præcipuis
honoribus, ſanctas Niobes (à quo & vn-
de acceptum fuerit nomen nemo dicat)
appellitans. Doctus Antiſtes ex veſte quæ
eſſent imagines intellexit, & dedocta
plebe domum ſuam deportauit, ex ocu-
lis vulgi omnes erroris cauſas ſapientiſſi-
40 mè tollens. Aliud erat quod non mulier-
culis, plebique, ſed toti ferme ciuitati
in non exiguum Chriſti aut Epiſcopi con-
temptum imponebat. Die beato Stepha-
no ſacra, quæ Chriſti natalem ſequitur,
ouum à gallina recens per vrbem hume-
ris hominum manè portabatur, cum feſto
tibiarum

tibiarum & fiſtularum ſonitu in domum non inopulenti ciuis, in qua deinde ad veſperam vſque compotationibus certabatur. Quid ouo hoc per plateas & vicos ac angiportus tanta celebritate delato ſignificaretur, ego quidem non video.
Si cogitabis homines feſtam ouo recèns 41
orto veluti ſacrantes diem, inſultare Chriſto voluiſſe per frigora omniumque rerum egeſtatem recenter nato, vt ego quidem animum inducere non poſſim, non tamen temerè cogitabis: ſi aliquid, quod non puto, ille ciuis ſibi inde honoris, & in ceteros quaſi clientes ſibi iuris ſamebat, næ multùm ille peccabat in Antiſtitem, cui & ipſe, & ceteri Vaſionenſes, exempla maiorum ſecuti, ſæpenumero ſe clientes eſſe profeſſi ſunt. Sed hæc omnia de Vaſione placet claudere inſignibus per B. Virginem prodigiis, in cuius clientela ab antiquiſſimis temporibus eſt Vaſionenſis & Eccleſia & per Eccleſiam, vt puto, ciuitas. 42

In illius agro ſunt plures ædiculæ: duæ Virgini ſacræ, ſanctis Stephano, Lauren-

tio, Martino, Verano prorsus quatuor, singulis singulæ. Celeberrima semper fuit, quæ Virginis agrorum, vulgò nostræ Dominæ de campis, appellatur. Annus incertus supra cẽtesimum quinquagesimum tamen fuit, cùm Iacobus Ioannes die sancto Barnabæ sacra, vt erat pius & sacrarum rerum amans, Cresteto ad eam venerabundus ibat. Vt ad Tarainum torrentem, qui in media via est, venit, vt videt beatam Viginem ad dexteram rupis in cuius caua sese ille immittens influit in Ouidiam, & vehementer ad insolita visa hæret. Solatur stupentem Maria, iubetque
43 suos Cresteti ciues ac Vasionis moneat de vitiis ad auertendam, quæ immineret, iram Dei, doceatque sacellum sibi eo loci exædificandum esse. His dictis ea recedit ab oculis Iacobi, & ipse pergit in via, principio vehementer pro viso attonitus, postea cùm sibi redditus fuisset, malè omnino certus quid ageret. Redeunti ex Mariana ædicula domum, beata Virgo igitur rursum sese viro videndam præbet, ad eamdem Taraini in Ouidiam sese exonerantis

rupem

rupem, suaque mandata repetit. Iacobus Ioannes iubenti paret, atque Vasionenses Cresteteńsibus iuncti sacellum extruunt imperatum, tanto beatæ Virginis fauore vt se loco præsentem magnis & frequentibus prodigiis ab eo tempore docuerit. Singulare est quod anno primo & vicesi- 44
mo post millesimum quingentesimum euênit. Placet illud innoaminati sed coætanei auctoris vocibus recitare. Vt barbara sit, vera tamen est oratio, & sua simplicitate fortassis non erit ingrata lectori. *Verceyranus iuuans Petrum, Garini mercatorem Carpentoractensum, quamdam magnam tinam* (cuppa vinaria est) *mutari, in mutatione fuit auersè confractus, brachio toto penitus discusso. Mansit per dies, quibus nullo chirurgico inde valuit sanari. Ex quo rediens, & Mirabello cepit se vouere beatæ Mariæ de Tarayno, dignaretur succurrere, & brachium perditum, de quo desperabat, penitus suæ pristinæ saluti redderet. Adueniens ad pontem Vasionensem licèt à multis disturbaretur, ne iret ad cœnam cum eis .... vt se vouerat, pedibus nudis cepit eò ire, & quam-*

quam .... vix pedem mouere valeret, vti cepit leporius tamen accessit. Et statim ad locum capellæ destinatæ peruentus cepit vltroneus liberè brachium mouere, &c. docet redditum pristinæ sanitati in ipsa ædicula.
45
Quis autem Iacobus Ioannes fuerit non inuenio. Certè is moribus fuisse videtur, vt pietate ac ceteris Christiani viri officiis meruerit conspectum & colloquium beatę Virginis, atque ad Crestetenses suos ac Vasionenses ab eadem legationem. Sintne nunc Cresteti viro consanguinei nescio. Qui Vasionis ciues anno sexto supra millesimum ducentesimum Betrandus Ioannis, Stephanus Ioannis, Guilelmus Ioannis & Ioannes Ioannis se dixerunt clientes Episcopi, videntur eiusdem cum Iacobo generis fuisse. Audio qui etiam nunc Malaucenam incolunt, ipsi cognomines, ex eadem cum Crestetensibus gente esse, ex iis autem noui ego à prima pueritia Ioannem Baptistam, qui vno post me anno Societatem IESV ingressus, pietatem Iacobi constanter æmulatus est, omnesque viri sapientis & probi numeros implet in procuratione

curatione

cúratione Prouinciæ Lugdunenſis, poſt acuratam & diligentem collegiorum Turonenſis, Auenionenſis, ac Lugdunenſis, atque inſtitutam ab adoleſcentia in tyrocinio mecum amicitiam perpetuis per quinque & quadraginta annos ſeruat officiis colitque.

EPISCOPI VASIONENSES per annos expanſos digeſti cum ſuis probationibus.

ATque hactenus de Vaſione ciuitate, atque adeò Vaſionenſium Epiſcoporum rebus geſtis dictum ſit. Sequitur vt quod in Dienſibus, Valentinis, Viuarienſibus Epiſcopis feci, horum ex dictis toto opere nomina & annos ſeriatim proponam. Habet id omnino magnas ad hiſtoriæ ſeu claritatem, ſeu firmitatem opportunitates. Quorum enim tempora ab aliis alia per ſuos annos digeſta ſincerè, &, vt ita loquar, nudè propoſita vides, de illorum operibus, quæ veluti veſtes membra, artus, totumque corpus tegunt & ornant, neque dubitas, & perſpicuè ſententiam

fers.

fers. Hærent etiam in cogitatione nostra res ab aliis gestæ, quas anni sui velut claui pro loco infixas animo tenent, atque non faciliùs ad historiæ fastigium, aut feliciùs peruenies, quàm per annos in graduum quasi morem expansos surgentesque.

Dafnus, siue Damas est Vasionensis Episcopus anno 314. ex Concilio Arelatensi primo.

Auspicius	*anno* 439. *ex Concilir Regensi.*
	440. *ex Concilio Arausicano.*
	442. *ex Concilio Vasionensi.*
Fonterius	*anno* 471. *ex Sidonio Apollinari.*
Ethilius, siue Sextilius	*anno* 501. *ex Aurelianensi* 3.
Gemellus	*anno* 517. *ex Epaunensi concilio.*
Alethius	*anno* 541. *ex Concilio Aurelianensi* 4.
S. Theodosius	*annis ante S. Quinidium incertis, ex vita S. Quinidij.*

Quinidij.

S. Quinidius, siue Clinidius	*anno* 573. *ex Concilio Parisiensi* 4.
S. Barthus, siue Bartius	*annis post S. Quinidium incertis ex traditione Ecclesiæ Vasionensis.*
Arthemius	*anno* 581. *ex Concilio Matisconensi.*
	584. *ex Concilio Valentino* 2.
	585. *ex Concilio Matisconensi.* 2.
Petronius	*anno* 650. *ex Concilio Cabilonensi.*
Simplicius	*anno* 853. *ex traditione.*
Elias	*anno* 879. *ex concilio Mantalensi.*
Benedictus	*anno* 996. *ex literis Benedicti* 8. *Pontificis pro monasterio Mõtis maioris.*
Almeradus	*anno* 1003. } *ex traditione.*
Petrus	*anno* 1009. } *ex traditione.*
Imbertus	*anno* 1016. } *ex traditione.*

Petrus 2. *anno inter* 1026. & 1041. *incerto ex Paschali 2. in literis quibus Vasionem & castra confirmat Vasionensi Episcopo.*

Benedictus 2. *anno* 1047. *ex sacramento quod dixit Archiepiscopo Arelatensi.*

Petrus 3. *anno* 1060. *aut circiter, ex donatione Sanuictorianis monachis Abbatiæ SS. Petri & Victoris quam tradit Massiliensis historia Ruffi.*

Rostagnus *anno* 1108. *ex Paschali 2. literis in Petro 2, citatis.*

Berengarius de Mornatio *anno* 1160. *ex testibus de damnis à Tolosanis Comitibus Ecclesiæ Vasionensi illatis.*

1173. *ex conuentionibus Raimundi Arelatensis Archiepiscopi cum Petri de Lambesco filiis de arce Salonia.*

Salonia & aliis.

Bertrandus de Lambesco. *anno* 1178. *ex concessione Friderici Germanorum imperatoris Raimundo Arelatensi Archiepiscopo immunitatis canonicorum collegij ab omni onere municipali.*

1180. *ex confirmatione donationis Manuascæ Hospitali Ierosolymitano à Guigone patruò facta per Guilelmum Comitem Forcalquerij.*

Berengarius de Reilana *anno* 1185. *aut circiter ex testibus de damnis à Tolosanis Comitibus Ecclesiæ Vasionensi illatis.*

Guilelmus de Lauduno *anno* 1190. *aut circiter ex iisdem testibus.*

Raibaldus Flotta *anno* 1193. *ex iisdem.*

1215. *ex conuentionibus Archiepiscopi Arelatensis cum monachis Montis maioris de limitibus.*

Ripertus Flotta — *anno* 1220. *ex cartis Valriacensibus.*

1227. *ex conuentionum cum Hospitalariis approbatione ab Henrico Cardinale Albanensi.*

Guido — *anno* 1241 *ex professione clientela Comitis Tolosani Episcopo Albigensi.*

Faraudus — *anno* 1250. *ex consecratione altaris S. Quinidij.*

1251. *ex electione Guidonis Fulcodij in iudicem arbitrarium contentionis cum Alphonso Comite Tolosano. Ex conuentionibus Auenionensium cum Carolo Prouinciæ Comite.*

1252. *ex conuentionibus cum Alphonso Comite Tolosano*

sano per Ioannem Arsitium.

1258. *ex conuentionibus cum canonicis per Ioannem Episcopum* Auenionis.

1262. *ex conuentionibus cum Valriacensibus monachis.*

Giraudus *anno* 1271. *ex conuentionibus cum Hospitalariis.*

1274. *ex emptione nemoris Cresteti. Ex homagio Vasionensium.*

1275. *ex conuentionibus cum Podialmeratiis. Ex venditione domus Rastelli ab Eiselina Petri Rancurelli vidua.*

Bertrandus *anno* 1280. *ex immunitate quadam Arelatensis Ecclesiæ per Fridericum primum.*

Giraudus 2. *anno* 1287. *vsque ad* 1295. *ex canonicorum cartulario.*

1290. *ex conuentionibus cum*

Templariis de Ouidianæ aquæ decursu.

Raimundus de Bellomonte	*anno* 1296. *ex professione clientelæ Vasionensium.*
	1300. *ex cognitione de hæresi Valdensium Valriaci.*
	1302. *ex Episcopi tabulario.*
	1306. *ex emptione nobilis dominij cuiusdam apud Crestetenses pradj.*
	1330. *ex cartis Episcopi.*
Ioannes Aueniononensis Episcopus.	*anno* 1330. *ex concilio Sanrufensi ad Auenionem.*
Goctius de Bataglia	*anno* 1336. *ex Episcopi tabulario.*
Raterius	*anno* 1336. *creatur Episcopus ex registro Pontificio.*
	1337. *sedet ex venditione medietatis Propiaci Delphino Viennensi.*
	1340. *ex Fasello decade* 1. *de rebus*

bus Siculis libro 9. cap. 4.

Petrus de Casa; seu de Cesis	*anno* 1341 *ex Episcopalibus tabulis.* 1348. *moritur ex epigraphe conditorij.*
petrus 5. de Beretto	*annis incertis inter Petrum Casanum & Laurentium Albiacum ex Archiuo Episcopi.*
Laurentius d'Albiac	*annis* 1359, 1360, 1391. *ex registro Pontificis.*
Ioannes 2. Morelli	*anno* 1362. *creatur ex registro Pontificio. Est Episcopus ex processu de vita & sanctitate B. Delphinæ Ariani Comitissæ.*
Petrus 2.	*anno* 1367. *creatur ex registro Vrbani* 5. *Est Episcopus ex damnatione quorumdam Rastellen-*

	sium veneficij & feralium carminum.
	1370. *ex tabulis Episcopi.*
Eblo	*anno* 1372. *creatur ex registro Pontificio.*
	1375. *est Episcopus ex Archiuo Episcopi.*
	1376. *ex fundatione plurium anniuersariorum.*
	1377. *ex tabulis, quibus ipse ait se facere* gratiam de furno.
Raimundus 2.	*anno* 1380. *ex tabulario Episcopi.*
Radulphus	*annis* 1397. & 1401. *ex canonicorum cartulario.*
Guilelmus 2.	*anno* 1401. *ex tabulis Episcopi.*
Guilelmus 3. de Passerato	*anno* 1406. *ex diario Benedicti* 13. *Pontificis.*
	1410. *ex tabulis, quibus Bernardonum de Serris Malaucenæ toparcham accipit in protectorem Vasionensis Ecclesiæ.*

Hugo

Hugo de Theysiaco, siue Theriaco *anno* 1412. *ex tabulis, quibus Seclientem Pontificis, per Vasionem ciuitatem, & Crestetũ, aliaque Episcopalia castra profitetur*

1425. *ex tabulis quibus Salonis limites Archiepiscopo Arelatensi & ciuibus ponuntur.*

1428. *ex literis quibus fit executor erectionis collegij Anneciaci Auenione per Ioannẽ Cardinalem Ostiensem.*

1445. *ex tabulis testamenti.*

Pontius de Sadone *anno* 1448. *ex inuentione corporum S. Mariæ Jacobi, & S. Mariæ Salomes.*

1457. *ex concilio Auenionẽsi.*

	1464, 1465, 1467, 1469. *ex tabulario Episcopi.*
Ioannes de Monte mirabili	*anno* 1473. *ex decretis Synodalibus.*
	1479. *ex tabulis testamēti.*
Amalricus	*anno* 1479. *eligitur* / 1480. *confirmatur* / 1481. *sedet Vasione* — *ex Archiuo Episcopi.*
Odo	*inter annos* 1481. & 1485. *incerto sedet tempore ex Episcopi tabulario.*
Benedictus 3. de Paganotis	*annis* 1485. & *sequentibus vsque ad* 1521. *ex Episcopi tabulis.*
Hieronymus Scledus	*annis* 1523. & *sequentibus vsque ad* 1533. *ex Episcopi & canonicorum tabulis.*
	1523. *ex literis Clementis* 7. *de restitutione canonicorum collegij.*
	1533. *moritur ex inscriptione*

ne